Univerzita Karlova Praha

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Hudební život na Mladoboleslavsku

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Hurníková

Oponent: Doc. PhDr. Stanislav Pecháček Ph.D.

Autor: Lenka Tondrová

Studijní obor: Učitelství pro střední školy – hudební výchova

Učitelství pro střední školy – český jazyk

a literatura

Praha 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucí diplomové práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Mladé Boleslavi dne 12. srpna 2009

Anotace

Diplomová práce v úvodních kapitolách popisuje historii a proměny mladoboleslavského regionu od nejstarších dob až do současnosti. Dále pojednává o jeho kulturním rozvoji. Hlavním těžištěm diplomové práce je zmapování důležitých spolků, institucí, hudebních těles a osobností z oblasti artificiální hudby, které se zasloužily o bohatý hudební život v celé této oblasti.

Annotation

The diploma work prologue describes the history and metamorphosis of Mlada Boleslav region from ancient times till today. Furthemore, it illustrates its the cultural development. The main objective of the diploma work is to record important associations, institutions, musical groups and individuals of the area of artificial music, who had enriched musical life in this region.

Poděkování

Mé srdečné poděkování patří všem, kteří mi pomohli při získávání informací a dokumentů, nebo byli tak laskavi a osobně mi poskytli potřebné informace. Jsou to především: paní Ivana Sýkorová z knihovny Muzea Mladoboleslavska, paní Ivana Hnízdilová – členka a kronikářka pěveckého sboru Dobrovan, paní Jana Dumková z Muzea v Mnichově Hradišti, manželé Kouřilovi z Mnichova Hradiště, paní Libuše Vopršálová – členka a archivářka pěveckého sboru Boleslav, paní Miroslava Chadalíková z Muzea v Bělé pod Bezdězem, pan Miroslav Sekera z Mladé Boleslavi, pan Vladimír Bednář z Bakova nad Jizerou a paní Jana Czikraiová – ředitelka ZUŠ J. A. Bendy v Benátkách nad Jizerou. Také děkuji vedoucí mé práce paní magistře Kateřině Hurníkové za veškeré připomínky, rady a pomoc při zpracování tohoto textu.

Obsah

Úvod 9

1 Územní vymezení oblasti 11

2 Historický vývoj 13

3 Kulturní dějiny 23

4 Hudba na Mladoboleslavsku 31

4.1 Mladá Boleslav 32

4.1.1 Literátské bratrstvo a kancionály 32

4.1.2 Smíšený pěvecký sbor Boleslav 34

4.1.3 Houslařský rod Herclíků 45

4.1.4 Základní umělecká škola 46

4.1.5 Mladoboleslavská filharmonie 51

4.1.6 Mladoboleslavské kvarteto 53

4.1.7 Mladoboleslavský komorní orchestr 54

4.1.8 Podnikový dechový orchestr Škoda 56

4.2 Kosmonosy 60

4.2.1 Piaristická kolej 60

4.3 Bakov nad Jizerou 62

4.3.1 Literátské bratrstvo a osobnost J. I. Linka 62

4.3.2 Pěvecký sbor Slavoj a dětský sbor Bakovští zpěváčci 63

4.4 Benátky nad Jizerou 66

4.4.1 Hudební rod Bendů 66

4.4.2 Spolky 68

4.4.3 Miroslav Sekera 71

4.5 Bedřich Smetana a Mladoboleslavsko 73

4.6 Dobrovice 79

4.6.1 Kulturní život ve městě 79
4.6.2 Pěvecký sbor Dobrovan 80
4.6.3 Dechová hudba Dobrovanka 82
4.7 Osenice a rod Foersterů 84
4.8 Mnichovo Hradiště 87
4.8.1 Muzikantský kůr 87
4.8.2 Spolky 88
4.8.3 Barokní slavnosti 90
4.8.4 Základní umělecká škola 91
4.9 Bělá pod Bezdězem 93
4.9.1 Literátský kůr 93
4.9.2 Spolky 94
4.9.3 Smetanovo Tajemství 96
Závěr 98
Seznam použité literatury a pramenů 100
Přílohy
Příloha č. 1 – Mapa Mladoboleslavska 1
Příloha č. 2 – Strana z mladoboleslavského kancionálu 2
Příloha č. 3 – Spolkový prapor Smíšeného pěveckého sboru Boleslav 3
Příloha č. 4 – Pamětní list ke 150. výročí Smíšeného pěveckého sboru Boleslav 4
Příloha č. 5 – Smíšený pěvecký sbor Boleslav v roce 2009 4
Příloha č. 6 – Plakát premiéry opery Prodaná nevěsta v podání sboru Boleslav 5
Příloha č. 7 – Mladoboleslavská filharmonie 6
Příloha č. 8 – Mladoboleslavský komorní orchestr v roce 2009 6
Příloha č. 9 – Josef a Jiří Novákové,
dirigenti Mladoboleslavského komorního orchestru 7
Příloha č. 10 – Podnikový dechový orchestr Škoda 8

Příloha č. 11 – Jabkenická myslivna 8

Příloha č. 12 – Pěvecký sbor Dobrovan z Dobrovice 9

Příloha č. 13 – Dechová hudba Dobrovanka z Dobrovice 9

Příloha č. 14 – Rodný dům J. B. Foerstera v Osenicích 10

Příloha č. 15 – Dětský pěvecký sbor Zvonky z Mnichova Hradiště 10

Příloha č. 16 – CD pěveckého sboru Boleslav

Úvod

Od dětství mi byla hudba velmi blízká. Vyrůstala jsem v rodině učitelky hudby a dirigentky pěveckého sboru Boleslav, sama jsem absolvovala dva cykly hry na housle v Základní umělecké škole, kde jsem též hrála několik let ve smyčcovém orchestru, kvartetu a zpívala v mládežnickém komorním sboru Causa Musica. Prošla jsem i dalšími mladoboleslavskými hudebními tělesy jako Studentský komorní orchestr při Gymnáziu Dr. Josefa Pekaře v Mladé Boleslavi nebo Mladoboleslavský komorní orchestr. V současné době zpívám ve smíšeném pěveckém sboru Boleslav a příležitostně s Podnikovým dechovým orchestrem Škoda.

Mé aktivní podílení se na hudebním životě města Mladá Boleslav a znalost současné kulturní situace mě přivedly na myšlenku napsat diplomovou práci, která by se týkala této problematiky. Pozornost jsem přitom věnovala nejen současnému stavu a perspektivám rozvoje hudební kultury na Mladoboleslavsku, ale snažila jsem se také přiblížit důležité momenty v hudební historii dané lokality. Celá práce je zaměřena na oblast regionální artificiální hudby. Vzhledem k nekonečným možnostem pojetí a zpracování tohoto širokého tématu jsem zvolila jistá kritéria, která posloužila k jakémusi zúžení a zpřehlednění tématu. Uplatnila jsem zejména hledisko místní, časové a významové. Kapitola věnovaná hudbě na Mladoboleslavsku je rozdělena do osmi podkapitol, které pojednávají o hudebním životě v hlavních centrech regionu. Materiály, z nichž jsem pro napsání této diplomové práce čerpala, jsem získávala nejen studiem knih, časopisů a archiválií v knihovně a archivu muzea v Mladé Boleslavi, muzeích v Bělé pod Bezdězem a Mnichově Hradišti, v kronikách spolků, ale velice cenné informace mi také poskytli lidé, se kterými jsem osobně hovořila. Větší důraz jsem kladla na spolky a hudební instituce s delší dobou existence. Zároveň jsem se zaměřila na tělesa a osobnosti překračující svým významem rámec regionu. Některých jsem se dotkla jen okrajově, čímž poukazuji na možnost jejich podrobnějšího zpracování.

Jako první jsem zařadila Mladou Boleslav s cílem ukázat, jaké možnosti kulturního vyžití největší město regionu od 16. století nabízelo a stále nabízí. Jak dokládají další podkapitoly, čilým hudebním životem žila a žijí i další města

regionu – Kosmonosy, Bakov nad Jizerou, Benátky nad Jizerou, Dobrovice, Mnichovo Hradiště či Bělá pod Bezdězem. Samostatnou podkapitolu jsem věnovala zakladateli české národní hudby Bedřichu Smetanovi a místům na Mladoboleslavsku, jež jsou spjata s jeho pobytem a působením v tomto kraji. Bez úvodních obecných kapitol o dějinách a kultuře na Mladoboleslavsku bychom jen stěží pochopili vznik nebo činnost některých hudebních spolků a institucí.

1 Územní vymezení oblasti

Nedaleko Prahy, v severovýchodní části středních Čech, se rozkládá území, které můžeme nazývat Pojizeřím, Boleslavskem či Mladoboleslavskem. Různá označení tohoto prostoru úzce souvisí s teritoriálními změnami, jimiž území od počátku své existence procházelo. Kraj kolem středního a dolního toku Jizery byl již od prehistorických dob osídlován od jihu z Polabí. Lidé se usazovali hlavně v blízkosti řeky, která tvořila jakousi komunikační spojnici a byla předpokladem pro úspěšný rozvoj zemědělské výroby. Osídlení Pojizeří tehdy sahalo téměř k podhůří Krkonoš a Jizerských hor. Pokud bychom chtěli přesněji vymezit první hranice této oblasti, dostaneme se na samý práh naší státnosti.

Již hluboko ve středověku se začalo formovat správní členění státu. Čechy byly rozděleny do patnácti krajů a jedním z nich byl kraj, nesoucí od 12. století jméno hradu, z něhož byl spravován – boleslavský[1]. Boleslavsko bylo tehdy rozsáhlým územím ohraničeným na jihu řekou Labe mezi Nymburkem a Štětím, na severu pak sahajícím až k zemské hranici s Horní Lužicí.

Zmínku o této „provincii boleslavensis“ najdeme i v Kosmově Kronice české[2]. Kraj si své jméno udržel i poté, co přestal být spravován z původního místa. V mírně zmenšené rozloze přetrval tento územní celek až do roku 1850. Tehdy došlo v českých zemích k novému územnímu členění na kraje a okresní hejtmanství. Mladá Boleslav se stala pouze sídlem okresního hejtmanství, ale Boleslavský kraj nadále existoval se sídlem v Jičíně. Na krátkou dobu se sídlem krajské správy stala Mladá Boleslav, roku 1862 byl však krajský úřad zrušen. V Boleslavském kraji vznikla řada okresních hejtmanství a soudních okresů - Mnichovo Hradiště, Bělá pod Bezdězem, Benátky nad Jizerou.

Důležitým mezníkem pro územní vývoj byl rok 1949. Tehdy se republika vrátila ke krajskému zřízení. Mladoboleslavsko se poté již nikdy nestalo samostatným krajem. Původně jednotné území kolem Jizery bylo správně rozděleno a připadlo více krajům. Jižní část oblasti včetně tehdejšího okresu Mladá Boleslav se stala součástí Pražského kraje, severní část s tehdejším

[1] BENEŠ, L. a kol. *Mladoboleslavsko v proměnách času.* Praha: Libri, 1997.
[2] Tamtéž.

okresem Mnichovo Hradiště byla připojena k Libereckému kraji. V roce 1960 byly zrušeny menší okresy i kraje.

Svou současnou podobu získalo popisované území připojením zaniklého okresu Mnichovo Hradiště k okresu Mladá Boleslav. Zrušení okresů, zatím poslední územně-správní úprava v České republice v roce 2003, nijak výrazně nezasáhla do podoby Mladoboleslavska. Tato oblast je dnes součástí Středočeského kraje. Osou celé této oblasti je řeka Jizera, na jejímž toku se nacházejí i největší města – Mnichovo Hradiště, Mladá Boleslav, Benátky nad Jizerou. Dalšími významnými středisky jsou Bělá pod Bezdězem, Bakov nad Jizerou a Kosmonosy.

2 Historický vývoj[3]

Oblast kolem řeky Jizery nebyla dlouhou dobu v centru pozornosti archeologů. K prvnímu, skutečně vědecky kvalifikovanému výzkumu došlo na Mladoboleslavsku až v polovině 20. století. Za tuto poměrně krátkou dobu však archeologické výzkumy přinesly mnoho důkazů o osídlení Pojizeří od pravěku až k počátkům historických období. Dokládají to prameny materiální i písemné. Po Keltech, kteří dali jméno řece Jizeře (Isara – původní význam rychle a prudce tekoucí řeka) a Germánech osídlili kraj kolem Jizery Slované. Slovanské kmeny přicházely do Čech kolem poloviny 6. století. Svá sídla budovaly především v nížinách podél vodních toků, na křižovatkách cest, vyvýšených místech kvůli bezpečnosti apod. Podle archeologických výzkumů dochází v průběhu 7. - 9. století k významným změnám. Nastává rozvoj zemědělské a řemeslné výroby, v souvislosti s ním probíhají i změny hospodářské a společenské.

Slované budovali opevněná hradiště sloužící buď jako útočiště obyvatelstva v nebezpečných dobách, nebo jako sídlo „kmenového“ knížete či centrum pohanského kultu. V okolí Jizery vzniklo těchto hradišť nejméně osm. Nejdůležitější z nich v dobách raného středověku vybudoval kmen Charvátů na Chlumu nedaleko Mladé Boleslavi. Toto hradiště vzniklo patrně v 8. století. Jeho význam pro okolí byl dominantní a jeho zánik je datován až v 10. století, kdy nabývá na důležitosti jiné místo – ostroh nad soutokem Jizery a Klenice zvaný Hrobie (nacházelo se tu pohřebiště), „zárodek“ pozdější Mladé Boleslavi.

V 10. století docházelo ke sjednocování slovanských kmenů žijících na území Čech pod vládou Přemyslovců, knížat kmene Čechů, obývajících oblast kolem pražské kotliny. Pravděpodobně někdy ve druhé polovině 10. století se součástí přemyslovských Čech stalo i dosud charvátské Pojizeří. Přemyslovci postupovali také v této oblasti podle stále stejných zásad. Dobyli a zpustošili hlavní hradiště podmaněného kmene na Chlumu a na obsazeném území vybudovali hradiště nové. To se stalo centrem sloužícím k definitivnímu ovládnutí celé oblasti. Zároveň volili pro umístění hradiště ne tak vojensky výhodnou polohu jakou mělo hradiště zničené, čímž chtěli znemožnit jeho

[3] HERČÍK, K. *Čtení o Mladé Boleslavi*. Poděbrady: Kompakt, 2004.
BENEŠ, L. a kol. *Mladoboleslavsko v proměnách času*. Praha: Libri, 1997.

proměnu v pevnou oporu případné protipřemyslovské revolty. Dostatečně velký skalnatý ostroh nad soutokem Klenice a Jizery tomuto jejich záměru vyhovoval nejlépe. Jiří Kezelius Bydžovský, dlouholetý boleslavský purkmistr a kronikář, popisuje vznik Mladé Boleslavi ve své Kronice mladoboleslavské[4] takto: *Boleslav, to slovo od bolení sláva se jmenuje a tím jménem mnozí lidé se nazývali a na křtu je synům svým dávali. Tím jménem také nazván Boleslav, syn Ukrutného Boleslava, kníže české čtrnácté a křesťanské třetí. Milostivým přihrnován od pobožnosti a milostivosti, kterýž vseji šlépějí strejce svého Svatého Václava, dvanáctého knížete českého, nežli otce svého následoval. Po smrti otce svého dosedna na knížectví, biskupství pražské založil a přes dvacet kostelův na svůj náklad vystavěti dal. Byl rozmnožitel víry křesťanské v Čechách, milovník spravedlnosti, otec sirotkův a ochránce vdov. Umřel tento Boleslav kníže léta 999 a pochován v kostele svatého Víta na hradě pražském. Od tohoto pobožného knížete mladého, anebo Milostivého Boleslava, město Boleslav Mladý původ i jméno své má. A také se Mladá Boleslav nazývá, pro rozdíl od Staré Boleslavě, kterouž starý aneb Ukrutný Boleslav, otec tohoto milostivého Boleslava založil. Tímto pak způsobem fundací a založením svého dosáhla: Když se víra křesťanská v létu Páně 973 rozmáhala, a pohanské náboženství pomalu se rušilo, nemalá bitva se stala mezi křesťany a pohany při řece Jizeře na jednom přívrší. V té bitvě pohané od křesťanů na hlavu poraženi jsouce, kníže Boleslav Milostivý, aby za takové vítězství Pánu Bohu vděčnosti dokázal a jsa ve snách viděním napomenut, dal stavěti město a hrad nedaleko od toho místa, kdež vítězství obdržel, na místě jednom příhodném nad řekou Jizerou, na vršku jednom, kterýž sloul Hrobka, od hrobův, protože na tom místě a při tom vršku všichni lidé té krajiny, pohané tehdáž, pohřbívati obyčej měli. A dal tomu městu jméno od těch hrobův Hrobka, a hradu jméno uloženo Mladý Boleslav, kterýž se posavad i město týmž jménem Mladá Boleslav jmenuje*[5].

Bydžovský sepsal svou kroniku v první polovině 17. století, ale tuto část, týkající se založení města Mladá Boleslav, prakticky celou převzal z Kroniky české Václava Hájka z Libočan. S největší pravděpodobností hradiště, později

[4] BYDŽOVSKÝ, J. K. *Kronika mladoboleslavská.* Mladá Boleslav, 1935.
[5] BENEŠ, L. a kol. *Mladoboleslavsko v proměnách času.* Praha: Libri, 1997, s. 50.

také raně středověký boleslavský hrad, založil Boleslav II. někdy ve druhé polovině 10. století, přesto první písemná zmínka o hradu pochází až z roku 1130. Ještě mnohem méně než o vzniku a podobě hradu se toho ví o osadě pod hradem, zvané Podolec. Nelze vyloučit, že existovala ještě před vznikem samotného hradu. V roce 1334 Ješek z Michalovic přenesl tuto tržní osadu na bezpečnější předhradí a položil tak základy k budování středověkého opevněného města.

Hradiště, rozkládající se na místě historického jádra Mladé Boleslavi, se stalo centrem rozsáhlého správního celku nazývaného Boleslavsko. Zahrnovalo oblast Pojizeří od dolního toku Jizery až po zemské hranice na severu. Boleslav se stala článkem tzv. hradské soustavy, prvního správního systému země. V dějinách Boleslavska a celého Pojizeří sehrálo svou roli několik významných šlechtických rodů. Jde především o rod Markvarticů, z jehož příslušníků vzešel rod Michaloviců[6], dále pány ze Zvířetic, Lemberka, Vartemberka či pány z Valdštejna. Vedle těchto „velkých" rodů zde působila též drobná šlechta.

Upálení Mistra Jana Husa, spory o nástupnictví na českém trůnu po smrti Václava IV. a spory mezi katolíky a kališníky se nevyhnuly ani Boleslavsku. Krajem několikrát prošla husitská vojska. Na jaře roku 1420 orebité při svém tažení na pomoc pražanům vypálili kláštery v Mnichově Hradišti a Benátkách nad Jizerou. O rok později vypověděli boleslavští poslušnost Michalovicům, kteří byli katolíky, otevřeli brány města a husitská vojska ovládla Mladou Boleslav. Spory mezi městem a příslušníky rodu Michaloviců ukončila až listina, kterou vydal roku 1436 Petr z Michalovic. Boleslavským v ní byla přiznána náboženská svoboda, právo vyznání pod obojí, mohli se libovolně stěhovat, obyvateli města nesměli být katolíci.

Po husitských válkách vymizel z Boleslavi katolický klérus. Pouze na panství Zajíců z Házmburka se katoličtí kněží ještě po nějaký čas udrželi. Jinak všude panovala náboženská svoboda. Vedle malé skupinky katolíků tu žili kališníci, židé, v souvislosti s německou reformací narůstal i počet vyznavačů luteránství. Nejvýznamněji však od 15. století duchovně ovlivnila celý kraj

[6] Vlastnili Mladou Boleslav a přilehlé okolí až do svého vymření roku 1468, vybudovali nové rodové sídlo nedaleko Mladé Boleslavi – hrad Michalovice se stejnojmennou vsí, zajistili pro Mladou Boleslav městská práva. (pozn. autora)

Jednota bratrská. Mladá Boleslav byla v té době nazývána bratrským Římem či Jeruzalémem. Čeští bratři díky přízni vrchnosti Tovačovských z Cimburka (vlastnili Mladou Boleslav po smrti Michaloviců) získali a obnovili budovu minoritského kláštera, zřídili si zde sbor, špitál, školu a tiskárnu. Tu založil kolem roku 1518 Mikuláš Klaudián. Tištěny v ní byly nejen knihy náboženské, ale i spisy lékařské, přírodovědné a filosofické. Nejznámějším dílem je první tištěná mapa Čech, orientovaná obráceně – nahoře jih, dole sever, vpravo západ, vlevo východ. Mladá Boleslav jako významné středisko působení Jednoty bratrské zaznamenala v té době velký kulturní i hospodářský vzestup, rozvoj řemesel, živností, zdokonalení správy města, zvýšení úrovně školství, hygieny, péče o zdraví. Tuto dobu jejím obyvatelům i návštěvníkům dodnes připomíná Sbor českých bratří, největší chrámová stavba ve městě, trojlodní basilika, postavená v renesančním stylu, jež dnes slouží jako koncertní a výstavní síň. Mladou Boleslav podporovali a drželi nad ní ochrannou ruku nejen čeští bratři, ale i další vlastníci boleslavského panství, nástupci Tovačovských, Krajířové z Krajku. Za vlády Krajířů se Jednotě bratrské dařilo střídavě. Období, kdy mohli bratři žít celkem v klidu, vystřídala někdy doba jejich skrývání, pronásledování, odchodů do emigrace, uzavírání sboru apod.

Boleslavským byla, kvůli špatnému hospodaření Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic, nabídnuta možnost vykoupit se z poddanství. Za 30 000 kop grošů pražských se tedy město vykoupilo a stalo se svobodným. Na shromáždění peněz nutných k tomuto kroku se značně podílela i Jednota bratrská, jíž se tím otevírala možnost dále působit v tomto svém církevním středisku. V roce 1600 se pak Mladá Boleslav zařadila mezi královská města. Naděje, které jak měšťané, tak čeští bratři spojovali s nabytou svobodou, se ale nesplnily. Narůstal počet náboženských a politických sporů v celé zemi, činnost bratří byla značně omezována. Definitivní konec slávy Jednoty bratrské v Mladé Boleslavi a v celé naší zemi nastal po bitvě na Bílé hoře. Obyvatelstvo Čech muselo přestoupit ke katolictví, boleslavští bratři byli nuceni odejít ze země, sbor byl definitivně uzavřen. Z Moravy odešel do emigrace i Jan Ámos Komenský, poslední biskup Jednoty bratrské.

Důsledky prohry českých stavů v bitvě na Bílé hoře se nevyhnuly ani Pojizeří. Kraj byl v katastrofálním stavu, vítězové si v Čechách počínali jako

v dobyté zemi a krajem prchala první vlna loupících a drancujících vojáků. V Mladé Boleslavi se střídala jedna vojenská jednotka za druhou, což způsobilo obrovské škody městu i jednotlivým měšťanům. Všem jednotkám se platilo výpalné, jejich vojáci byli živeni na náklady města a poskytovalo se jim vše, oč požádali. Dalším trestem byla konfiskace veškerého majetku. Zkonfiskovaná panství na Boleslavsku získali především Albrecht a Adam z Valdštejna. V neposlední řadě kraj zasáhla i násilná rekatolizace.

Ani v dalších letech nebyla situace na Boleslavsku nijak růžová. V roce 1639 obsadila celé Pojizeří švédská armáda pod velením dvou generálů - Banéra a Torstensona. Pokračovala v drancování, řada měst a vesnic byla zpustošena nebo vypálena. Za své vzal i boleslavský hrad, navíc měl být přeměněn na válečnou pevnost. Zástupci města usilovali o to, aby byl poničený hrad zbourán. Mladá Boleslav by tak ztratila vojenský význam a ve městě by nemusela být vojenská posádka. Bourání bylo sice povoleno, ale vzápětí přišel příkaz nebourat. Hrad však již byl v troskách a v tomto stavu zůstal několik desítek let. Dalšími důsledky třicetileté války pro Mladou Boleslav byly dluhy, zničené domy. Město přišlo o mnoho obyvatel důsledkem emigrace. Největší ztrátu však zapříčinila morová epidemie během let 1646-7.

Školství, podobně jako celá kultura, bylo na Mladoboleslavsku po bitvě na Bílé hoře doménou katolické církve. Školy ve městech i na vesnicích měly vesměs velice nízkou úroveň. Výjimku tvořilo piaristické gymnázium v Kosmonosech. Hlavní slovo v kultuře této doby měla literátská bratrstva. Pojednávat se o nich, stejně jako o piaristickém gymnáziu, bude dále v samostatných kapitolách.

Během válek o dědictví rakouské (1740-48) i za války sedmileté (1756-63) bylo Mladoboleslavsko opět obsazeno, sužováno a ničeno cizími vojsky. Řádění pruských vojsk nebylo tentokrát tak strašné a k příliš velkým škodám nedošlo. Tragickou událostí pro celý region se stal obrovský požár Mladé Boleslavi dne 16. července 1761. Byl sice v pořadí již několikátý, zato však nejničivější. Téměř zničil celé Nové i Židovské město. Ve sbírkách boleslavského muzea se nachází obraz F. Opleitnera tuto událost zobrazující.

Vláda Marie Terezie a Josefa II. je spojena především s častými, více či méně úspěšnými reformními snahami. Některé z nich zasáhly významně i do života obyvatel na Mladoboleslavsku – robotní patent, zrušení nevolnictví, církevní reformy, reformy vzdělávacího systému aj. Zrušení nevolnictví významně přispělo ke vzniku a rozvoji manufaktur. S klasickou řemeslnou výrobou je spojovala převaha ruční práce, s tovární výrobou zase dělba pracovních úkonů. Jednou z prvních dílen manufakturního typu na českém území vůbec byla papírna v Bělé pod Bezdězem – Podolí, založená v 80. či 90. letech 17. století. V dalších letech na území Boleslavska vznikaly a rozvíjely se především manufaktury textilní, které významně přispěly k hospodářskému rozvoji města. Mladoboleslavsko zůstalo významným evropským textilním centrem po celé 19. století. Výrazný obrat nastal až na přelomu 19. a 20. století, kdy se město přeměnilo ve významné průmyslové středisko. Přispělo k tomu především počínání pánů Laurina a Klementa, kteří zde zahájili výrobu jízdních kol, motocyklů a později i osobních automobilů.

Na počátku 19. století měla všechna města v kraji díky německé státní správě a úřednictvu ryze německý ráz. Německy se vyučovalo, hovořilo na úřadech, vývěsní štíty byly také v němčině. Pokud někde čeština zazněla, byla většinou plná německých a zkomolených slov. Zpočátku byly lepší podmínky pro národně obrozenecké snahy na venkově, kde často kněží, učitelé a písmáci byli uvědomělými vlastenci. Významnými centry obrozeneckého života se staly venkovské fary. Vůdčí osobností národního hnutí na Mladoboleslavsku byli vlastenečtí, často literárně a kulturně činní kněží, např. Antonín Marek v Libuni, K. A. Vinařický v Kováni a Václav Kára v Mladé Boleslavi. Největšího rozkvětu dosáhl národní a společenský život v Mladé Boleslavi za působení mladého koncipienta krajského úřadu Františka Plačka. Založil zde čtenářskou společnost, stál u zrodu první školní knihovny, zasloužil se o pořádání prvního českého bálu a jeho zásluhou mohli ochotníci sehrát první divadelní představení v češtině. Od 40. let se začal probouzet národní život i v dalších městech regionu. Událostí, kterou žil celý kraj, byl pobyt představitelů Svaté aliance na zámku v Mnichově Hradišti roku 1833.

Do revolučních událostí roku 1848 se aktivně zapojili pouze jednotlivci. Vedle radikálního politika Emanuela Arnolda z Mnichova Hradiště to byl také

František Karel Krouský z Krnska, který bojoval na pražských barikádách. Roku 1866 celou severní polovinu Čech zasáhla prusko-rakouská válka. K řadě střetů došlo i na Mladoboleslavsku. Rakouské oddíly se při postupu zastavily v Mladé Boleslavi i Mnichově Hradišti, menší jednotky se objevily i na dalších místech. Několikatýdenní pruská okupace území s sebou přinesla nejen zničené domy, zbořené mosty, ale též epidemii cholery, jejíž obětí se stalo několik desítek místních občanů. Politická situace byla obdobná jako v celé zemi. Postupně docházelo k diferenciaci jednotného politického proudu, k prosazování aktivní politiky mladočechů. Odchodem právníka dr. Karla Mattuše, poslance zemského sněmu a devatenáct let starosty Mladé Boleslavi, z mladoboleslavské politické scény, definitivně skončil vliv staročechů. Vedle toho zde působily další politické strany. S rozvojem průmyslu souviselo také nové postavení dělnictva. Vznikaly první dělnické spolky, většinou se vzdělávacími, kulturními, ne však politickými cíli. Pro celkový společenský rozvoj je vždy nutné mít dobrý vzdělávací systém a kvalitní výuku na školách. Tím se v té době řídila většina měst a obcí Mladoboleslavska. O několik dalších škol byla rozšířena jejich již tak dost hustá síť, dbalo se také na vyšší kvalitu vzdělání učitelů.

Počátek nového století byl ve znamení slibného rozvoje nejen Mladé Boleslavi, ale celého regionu. Dařilo se průmyslovému i živnostenskému podnikání, stoupal počet obyvatel, ve městě přibyly nové budovy - sokolovna, divadlo, městská spořitelna aj. O to více obyvatele zasáhla zpráva o sarajevském atentátu a následná mobilizace. Mladá Boleslav byla posádkovým městem. Vedle 10. zeměbraneckého pluku, ubytovaného v kasárnách na okraji města, sídlil na hradě 36. pěší pluk, proslulý svou účastí při porážce Turků u Vídně v roce 1683. Tento pluk se zapojil do bojů na východní frontě v Haliči. Vojákům se rukovat nechtělo. Když se před jejich odchodem na frontu konala na Výstavišti v Mladé Boleslavi mše za jejich šťastný návrat, mnozí ještě netušili, že zpět se již nikdy nevrátí. Ve válce padly stovky vojáků a důstojníků, mnozí byli zajati a podíleli se pak na formování československých legií. Za všechny padlé jmenujme alespoň známého mladoboleslavského rodáka, básníka a novináře, významného představitele předválečné avantgardy Františka Gellnera. Ten byl již po prvních bojích v Haliči v roce 1914 prohlášen za nezvěstného. Vedle ztracených lidských životů s sebou válka přinesla i výrazné zhoršení životní úrovně civilního

obyvatelstva – nedostatek potravin, přídělový lístkový systém, drancování. V Mladé Boleslavi se válka projevila především přísunem raněných z front. Kapacita vojenského lazaretu byla brzy vyčerpána, ranění vojáci byli ošetřováni i v dalších budovách ve městě, které byly k tomuto účelu přizpůsobeny. Přestože byly jakékoliv projevy směřující proti válce přísně trestány, našli se lidé, kteří se nebáli zapojit do protirakouského odboje. Václav Klement zabránil velkému odlivu svých zaměstnanců na frontu přistoupením automobilky na výrobu granátů pro armádu.

Dne 29. 10. 1918 se konala na mladoboleslavském Staroměstském náměstí manifestace k vyhlášení samostatnosti. Moc od rakouských úřadů převzal nově ustavený Národní výbor. Válečné období bylo opět vystřídáno dobou rozvoje v oblasti zemědělství, průmyslu a stavebního podnikání. Z této doby se zachovalo několik konstruktivistických staveb architekta J. V. Krohy. Hospodářská krize se v kraji projevila rušením některých podniků a z toho vyplývající nezaměstnaností.

Mnichovská dohoda a následná okupace přinesly velké územní a správní změny. Řada okresů přišla o své obce a menší lokality, československo-německou hranici bychom našli mezi Bílou Hlínou a Dolní Krupou a také v Bělé pod Bezdězem. V Mladé Boleslavi byla krátce po příchodu německé armády zřízena místní služebna gestapa, která byla situována do vily zatčeného JUDr. Karla Meissnera v Husově ulici. Příslušníci gestapa se zaměřovali především na stíhání představitelů domácího odboje a potlačování odbojové činnosti, vyhledávání zbraní apod. Z odbojových skupin působících na Mladoboleslavsku jmenujme alespoň Obranu národa, Lípu, Stráž obrany státu a Severočeské revoluční národní hnutí. V protinacistickém odboji se angažovali i členové Sokola. Ten byl proto v roce 1941 zakázán a jeho vedení i členové pronásledováni. Město se dostalo zcela do rukou Němců a dění v něm bylo podřízeno válečným potřebám. Nacisté zasahovali i do školského systému, němčina se povinně vyučovala od třetí třídy. Velmi smutnou kapitolu tvoří osudy židovského obyvatelstva, boleslavský hrad byl sběrným místem před jejich transporty do vyhlazovacích táborů.

První květnové dny roku 1945 byly ještě plné nepokojů souvisejících s předáváním moci do rukou revolučních národních výborů. Zatímco Praha se již radovala z osvobození, Mladé Boleslavi byl ještě 9. května zasazen velký úder. Město zažilo v dopoledních hodinách nálet, znamenající nejen úplné zničení nebo poškození asi padesáti domů, ale také zbytečnou ztrátu mnoha lidských životů. Teprve příchod sovětské armády pod vedením generála Martirosjana 10. května 1945 znamenal pro občany Mladé Boleslavi skutečný konec války. Jedním z prvních úkolů boleslavského národního výboru bylo odstranění následků ničivého náletu, jenž přinesl značné potíže i automobilce. Výroba stagnovala, brzy došlo k jejímu znárodnění a přejmenování na AZNP. Znárodnění se nevyhnulo ani dalším důležitým podnikům v oblasti, např. papírně v Bělé pod Bezdězem, textilce v Josefově Dole, Karbu v Benátkách nad Jizerou, mladoboleslavské akumulátorce aj. Vzrůstající moc komunistů se dále projevovala v obsazování vedoucích postů v mladoboleslavském městském zastupitelstvu a dalších orgánech města. Jejich vlivu nakonec podlehlo i školství, kultura a společenský život vůbec. Definitivně se komunistům převzít moc na dalších 41 let podařilo v únoru 1948. Na počátku 50. let proběhlo v Mladé Boleslavi několik zinscenovaných procesů s nepřáteli nového režimu.

Po období potíží v poválečných letech došlo k postupnému rozvoji průmyslové výroby a vzestupu produkce na Mladoboleslavsku. V AZNP se začal vyrábět Spartak, v dalších letech se podnik rozrostl o další provozní haly, ze kterých vyjížděly další typy automobilů Škoda – 1000 MB, Š 100, 110 a další. Od poloviny šedesátých let bylo i na Mladoboleslavsku patrné jisté politické uvolnění. Přestože v OV KSČ a dalších stranických orgánech převažovala v té době nechuť něco měnit, v místní kultuře, organizacích mládeže a ve školství bychom našli celou řadu lidí volajících po reformě stávajícího politického systému, např. K. Herčík, J. Donát, L. Dlask. Veškerou naději na změnu však ukončila okupace sovětskými vojsky v srpnu 1968. Na rozdíl od jiných oblastí v Mladé Boleslavi a jejím okolí nedošlo k vážným zraněním ani ztrátám na životech, ale příchod a pobyt okupantů přinesl i tak řadu problémů. Sovětská vojska obsadila nejen všechny vojenské objekty, ale postupně zabírala celou řadu civilních budov ve městě. Objektem jejich zájmu se staly také nedaleké vojenské prostory Milovice-Mladá a Kuřivody. Trvalo více než dvacet let, než se zásluhou

z Mladoboleslavska pocházejícího poslance Michaela Kocába ve spolupráci s novými představiteli státu a místní správy podařilo odsun sovětských vojsk z naší republiky prosadit.

S rozšiřováním výroby v automobilce narůstala potřeba dalších pracovníků, s čímž úzce souvisí řešení problému s jejich ubytováním. Nedostatek bytů zásadně vyřešila výstavba panelových domů včetně obchodní sítě a služeb v Severním městě. Od 60. let prošel podle návrhu architekta O. Döberta rozsáhlou přestavbou i střed města. Moderním stavbám musela ustoupit i řada historických objektů, což někteří lidé nesli s nechutí.

V celé republice včetně Mladoboleslavska postupně narůstala nespokojenost s komunisty, přibývalo protestních akcí, jež vyvrcholily po událostech na Národní třídě v Praze státním převratem v listopadu 1989. Tehdy se v Mladé Boleslavi konal slavnostní večer při příležitosti 80. výročí založení divadla. V jeho průběhu neplánovaně vystoupili účinkující s prohlášením odsuzujícím zásah policie proti studentům. Velmi brzy vzniklo i v Mladé Boleslavi Občanské fórum. Prvními mluvčími byli učitel Petr Pospíšil, farář Československé církve husitské Antonín Jelínek a důchodce Ladislav Hrázský. K nim se postupně připojovali další a další lidé různého politického zaměření. Jednání OF byla úspěšná, představitelé státní moci a stranické špičky vyklízeli pozice a do vedení měst a podniků se hledali noví lidé. Novým předsedou Okresního národního výboru v Mladé Boleslavi byl 30. 1. 1990 zvolen PhDr. Karel Herčík[7], který se na podzim téhož roku stal i starostou města.

[7] Bývalý starosta města Mladá Boleslav, historik a středoškolský profesor. Napsal řadu publikací týkajících se regionální historie.

3 Kulturní dějiny

Až do 16. století najdeme jen málo zpráv o kulturním životě obyvatel Mladoboleslavska. Můžeme pouze předpokládat, že kulturní vývoj na tomto území probíhal obdobně jako v celých středních Čechách (pohanská - křesťanská kultura, latinská - česká kultura). První souvislejší zprávy pocházejí z poloviny 16. století, kdy se Mladá Boleslav stala slavným střediskem Jednoty bratrské. V jejích řadách působilo mnoho osobností, které svým významem přesáhly regionální rámec, např. Jan Roh – vynikající znalec českého jazyka, jehož zásluhou byly provedeny některé závažné a dodnes platné změny v pravopisu, Jan Augusta – autor duchovních písní v Šamotulském kancionálu, Jan Blahoslav – překladatel Nového zákona a Mikuláš Klaudián, autor první tištěné mapy Čech.

Vedle Jednoty bratrské přispěl k rostoucímu kulturnímu významu Mladoboleslavska velký rozvoj školství. V 16. století se obyvatelé města hlásili k pěti církvím - katolíci, kališníci, luteráni, Židé a čeští bratři[8]. Každá z nich pak měla svou vlastní školu. Jejich vynikající úroveň neměla široko daleko obdoby. Do těchto škol docházeli také žáci ze vzdálených krajů. Pro ilustraci jmenujme Petra Voka z Rožmberka, který sem vážil cestu za vzděláním až z dalekých jižních Čech[9]. Do hudební oblasti tehdy výrazně zasáhla literátská bratrstva v Mladé Boleslavi a Bakově nad Jizerou, o nichž bude pojednáno v samostatné kapitole o hudbě. Slibný vývoj boleslavské kultury v 16. a na počátku 17. století přetrhla bitva na Bílé hoře. Následovala násilná rekatolizace, odchod významných osobností, povolení pouze katolické školy ve městě apod. Tímto způsobem přišla Mladá Boleslav například o vynikajícího portrétistu Jana Kupeckého.

Kulturní život obyvatel byl často zredukován jen na povinnou účast na náboženských obřadech a čtení nezakázaných knih. Občas do města zavítala kočovná divadelní nebo loutkářská společnost. Také úroveň školství značně upadala a Mladá Boleslav ztrácela svou kulturní prioritu v kraji. Do popředí se

---

HERČÍK, K. *Čtení o Mladé Boleslavi*. Poděbrady: Kompakt, 2004.
LOUŽENSKÝ, Z. Kapitoly z mladoboleslavské kulturní historie. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti dnešku*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

v této době dostává sousední obec Kosmonosy, kde bylo v roce 1688 založeno piaristické gymnázium a kolej. Tato instituce se postarala o dobrou kulturní pověst Mladoboleslavska na konci 17. století a téměř po celé 18. století. Po přemístění gymnázia do budovy bývalé bratrské školy na Karmeli v Mladé Boleslavi v roce 1784 nastalo opět oživení ostatního školství i kultury a začínaly se objevovat první náznaky národně obrozeneckých snah. Na počátku byl stejně jako v jiných městech zápas o rehabilitaci češtiny nejen jako jazyka literatury, školství, ale nejdříve jako dorozumívacího a sdělovacího prostředku mezi lidmi. Úspěchem byla první česká kázání v mladoboleslavských kostelích od druhé poloviny 18. století, české nápisy na památkách i veřejných budovách. Působila zde i řada obrozenců výrazně se podílejících na rozvoji národního hnutí v celém kraji - Vincenc Zahradník, František Novotný z Luže, který v roce 1822 vydal kroniku města Mladá Boleslav[10], Karel Alois Vinařický, František Plaček a další. Většina z těchto lidí měla čilé styky se známými pražskými buditeli a vlastenci Dobrovským, Jungmannem, Šafaříkem a mnoha dalšími. Boleslavští vlastenci pořádali besedy, plesy, společenské zábavy, divadelní představení, koncerty. Výše zmiňovaný František Plaček se usilovně snažil prosadit v Mladé Boleslavi ochotnická divadelní představení. Ještě dříve než se mu to podařilo, bylo možné navštívit zpočátku německá, ale velmi brzy i česká představení ochotnických spolků v menších městech v kraji (Benátky nad Jizerou, Mnichovo Hradiště, Bakov nad Jizerou). K nejaktivnějším patřili dobrovičtí ochotníci, kteří sehráli za deset let kolem padesáti představení. Roku 1843 bylo i boleslavským obyvatelům dopřáno první divadelní představení v češtině. Šlo o hru Václava Klimenta Klicpery Žižkův meč[11]. Činnost vlastenců byla značně omezena v době Bachova absolutismu. Na podzim roku 1860 však došlo k oživení mladoboleslavského kulturního života.

Významným počinem bylo založení časopisu Boleslavan, který měl na rozdíl od předešlého Iserbote (Posel od Jizery) ryze českou formu i obsah. Šedesátá léta byla ve znamení zakládání nejrůznějších spolků jak v Mladé

[10] NOVOTNÝ Z LUŽE, F. Kronyka Mlado-Boleslavská od přijití Čechů do země České až do nynějších časů. Praha, 1822.

[11] LOUŽENSKÝ, Z. Kapitoly z mladoboleslavské kulturní historie. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

Boleslavi, tak i na dalších místech regionu. Vlnu následného zakládání pěveckých sborů odstartoval německý Josephstaler-Männergesangverein v Josefově Dole u Mladé Boleslavi. Členy tohoto sboru byli zaměstnanci tamější textilní továrny. Jeho prvním sbormistrem se stal knihvedoucí továrny a velký milovník zpěvu František Částka. Ten se také významně zasloužil o vznik obdobného zpěváckého spolku v Mladé Boleslavi. Jungbunzlauer–Männergesangverein byl navenek sice spolkem německým, ale většinu členů tvořili Češi. Spolek byl později přejmenován na „Boleslav“ a pod tímto jménem existuje až do současnosti. Pěveckému sboru Boleslav bude věnována samostatná kapitola.

Společenskými aktivitami přispěla do života města i tělocvičná jednota Sokol, založená v roce 1863. Pokračuje také činnost ochotnických divadelních spolků. V roce 1870 bylo v nově vybudované městské radnici otevřeno první stálé boleslavské divadlo. Do té doby se hrálo hlavně na provizorním jevišti v hostinci U Zlatého věnce (dnešní hotel Věnec). Kromě mladoboleslavských ochotníků a hostování profesionálních divadel v sále radnice několikrát vystupoval zpěvácký spolek „Boleslav“. Ten zde v roce 1879 za přítomnosti Bedřicha Smetany uvedl Prodanou nevěstu. V roce 1892 poctil město návštěvou Antonín Dvořák a v divadle osobně řídil koncert svých skladeb. První stálé divadlo v Mladé Boleslavi však bylo v roce 1904 z bezpečnostních důvodů uzavřeno. Přestože výběr místa i vlastní stavbu nové divadelní budovy provázela celá řada problémů, nový stánek umění byl v roce 1909 slavnostně otevřen premiérou Jiráskovy Lucerny v podání místního ochotnického divadelního spolku Kolár[12].

Mladá Boleslav byla v té době kolébkou, nebo alespoň působištěm, celé řady velkých osobností z oblasti literatury – A. V. Šmilovský, F. Gellner, A. Mocek, K. Sellner. Našli bychom tu však i několik významných výtvarníků, z nichž jmenujme alespoň A. Bubáka, K. Krejčíka, B. Vohánkovou a H. Mauermanna, který se podílel na výzdobě Národního divadla. Důležitou kulturní institucí se stal v první polovině 20. století „Klub přátel umění pro české

[2] HERČÍK, K. *Čtení o Mladé Boleslavi*. Poděbrady: Kompakt, 2004.

Pojizeří“, založený v roce 1908. Velká zásluha byla v tomto směru připsána Dr. Walterovi, kterého veřejnost znala spíše jako úspěšného spisovatele, autora odborných statí, povídek, románů a dramat, vydávajícího svá díla pod pseudonymem Emil Tréval. V čele klubu se postupně vystřídali profesoři gymnázia Zdeněk Kamper a Ferdinand Strejček. Spolek se významně podílel na propagaci výtvarného, literárního i hudebního umění, pořádal výstavy a koncerty v bývalém bratrském sboru a v tzv. pavilonu umění na Výstavišti. *Tento objekt byl však na konci 30. let minulého století na přání Václava Klementa zbořen, neboť společenské akce v něm pořádané údajně rušily klid jeho domácnosti v protilehlé vile. I když Klement jako protiváhu financoval výstavbu nového sirotčince, přátelé umění ztratili demolicí pavilonu jedinečnou příležitost k pořádání výstav a koncertů, kterou tento objekt poskytoval*[13].

Poslední velkou kulturní a společenskou událostí před 1. světovou válkou byla roku 1912 Severočeská výstava hospodářská a živnostensko-průmyslová. Během jejího tříměsíčního trvání ji navštívilo kolem 300 000 lidí z celých Čech. Dodnes nám tuto akci připomíná alespoň název dnešního parku, kde se tato ohromná akce konala – Výstaviště. Na stejném místě zůstal i hudební pavilon, jenž byl tehdy místem mnoha koncertů.

Situaci v kultuře za 1. světové války velmi trefně vystihuje staré latinské přísloví – Inter armae silent musae – Mezi zbraněmi mlčí múzy. Lidé měli během války zcela jiné starosti a navíc také značná omezení „shora“. Zastavena byla činnost většiny časopisů, veškerá další literatura byla podrobována přísné cenzuře. Dobrovolníci celé řady spolků měli po čtyřech válečných letech pro rozvoj mladoboleslavského kulturního dění zásadnější význam než profesionální kulturní instituce kino a divadlo – např. ochotnické divadelní soubory Podolečtí Baráčníci, Kolár, katolický spolek Vinařický, ochotníci při Sokolu a další. Mimo centrum regionu si zaslouží zmínku soubory Tyl z Mnichova Hradiště, Jirásek z Kosmonos a Dobrovít z Dobrovice.

Podobně tomu bylo i za okupace a 2. světové války. Ochotníci se aktivně zapojili do domácího odboje proti německým okupantům. V té době bylo možné

[13] HERČÍK, K. *Čtení o Mladé Boleslavi*. Poděbrady: Kompakt, 2004, s. 175.

v podání ochotníků z divadelních spolků Kolár, Nové divadlo, Malá scéna, Podoleckých Baráčníků a dalších zhlédnout takové skvosty jako RUR, Maryša, Měsíc nad řekou, Lucerna aj. Výběr však nebyl vůbec jednoduchý, hrát se mohly jen hry předem schválené. Od roku 1940 museli totiž ochotníci předkládat texty uváděných her i plakátů k nim v němčině ke schválení, s čímž měly některé soubory velké potíže. Ani hrám se nevyhnulo řádění cenzorů. Některé texty byly hrubě a násilně seškrtány, řada her byla zakázána úplně. I přes všechny uvedené obtíže je zřejmé, že nadšení ochotníci tuto situaci nevzdávali a nacvičovali stále nové a nové hry, z jejichž počtu je patrné, jak velký byl tehdy o divadlo zájem, jak se prohluboval jeho společenský význam. V roce 1944 se ani po úplném zastavení činnosti spolky nerozpadly. Jejich členové se věnovali náhradním programům – výchově mládeže, školením apod. Ani hudebníci nezůstali pozadu. Velkou událostí byl v červnu 1939 koncert České filharmonie s dirigentem Václavem Talichem v Mladé Boleslavi. Na programu byla Smetanova Má vlast. V Mnichově Hradišti pokračovali ve své činnosti členové Orchestrálního sdružení i pěveckého sboru Smetana.

Zatímco po osvobození se činnost dobrovolných kulturních organizací rozvíjela se značnými potížemi, dostávalo se do popředí stálé divadlo. Na podzim roku 1945 zahájila ve městě svou činnost profesionální divadelní scéna. Ve vedení divadla se vystřídali V. Zima a A. Dvořák. Ze známých herců zde působili M. Růžek, J. Mixa, S. Holub, J. Krulišová[14]. Důraz byl v té době kladen na jeho masovou působnost. V duchu stranického pojetí kultury byly inscenace svým obsahem zaměřeny na široké vrstvy diváků jako skutečně lidové, v umělecké formě však náročné. Působení ochotnických spolků se samozřejmě neomezovalo jen na Mladou Boleslav, ale i na okolní města a vesnice. Ochotníky bychom našli třeba v nedaleké Debři, Čejeticích, Dobrovici či Jemníkách. Velkým přínosem určitě bylo otevření dramatického oddělení v mladoboleslavské hudební škole na podzim roku 1942, kde se mohli mladí ochotníci lépe proškolit v divadelním „řemesle“ a zkvalitnit tak své působení v souborech. K tomu též přispívaly pořádané soutěže divadelních souborů, které

[14] ZIMA, V. Posledním půlstoletím mladoboleslavské kultury. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

měly význam i při objevování nových talentů. Značná pozornost tehdejších straníků se soustřeďovala na fakt, aby v kultuře všeobecně byla prosazována výchova k socialistickému uvědomění. Velmi oblíbené byly přednášky o historii, literatuře i uměleckých záležitostech, jichž se účastnila řada významných umělců a kulturních pracovníků.

Po definitivním nástupu komunistů k moci v roce 1948 byla značně omezena spolková činnost. Na Mladoboleslavsku nebyli na seznamu „nebezpečných" spolků pouze baráčníci a muzejní spolek. K prosazování „té správné" ideologie přispěly místo zrušených spolků nově vytvořené společenské organizace - Revoluční odborové hnutí, Svaz československé mládeže, Československý svaz tělesné výchovy, který nahradil Sokol apod.

I přes skutečnost, že doba byla velice těžká, lidé nezapomínali na zábavu. K té jim mohly dopomoci třeba Pojizerské divadelní hry, pořádané pro ochotnické soubory od roku 1949 v Dobrovici, dále velmi oblíbený Filmový festival pracujících, jenž byl velkou přehlídkou kvalitních českých i zahraničních filmů. Zájmovou činnost v celém mladoboleslavském okrese řídil Dům Osvěty (založen 1953), pro děti pak Okresní dům pionýrů a mládeže.

V roce 1955 vznikl při LŠU Kruh přátel hudby[15], který pokračoval v tradici zaniklého Klubu přátel umění. Pro své předplatitele pořádal v městském divadle pravidelně deset koncertů ročně. Na nich se každoročně představila řada českých i cizích umělců a uměleckých těles. Tato instituce, podílející se významnou měrou na organizování kulturních akcí v Mladé Boleslavi, plní svou úlohu dodnes. Pořádá každým rokem cyklus abonentních koncertů, na nichž vystupují špičky naší i světové hudební scény.

Dalším významným přispěvatelem do kulturního dění v Mladé Boleslavi bylo Divadlo hudby[16] patřící v té době pod Osvětovou besedu. Svou činnost zahájilo v roce 1958 přednáškou dr. F. Paly o operním díle Leoše Janáčka. Činnost divadla navázala na večery reprodukované hudby pořádané okresní knihovnou. Členové za dobu jeho existence (1958 – 1970) uspořádali 144 večerů

[15] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.
[16] Tamtéž.

s velmi pestrým programem. Houslař J. B. Herclík například posluchače seznamoval s hudebními nástroji v orchestru, o své činnosti vyprávěli slavní dirigenti K. Ančerl, V. Smetáček a Z. Košler, do tajů výroby gramofonových desek je zasvěcoval ředitel Supraphonu Jaroslav Šeda. Velkému zájmu se těšily recitační a operní večery, besedy věnované hudbě, večery mladoboleslavských vokálních i instrumentálních sólistů, dělnických revolučních písní aj. Večery se zpočátku konaly dvakrát měsíčně, později jen jednou. Divadlo hudby pořádalo také hudební odpoledne pro žáky škol.

Veřejný a kulturní život města v 70. a 80. letech byl zcela podřízen tehdejšímu režimu. Téměř povinností byly májové průvody, oslavy osvobození země sovětskou armádou, průjezdy cyklistů při Závodu míru pod patronací Rudého práva apod. V roce 1974 přibyl v Mladé Boleslavi nový kulturní stánek – Dům kultury AZNP. Podílel se nejen na pořádání kulturních akcí, ale i na podpoře různých zájmových kroužků. V této činnosti v současné době víceméně pokračuje. V loutkovém sálu Domu kultury se řadu let konala divadelní představení městského divadla, pyšnícího se od poloviny 60. let názvem Divadlo Jaroslava Průchy. Důvodem byl neutěšený stav budovy divadla a její nutná rekonstrukce.

K posílení kulturního ovzduší v mladoboleslavském regionu též přispívala rozvětvená síť knihoven, okresní muzeum, jehož sídlem se po dlouholetém úsilí stal mladoboleslavský hrad a v neposlední řadě otevření galerie a koncertní síně v rekonstruovaném Sboru českých bratří v Mladé Boleslavi. Výrazně, ne-li nesmazatelně, se do dějin okresu zapsal „bdělý cenzor“, ideologický tajemník Okresního výboru KSČ v Mladé Boleslavi Štefan Omamik[17], jehož některá nařízení a zákazy způsobily mnoho nenahraditelných škod, zatímco jiná byla již ve své době přijímána s humorem. Trochu ve stínu Osvětové besedy, SSM aj. však i na vesnicích působily skupiny zejména mladých lidí, kteří organizovali masopusty, plesy, máje, ochotnická divadelní představení atd.

S koncem vlády jedné politické strany skončil i její vliv na kulturní dění v mladoboleslavském regionu. O Mladé Boleslavi se mluví hlavně jako o městě automobilů, ale její obyvatelé nezapomínají ani na kulturu. Oproti dřívějším

[17] BENEŠ, L. a kol. *Mladoboleslavsko v proměnách času.* Praha: Libri, 1997.

dobám se ve městě i v okolních obcích významně rozšířily možnosti kulturního vyžití. Zároveň se zvýšil počet lidí, kteří se začali kulturou a jejím organizováním i vytvářením zabývat. Dnes Mladá Boleslav nabízí mnoho možností kam zajít za kulturou. Má velmi úspěšný divadelní soubor, jehož představení jsou hojně navštěvovaná a letos 21. listopadu uplyne rovných sto let od doby, kdy se v nově postavené, mimochodem velice krásné budově, odehrálo první slavnostní představení. Celou řadu koncertů vážné i populární hudby, výstav a besed pořádá Kultura města Mladá Boleslav, a.s. v Domu kultury, galerii ve Sboru českých bratří, městském paláci Templ nebo Kulturním středisku Svět. Nedávno městu přibyl další koncertní prostor v kostele sv. Bonaventury na Karmeli.

4 Hudba na Mladoboleslavsku

Mladoboleslavsko patřilo v české hudební historii vždy k nejvyspělejším oblastem, nebojme se říci, že tato oblast byla takřka kolébkou naší hudební kultury. Tento kraj byl poměrně bohatý, samotná Mladá Boleslav byla významným hospodářským a kulturním střediskem. Pochází odtud nebo zde působila řada významných skladatelů a hudebníků 18. století (B. M. Černohorský, F. a J. A. Bendové, J. I. Linek, A. F. Bečvárovský, F. X. Brixi ad.). Další z možných příčin může být fakt, že v závěru 17. století člen rodu Valdštejnů Arnošt Josef (tehdy Valdštejnové měli v držení velkou část kraje) vydal nařízení, podle něhož se nikdo nesmí učit řemeslu, nebude-li alespoň částečně obeznámen s hudebním uměním. Je pravda, že toto nařízení vůbec nezohledňuje hudební nadání poddaných, ale je důkazem toho, jak velká úloha byla hudbě přisuzována v procesu zdárného završení rekatolizace a udržení dobového náboženského řádu. Jelikož vrchnost si přísně hlídala dodržování tohoto nařízení, vyplývá z toho, že značná část poddaných musela být více či méně hudebně vzdělaná. K rozšíření hudebního vzdělání významnou měrou přispěla také existence několika řádových škol, kde se hudba vyučovala a byl zde na ni kladen větší důraz. Našli bychom určitě ještě další příčiny, proč právě na Mladoboleslavsku se vytvořilo tak kvalitní „muzikantské podhoubí“. V dalších kapitolách bude pojednáno o tom, jak lidé dokázali využít a rozvíjet tento počáteční dar.

4.1 Mladá Boleslav

4.1.1 Literátské bratrstvo a kancionály

První souvislé zprávy o hudbě v Mladé Boleslavi pocházejí z poloviny 16. století. Tehdy se o kulturní rozkvět města nejvíce zasloužila Jednota bratrská. V době jejího působení bylo v kostele Nanebevzetí Panny Marie roku 1565 založeno Martinem Kašperským z Rájova literátské bratrstvo[18]. Literátská bratrstva vznikala v českých zemích již od konce čtrnáctého století, jejich hlavní rozvoj však spadá do století šestnáctého. Nejdůležitějším úkolem bylo zajišťovat kvalitní hudební produkci při bohoslužbách, vedle toho však také fungovala jako nadace, z jejichž popudu vycházely nejrůznější aktivity podporující sociální strukturu, duchovní život a vzdělanost. Boleslavský kůr byl český, pravděpodobně utrakvistický. Chod bratrstva se řídil dvanácti přesně stanovenými artikuly zapsanými v Knize literátské[19]. Při vstupu do bratrstva musel například každý člen věnovat nějaký dar, všichni pak platili 6 denárů. Za špatné plnění povinností se platila pokuta. V neděli se zpívaly figurální zpěvy, ve všední dny chorál.

O rozkvět zdejšího bratrstva se postarali přední mladoboleslavští občané. Patřila mezi ně především bohatá měšťanka, mecenáška Kateřina Militká, která umožnila svými prostředky opravu kostela s kruchtami a která v letech 1570 – 1572 dala na svůj náklad zhotovit dva vzácné rukopisné graduály. Spoluautorem jednoho z nich byl kantor, člen kůru, Vít Polický. Patrně nejvýznamněji se zapsal do dějin bratrstva Jiří Kezelius Bydžovský, kantor, písař, autor kroniky města a téměř pět roků mladoboleslavský primas. Několik let též vedl velmi svědomitě účetní knihu bratrstva. Dovídáme se zde například, že roku 1611 pořídil na účet kůru nový varhanní pozitiv za 150 kop grošů míšeňských.

Hudební archiv boleslavských literátů byl dosti bohatý, v úplné podobě se však nedochoval. V současné době jsou v Okresním muzeu v Mladé Boleslavi uloženy čtyři kancionály z 16. století, které patří svým obsahem i výtvarným

[18] MIKANOVÁ, E. Mladoboleslavský literátský kůr. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.
MIKANOVÁ, E. Hudební život na Mladoboleslavsku v 17. a 18. století. In: *Boleslavica '68, sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska.* Mladá Boleslav, 1969.
[19] Účetní kniha literátská I., II. Okresní archiv Mladá Boleslav.

zpracováním k tomu nejlepšímu, co v tomto směru v Čechách vzniklo. Význam těchto děl přesahuje rámec regionu. Nejstarší, největší a pravděpodobně nejcennější z nich je latinský graduál Janíčka Zmilelého z Písku z roku 1509. Jde o jediný doklad hudby v Mladé Boleslavi v této době. Druhým nejstarším je kancionál z roku 1565. Vznikl přičiněním zakladatele kůru Martina Kašperského z Rájova. Další dva české kancionály darovala Mladé Boleslavi Kateřina Militká. Jde o bohatě zdobenou a dodnes dobře zachovanou Knihu chval božských z iluminátorské dílny Jana Kantora Starého, měšťana Nového Města pražského. Hůře dopadl kancionál Víta Polického, v němž železitý inkoust na mnoha místech zničil papír. Kancionály se obsahově hlásí k hudební tradici české reformace, zahrnují vesměs anonymní jedno i vícehlasé písně vztahující se k různým událostem církevního roku. Vedle těchto vzácných rukopisných kancionálů se zachovala řada tištěných materiálů, např. bratrský Šamotulský kancionál, sbírka dvanácti čtyř až pětihlasých mší francouzského skladatele Piera Colina[20].

Po bitvě na Bílé hoře se boleslavský kůr přeměnil z utrakvistického na katolický, musel se též potýkat se všeobecným nedostatkem po třicetileté válce. Měl vliv zřejmě i na okolní kůry. Je známo, že turnovští literáti měli podobnou samosprávu a vypůjčili si boleslavské artikuly na opsání, když jim jejich knihy zničil požár. V těchto dobách byl hlavní postavou na kůru kantor, který zároveň zastával post varhaníka. Z roku 1657 se dochovala smlouva o zhotovení nových varhan, které stály i s instalací 462 zlatých 57 grošů. V městském archivu z této doby máme i několik tištěných barokních kancionálů, jež se běžně používaly na všech českých kůrech, např. Capella Regia Musicalis K. V. Holana Rovenského či Božanův Slavíček Rajský. Od konce 17. století docházelo obecně ke změnám v organizaci hudby na kůru. Bratrstva už nebyla výlučně zpěvácká, ale narůstal význam instrumentální složky. Některé kůry se tak štěpily na literátsko – muzikantské (Bakov nad Jizerou). Z prvního nástrojového inventáře lze vyčíst, že Mladá Boleslav patřila k prvním místům, kde se začaly používat lesní rohy.

Z postav, které na kůru působily na přelomu 17. a 18. století, stojí za zmínku varhaník Václav Červenka, kosmonoskými piaristy též nazývaný

HERČÍK, K. *Čtení o Mladé Boleslavi*. Poděbrady: Kompakt, 2004

„componista famosus“ (slavný skladatel)[21]. Byl učitelem proslulého bakovského kantora, varhaníka a skladatele J. I. Linka. Mnoho notových materiálů v Mladé Boleslavi vzalo za své kvůli četným požárům a nebylo v moci varhaníka, aby vše opsal sám. Obrátil se proto o pomoc k ostatním kůrům a není tedy divu, že se na boleslavském kůru sešly hudebniny z Března, Dobrovice, Kněžmostu apod.

Roku 1786 císař Josef II. oficiálně literátská bratrstva v celé zemi zrušil. Některá rozkaz neuposlechla a fungovala dál (Bakov nad Jizerou), boleslavské však stejně jako mnohá jiná zaniklo a nástupcem se staly odlišněji organizované chrámové sbory.

4.1.2 Smíšený pěvecký sbor Boleslav

Smíšený pěvecký sbor Boleslav patří mezi nejstarší hudební spolky v Mladé Boleslavi a nutno říci, že se řadí i mezi nejstarší sbory v České republice. Jeho vzniku předcházela ještě krátká existence dvou spolků. První zpěvácký spolek se v Mladé Boleslavi utvořil již v roce 1851[22]. Pod vedením J. Hakena, učitele na mladoboleslavské dívčí škole, spoluúčinkoval při různých příležitostech, připravoval se i na první samostatné vystoupení. K němu však nikdy nedošlo. Po změně režimu z konstitučního na absolutistický (31. 12. 1851) většina členů, převážně c.k. úředníků a učitelů, spolek opustila a tím byl jeho krátký život ukončen.

V roce 1855 byl v nedalekém Josefově Dole vytvořen ze zaměstnanců Leitenbergrovy textilní továrny nový zpěvácký spolek Josefsthaler Männergesangverein. Jak je patrné z jeho názvu, šlo o výhradně německý mužský sbor a jeho prvním sbormistrem se stal F. X. Částka. Josefodolský spolek oslovil několik zpěváků z Mladé Boleslavi, kteří rozšířili jeho řady a pravidelně docházeli na zkoušky do asi 5km vzdáleného Josefova Dolu. Ti po nějaké době uvedli v život myšlenku založit podobný spolek i v Mladé Boleslavi. Stalo se tak

[21] KAMPER, Z. Z minulosti koleje i gymnasia piaristů v Kosmonosích a v Mladé Boleslavi. In: *Sborník 250 let gymnasia v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav, 1938.

[22] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

13. srpna 1857, kdy místní c.k. místodržitelství povolilo založení zpěváckého spolku Jungbunzlauer Mänergesangverein. Tvořili jej nejen zpěváci mladoboleslavští, ale posléze se přidali i josefodolští. Vedení nového spolku se ujal František Xaver Částka, tajemníkem se stal Jan Šámal. Mladoboleslavský sbor převzal nejen stanovy a celý archiv josefodolských, ale též heslo[23], které zhudebnil O. Zöllner a zpívalo se vždy na začátku každé produkce. Na počátku bylo třicet osm činných členů. Pěvecké zkoušky a schůze probíhaly nejprve v místnosti v zadní části domu „U Zlatého beránka", později se přesunuly do domu vlastenecké rodiny J. Novotného v Železné ulici. Přestože členy spolku byli většinou Češi, sbor byl opět, stejně jako předtím josefodolský, spíše německý, neboť tehdejší doba to vyžadovala. Dokladem toho je i první vystoupení při příležitosti narozenin císaře Františka Josefa I., kde zněla, s výjimkou sboru od F. Škroupa, pouze němčina. Německý program rovněž převažoval na první veřejné produkci sboru v sále mladoboleslavského kasina dne 18. 11. 1857. Tehdy na koncertu spoluúčinkoval a také řídil zpěváky vynikající tenorista pražského českého divadla, první pěvec zpívající na prknech Stavovského divadla česky, přítel, učitel a častý host Rudolfa Thurn-Taxise v Niměřicích - Jan Ludevít Lukes. V roce 1859 se josefodolští zpěváci odtrhli od mladoboleslavských a spolu s kosmonoskými zpěváky založili nové pěvecké sdružení v Josefově Dole.

V prvních letech fungování mladoboleslavského zpěváckého spolku se dost často měnili sbormistři. Po odchodu F. X. Částky se ve vedení rychle vystřídali Josef Doubek, Kašpar Knittl a Vincenc Vecko[24]. Posledně jmenovaný se významně podílel na obohacení a zpestření produkce, rovněž zvýšil úroveň programů, zájem lidí o koncerty zařazováním většího počtu českých skladeb. Zatímco na prvním vystoupení převažovaly skladby německé, na koncertě v lednu 1861 v sále „U Zlatého věnce" se poměr obrátil. Až na jednu skladbu byl program ryze český. Nejinak tomu bylo i při koncertu ve prospěch Národního divadla konaného tamtéž opět pod vedením J. L. Lukese. Sílil tlak veřejnosti na interpretaci písní v mateřském jazyce a bylo jasné, že pěvecký sbor se může v Mladé Boleslavi udržet pouze jako český. To by však znamenalo od základů

[23] Gesang und Liebe im schönen Verein, sie erhalten dem Leben den Jugendschein. Překlad – Pějme a mějme se vespolek rádi, jenom tak v životě zůstanem mládi.
[24] Kronika pěveckého sboru Boleslav.

změnit organizaci a vše ve spolku. Doba pro takové radikální řešení ovšem nebyla příznivá, a proto bylo po pětileté činnosti rozhodnuto o pozastavení činnosti spolku až do doby, kdy bude moci svobodně provozovat jen zpěv český.

K obnovení činnosti došlo velmi záhy. Dne 15. dubna 1863 vznikl nový spolek již s českým názvem Boleslav a přijal za své heslo pražského Hlaholu: „Zpěvem k srdci – srdcem k vlasti". Sbor se účastnil svěcení mnoha spolkových praporů, sám však dosud žádný neměl. V roce 1865 se jej však také dočkal. Prapor spolku darovala Eliška Vaňková. Hlavní obřad rozvinutí spolkového praporu a zatloukání hřebů do jeho žerdi se konal na Staroměstském náměstí v Mladé Boleslavi za zpěvu spojených zpěváckých spolků a za účasti řady význačných osobností. Tou nejvýznamnější byl bezesporu Bedřich Smetana, který osobně zatloukl sedmý hřeb. Krátce nato byli na valné hromadě Smetana spolu s Pavlem Křížkovským a Arnoštem Tovačovským zvoleni čestnými členy sboru[25].

Je nutné připomenout, že Boleslav byl stále sborem mužským. S rozšiřováním repertoáru však byla více a více pociťována potřeba ženských hlasů. Na schůzi výboru v dubnu 1869 se uvažovalo o vytvoření smíšeného sboru. Jeho vznik zůstal ještě několik let jen krásnou myšlenkou. Boleslavské ženy se však chopily iniciativy a založily pěveckou jednotu s názvem Mlada. Postupně docházelo k stále častější spolupráci Mlady s Boleslavem, která byla završena splynutím obou spolků v roce 1878. Tehdy byla úředně schválena změna stanov, kterou se mužský spolek změnil ve smíšený. V té době již vedl sbor vynikající hudebník a skladatel František Hruška. Za jeho působení se velmi zvýšila nejen úroveň pěvecké činnosti, ale veškerého hudebního života v Mladé Boleslavi. Přišel s návrhem obohatit pěvecké koncerty Boleslava hrou na hudební nástroje. Založil samostatný instrumentální odbor Boleslava, ve kterém byla pěstována hudba klasických i současných skladatelů. Vedle toho se významně podílel jako tehdejší ředitel mladoboleslavského kůru na reformě chrámové hudby. Hruška si také dobře uvědomoval, že jednou z podmínek nacvičování náročnějších skladeb a tím zvyšování kvality sboru je dobrá hudební příprava. Prosazoval proto, bohužel neúspěšně, zřízení pěvecké a hudební školy.

[25] SVEJKOVSKÁ, M. *Historie a současnost pěveckého sboru Boleslav* (diplomová práce). Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2007.

V této době se sbor soustředil na provádění děl českých skladatelů, a to hlavně na díla Smetanova. V roce 1879 byla za účasti samotného skladatele poprvé v Mladé Boleslavi provedena opera Prodaná nevěsta[26]. Ve sboru tenkrát zpívalo šedesát zpěváků. V příloze přikládám plakát této slavné události. Dalším „oblíbencem" F. Hrušky byl Antonín Dvořák, se kterým se znal osobně z dob svého působení v orchestru Prozatímního divadla. Stejně jako Smetana i Dvořák byl přítomen v Mladé Boleslavi na koncertu své skladby Stabat Mater a poté byl zvolen čestným členem sboru.

František Hruška byl též činným skladatelem. Napsal šestnáct mší, dvě Te Deum, řadu motet, ze světských skladeb pak například hudbu k divadelním kusům, slavnostní a příležitostné sbory apod. Z tohoto stručného (ne však úplného) přehledu aktivit a zásluh sbormistra Hrušky je jistě patrné, že tento člověk se skutečně naplno a obětavě věnoval své práci a díky tomu sbor prožíval jedno z vrcholných období své činnosti. Proto všechny zpráva o jeho smrti velice zasáhla. V knize zápisů ze schůzí a valných hromad můžeme číst: *Zemřel dne 2. srpna 1889 náhle náš mnoholetý ředitel, pan František Hruška, který věhlasným vedením svým získal spolku našemu zvučné jméno po vlastech českých. Zesnulý byl chlouba naše, byl duší spolku našeho, žije jen pro spolek náš, (...). Neobyčejný talent, mravenčí pilnost a šlechetná povaha pojily se v osobě zesnulého tou měrou, že spolek těžko najde osobu, která by dovedla spolek náš touž cestou pravého uměleckého snažení a nezištného podnikání, kterýmiž vlastnostmi spolek náš po dobu mileného vedení zesnulým se vyznamenával, vésti*[27].

Nástupcem F. Hrušky se stal Josef Cyril Sychra[28]. Ten vedl sbor s roční přestávkou v letech 1890 - 1911. Stejně jako jeho předchůdce dbal na vysokou uměleckou úroveň výkonů na vystoupeních a sbor za jeho vedení pokračoval v započaté kariéře. V květnu 1891 získal Boleslav na sjezdu Jednoty zpěváckých spolků československých v Praze stříbrnou medaili, o čtyři roky později pak

[26] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.
[27] 11. schůze výboru dne 5. srpna 1889. In: Protokol valných hromad a schůzí výborových 1885 – 1907. Archiv pěveckého sboru Boleslav.
[28] SVEJKOVSKÁ, M. *Historie a současnost pěveckého sboru Boleslav* (diplomová práce). Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2007.

bronzovou medaili hlavního města Prahy a čestný diplom. Dostal se tak na přední místo mezi venkovskými zpěváckými spolky. Počet činných členů vzrostl na počátku 90. let na 92.

V roce 1899 byla rozhodnutím delegátů zpěváckých spolků v Pojizeří založena Pěvecká pojizerská župa Hruškova. Boleslav organizoval první župní sjezd v Mladé Boleslavi, na nějž se dostavily jednoty bělská, dobrovická, kosmonoská, mnichovohradišťská a vlkavská. Při těchto sjezdech docházelo k setkávání různých zpěváckých spolků, k předávání sborových zkušeností, navazování přátelství mezi jejich členy. Byly také jakousi předzvěstí celostátních pěveckých sjezdů, jako byl například v roce 1928 v Průmyslovém paláci v Praze při příležitosti 60letého trvání Pěvecké obce československé. Sjelo se zde přes pět tisíc zpěváků. Úkolem župy bylo také oživování ochabující pěvecké činnosti a podpora spolků v hraničních oblastech.

Velkým svátkem byly oslavy padesáti let trvání Boleslava v červnu 1907. V Mladé Boleslavi se při této příležitosti poprvé a ne naposledy představila Česká filharmonie v čele s Dr. Vilémem Zemánkem. Předvedla Smetanovu symfonickou báseň Z českých luhů a hájů a pod dirigentským vedením J. C. Sychry spoluúčinkovala s Boleslavem v Dvořákově Stabat Mater. Na koncertě dále zazněla díla F. Chopina, J. Brahmse, R. Wagnera a E. H. Griega. V tomto jubilejním roce měl sbor celkem 267 členů – 1 zakládající, 3 čestní, 147 přispívajících (měli určité výhody, například volný vstup s rodinou na koncerty) a 116 činných. Když to srovnám s počtem činných členů o sto let později, myslím, že mohl být sbormistr právem pyšný a spokojený. Je ale pravda, že už tenkrát se řešil stejný problém jako v současné době – špatná docházka do zkoušek. Sychra chtěl kvůli tomu dokonce několikrát ze sboru odejít. Pod jeho vedením se sbor podílel ještě na slavnostní akademii pořádané při otevření nového divadla v Mladé Boleslavi a uspořádal koncert k desátému výročí úmrtí Z. Fibicha. V roce 1911 se J. C. Sychra vzdal sbormistrovství, několik let pak ještě působil ve městě jako ředitel kůru a učitel zpěvu na gymnáziu. Po jeho odchodu pěvecká aktivita sboru značně poklesla, velmi malou činnost vykazoval rovněž hudební odbor Boleslava. Během válečných let spolek zastavil svou veřejnou činnost úplně. Na tomto místě si dovolím malou odbočku. Zatímco Boleslav „odpočíval“, na literárně-hudebním večeru v roce 1913 pořádaném

Klubem přátel umění se poprvé představil pěvecký odbor Sokola, který vznikl jako mužský sbor z potřeby oživit upadající pěveckou činnost ve městě. O tomto tělese se zmiňuji proto, že v roce 1947 se připojil k Boleslavu, a tím byl zachován mužský sbor jako rovnocenný sboru ženskému. Posílený mužský sbor Boleslav vedl zkušený pěvec a učitel místní průmyslové školy Ladislav Piroch. Sbormistr Boleslava (tehdy J. Feřt) pak řídil ženský a smíšený sbor[29].

Meziválečné období je ve znamení rychlého střídání sbormistrů – Karel Rudolf (1920 -1924), Josef Hančl (1925 - 1927), Jan Loriš (1927- 1930), Emil Maixner (1931 - 1932). Program koncertu k 75. výročí sboru v roce 1933 nastudoval již nový sbormistr František Trhoň[30]. Ten řídil spolek až do konce války. V roce 1934 se v měsících březnu až květnu konaly oslavy 110. výročí narození B. Smetany. Na pořádání koncertů se společně podílely tři hlavní mladoboleslavské hudební spolky - KPU, sbor Boleslav a Mladoboleslavská filharmonie.

V období druhé světové války došlo v celé zemi k velkému rozmachu hudebního dění, i sbor pokračoval ve své činnosti. Záměrně si vybíral k provozování díla, která promlouvala k těžce zkoušenému národu velice výmluvně a posilovala národní vědomí. V té době byly u posluchačů velmi populární například směsi národních písní. Spolupráce Boleslava a MF pokračovala i v letech 1940 – 1941, kdy společně předvedli na koncertech Českého hudebního máje a Mladoboleslavského hudebního jara Fibichovu Jarní romanci, Smetanovu Českou píseň či Dvořákovu Svatební košili. Jak je patrné ze zápisu 2. výborové schůze sboru ze dne 3. dubna 1940 v Záložně, opět vyvstal problém docházky do zkoušek. *Bratr sbormistr připomíná, že vzhledem k rozsáhlosti připravovaných programů je třeba liknavé členy pobídnouti k docházce a získati členy nové. Usneseno rozeslati lístky s připomínkou docházky do zkoušek, o čemž bylo již v minulé schůzi jednáno*[31].

Atentát na Heydricha a následné události znemožnily sboru důstojně oslavit své půlkulaté výročí a donutily jej omezit svou činnost. Nastaly problémy se

---

[29] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.
[30] Kronika pěveckého sboru Boleslav.
[31] Kronika pěveckého spolku Boleslav 1935-40.

zkušebnou, neboť spolková místnost ve škole na Komenského náměstí byla zabrána německým vojskem. Po několikerém stěhování Boleslav získal malou místnost v divadle. Tam ale nebyly vhodné podmínky pro pravidelný a kvalitní nácvik skladeb (v zimě problémy s topením, mohlo se cvičit, jen když nebyla v divadle zkouška nebo představení, sdílení prostor společně s Městskou hudební školou, narušování zkoušek bujarými večírky říšských vojáků aj.). Z těchto důvodů měl Boleslav v roce 1943 jen jeden samostatný koncert nazvaný „Koncert sborových a sólových písní českých skladatelů“. Situace se příliš nezlepšila ani v následujícím roce.

Pozvolné oživení činnosti přineslo až osvobození. Jednou z prvních poválečných akcí bylo rozloučení s oběťmi revoluce. V červnu se sbor zúčastnil tradičních Smetanovských oslav v Jabkenicích a spolupracoval také na uvedení Tylovy Fidlovačky s divadelním spolkem Kolár. Boleslav vystoupil na 54 koncertech, kde zazpíval 169 sborových skladeb. I po válce pokračovala spolupráce sboru s filharmoniky. Přispěl k tomu fakt, že nástupci sbormistra F. Trhoně (další dva sbormistři Boleslava) Jaroslav Dumek a Josef Feřt v té době již aktivně spolupracovali s Mladoboleslavskou filharmonií, oba pak byli v pozdějších letech jejími dirigenty. Společná činnost obou těles se přímo nabízela. J. Feřt byl mimo to učitelem a později ředitelem mladoboleslavské hudební školy, takže byla možná vzájemná spolupráce a propojení všech tří důležitých kulturních institucí, podílejících se na kultuře města.

Až do roku 1952 byl Boleslav samostatným spolkem. Na počátku padesátých let však došlo k likvidaci celé řady spolků. Pokud chtěly dále pokračovat v činnosti, musely se přidat k nějaké organizaci. Po zrušení Pěvecké obce československé Boleslav vstoupil jako pěvecký odbor do Dobročinné obce baráčníků staroměstských v MB, v roce 1955 se pak stal součástí Závodního klubu Revolučního odborového hnutí zaměstnanců školství tamtéž.

V 60. letech sbor vystupoval na různých slavnostech, pěveckých festivalech (Benátky nad Jizerou, Jabkenice, Konopiště) a začal dostávat vyšší ocenění. V roce 1967 získal čestné uznání za záslužnou a soustavnou práci v zájmové umělecké činnosti ve Středočeském kraji. V této době se také poprvé v historii sboru ve vedení objevila žena. Po smrti sbormistra Jiřího Sládečka nastoupila na

jeho místo Růžena Kadeřábková, s mužským sborem jí vypomáhal Ladislav Najman. Sbormistryně musela však v roce 1971 ze zdravotních důvodů činnost ve spolku ukončit, práce s celým sborem se ujal a až do roku 1983 s ním pracoval výše zmiňovaný L. Najman. Pod jeho vedením sbor nastudoval repertoár na soutěž Písně přátelství, jejíž okresní a krajské kolo proběhlo v roce 1976 v Domě kultury ROH AZNP v Mladé Boleslavi pod záštitou Ústředního výboru Svazu československo-sovětského přátelství a Ústředního výboru Svazu socialistické mládeže. V obou kolech se umístil na prvním místě (v krajském kole získal jako první cenu ruský samovar) a postoupil tak do ústředního kola konaného v Kladně. Tam obdržel diplom a čestné uznání. V roce 1972 změnil sbor své působiště, přesídlil do nově otevřeného Domu kultury, kde zkoušel až do 90. let.

Úroveň sboru před příchodem L. Najmana nebyla moc dobrá. Bylo třeba dodat zpěvákům sebevědomí, sbor omladit, přilákat nové členy, pracovat na rozšiřování repertoáru, zvyšovat interpretační úroveň a v neposlední řadě získat tolik důležité finance. Toto všechno se L. Najmanovi víceméně podařilo, a tak mohl už v roce 1977 sbor podniknout svůj první zahraniční zájezd do Bulharska. Šlo o výměnný zájezd s bulharským sborem Rodni zvuci ze Šumenu. Tuto cestu je možné brát jako jistý druh odměny pro členy, neboť v tomto roce sbor slavil 120 let od svého založení. Zahraniční zájezdy jsou i dnes obrovskou motivací pro členy sboru a velkým lákadlem pro potenciální zpěváky. Nejinak tomu bylo po prvním zájezdu sboru, kdy se na první zkoušce po prázdninách sešlo kolem stovky členů. Sbor pokračoval ve své bohaté kulturní činnosti, umísťoval se na předních místech v dalších ročnících soutěže Písně přátelství, podnikl i další zahraniční cesty. Na koncertech pravidelně vystupovali sólisté sboru (Eva Baťová, Naděžda Hačecká, Blažena Kamírová, Václav Novotný, Jaroslav Pokorný, Jiří Weiss ad.), častým hostem byl v Mladé Boleslavi také národní umělec, člen Národního divadla v Praze Eduard Haken. Podobně jako před 80 lety J. C. Sychru i L. Najmana roztrpčila špatná docházka pěvců do zkoušek. Tato skutečnost a navíc zhoršený zdravotní stav jej přiměly k ukončení svého působení ve sboru.

Na schůzi 6. října 1983 pak bylo rozhodnuto, že činnost sboru bude od ledna 1984 až do září téhož roku, kdy bude Boleslavu přidělen nový umělecký vedoucí,

pozastavena. Tím se stal Zdeněk Šulc, dirigent AUS Víta Nejedlého v Praze. Pod jeho vedením se sbor věnoval více sborové tvorbě starých mistrů, nechyběla však ani díla současných českých a světových autorů. Rozšířila se také spolupráce s dalšími pěveckými sbory mladoboleslavského okresu. V roce 1986 se konaly tři slavnostní koncerty, kde spolu s Boleslavem vystoupily smíšený PS Slavoj Bakov nad Jizerou, ženský PS Smetana Mnichovo Hradiště a smíšený PS Foerster Benátky nad Jizerou. Z. Šulc přišel s nápadem vytvořit ještě jedno menší pěvecké těleso v rámci Boleslava. Do „malého sboru" jím bylo vybráno 25 zpěváků a ti se scházeli na pravidelných zkouškách dvakrát týdně. Jelikož řízení dvou sborů je poměrně náročné a nutno vést v patrnosti, že Z. Šulc dojížděl na zkoušky až z Prahy, požádal proto v roce 1989 o pomoc při dělených zkouškách a s vedením komorního sboru učitelku zpěvu na LŠU v Mladé Boleslavi Věru Tondrovou. Tito dva sbormistři vedou sbor i v současnosti.

V 90. letech Boleslav navázal řadu kontaktů se zahraničními sbory. Hostil například zpěváky z belgického Herentalsu a Virtonu, německého Wolfsburgu, Brém, Miesbachu, Dieburgu či francouzského Amien[32]. V roce 2002 dokonce do Mladé Boleslavi zavítal ženský pěvecký sbor až z dalekého Japonska. Sbory pak většinou Boleslavu pozvání oplatily a jeho členové tak získali při zahraničních zájezdech nezapomenutelné zážitky. Velkým svátkem pro boleslavské milovníky sborového zpěvu byl jistě koncert amerického pěveckého sboru The Shorter College Chorale ze státu Georgia. Ten se na pozvání Boleslava na den zastavil v rámci svého evropského turné v Mladé Boleslavi a zazpíval v nádherné akustice Sboru českých bratří.

Boleslavský sbor koncertoval pravidelně také v Čechách. Díky kontaktům svého sbormistra vystupoval často na koncertech v Praze ve spolupráci s pražským Hlaholem, komorním sborem Pražští pěvci a orchestrem Collegium Musa Pragensis. Z obrovského množství produkcí bych zvláště vyzdvihla provedení Mozartova Requiem v roce 1999 nejprve v Praze a následně i v Mladé Boleslavi. Sóla tehdy zpívali Eliška Toperczerová (S), Daniela Demuthová (A), Vladimír Okénko (T) a Daniel Hůlka (B). Tak velikou návštěvnost na koncertu Mladá Boleslav již dlouho nezažila.

[2] Kronika pěveckého sboru Boleslav.

V roce 1998 nastala zatím poslední změna místa konání zkoušek. Od tohoto roku až dodnes zkouší sbor v Centru pro zdravotně postižené ve Václavkově ulici, kde se také nachází sborový archiv. Zkoušky probíhají každý čtvrtek, jednou za čas, zvláště má-li sbor před sebou nějaké důležité vystoupení, se koná celodenní sobotní soustředění. V dřívějších dobách se jezdilo na soustředění mimo město (většinou do Sloupu v Čechách), nyní však z časových a finančních důvodů se soustředění odbývají ve zkušebně. Na vedení pěveckých zkoušek se podílejí oba současní sbormistři. Na větších koncertech, kde sbor spolupracuje s orchestrem, skladby řídí většinou Z. Šulc. V současnosti již pro nedostatečný počet zpěváků nefunguje komorní sbor, Věra Tondrová tedy diriguje skladby bez orchestru a spirituály.

Od roku 2000 sbor pořádá každoročně dvoudenní Podzimní pěvecký festival, jehož původní myšlenkou bylo seznámit mladoboleslavskou veřejnost se zájmovou pěveckou činností v tomto regionu se zaměřením na děti a mládež. Myslím si, že se pořadatelům festivalu daří tento záměr plnit a koncerty významně přispívají k rozšíření kulturního dění ve městě. V posledních letech se pěvecký festival z časových důvodů přesunul na jaro (byl přejmenován na Regionální pěvecký festival) a jsou na něj zvány i sbory ze vzdálenějších měst (Liberec, Chotěboř, Nová Paka). Rok 2002 byl pro sbor zvláště výjimečný. Jeho sbormistr Z. Šulc oslavil krásných 70 let. Boleslav mu ještě s dalšími sbory zazpíval a popřál na slavnostním koncertu v sále pražského Hlaholu. Zde mu byla také odhalena busta. V tomto roce mladoboleslavský sbor oslavil 145. výročí své existence. K této příležitosti vydal almanach[33] a také natočil své první CD (viz příloha č. 16).

Sbor Boleslav ročně vystupuje průměrně na deseti koncertech. Jedná se jak o vlastní pravidelné koncerty, tak o příležitostné akce. Pro ženskou část sboru bývá náročný zvláště závěr roku, kdy musí skloubit vánoční úklid, pečení cukroví, nákup dárků s „maratonem“ vánočních koncertů. Byly roky, kdy sbor zpíval až šestkrát Rybovu Českou mši vánoční.

Dne 28. září 2007 proběhl v Domu kultury slavnostní koncert ke 150. narozeninám sboru. Kromě „oslavence“ vystoupil také chrámový sbor AD UNA

[3] Almanach k 145. výročí smíšeného pěveckého sboru Boleslav. Mladá Boleslav, 2002.

CORDA z partnerského slovenského města Pezinok a mladoboleslavské dětské sbory PTÁČATA a JIŘIČKY[34]. V první části koncertu zazněly skladby dvou velikánů české hudby – Smetanovo Věno a výběr z Dvořákových Moravských dvojzpěvů. Hlavním bodem slavnosti byla Mozartova Korunovační mše č. 14. Účinkovali Mladoboleslavský komorní orchestr, sbory Boleslav a Ad una corda, sólové party zpívali Jana Heryanová (S), Tereza Moravcová (A), Jiří Hruška (T) a Jiří Bartoš (B).

V roce 2008 došlo od základů k výměně členů výboru sboru. Starý, osvědčený, obětavě pracující výbor nahradil nový, složený z mladších, ale neméně zapálených členů sboru. Ti přišli s novými nápady, jejichž výsledkem bylo oživení činnosti a po dlouhé pauze zorganizovali zájezd do zahraničí - sbor se na začátku dubna tohoto roku zúčastnil nesoutěžního festivalu v Itálii, kde měl při koncertech jednak možnost navázat kontakty se zpěváky z Německa, Polska či Itálie, udělat si obrázek o současné úrovni sborového zpěvu v jiných zemích, jednak utužit vztahy v samotném sboru. Tento zájezd byl pro mě jakožto člena povzbuzující injekcí do další práce a doufám, že to nebyl zase na dlouhou dobu zájezd poslední. Bohužel, sbor Boleslav se jako velká většina podobných těles potýká s několika problémy, které je třeba řešit. Jinak by totiž mohly ohrozit jeho existenci. V první řadě je to nedostatek mladých zpěváků ochotných jednou týdně opustit své vyhřáté křeslo u televize nebo počítače a jít si zazpívat. Je pravda, že v poslední době se sbor trochu omladil. Kéž by tato tendence pokračovala i nadále. Stárne však i vynikající sbormistr Šulc. Je tedy otázkou, kdo po něm převezme dirigentskou taktovku. V neposlední řadě sbor bojuje s nedostatkem financí, bez kterých má v dnešní době malou šanci na uplatnění se. Avšak i přes různé obtíže je Smíšený pěvecký sbor Boleslav důležitým článkem v současné kultuře města Mladá Boleslav.

Sbor nejmenších zpěváčků Ptáčata funguje při mateřské školce Sluníčko v Mladé Boleslavi pod vedením paní ry Šulcové, ředitelky této MŠ a členky pěveckého sboru Boleslav. Větší děti mohou pokračovat ve sborovém ívání v souboru Jiřičky. Ten vede dcera paní Šulcové – Jiřina Jiřičková. Oba sbory pravidelně vystupují na ločních koncertech pěveckého sboru Boleslav, na jarmarcích v Mladé Boleslavi a letos provedly v Městském adle již čtvrtou hru na dětskou operu. V jejich řadách možná rostou noví členové sboru Boleslav. (pozn. tora)

4.1.3 Houslařský rod Herclíků

Odchodem Přemysla Herclíka do švédského Göteborgu přišla nejen Mladá Boleslav, ale celá republika o výrobce velmi kvalitních houslí, o něž měli zájem nejen mladoboleslavští rodiče, chtějící udělat radost svému dítěti zakoupením půlových či celých houslí, violy nebo kontrabasu, ale také naši světově uznávaní houslovi virtuosové (Kubelík, Kocián, Ondříček ad.). Těm bezesporu přispěl k úspěchu i tento dobrý nástroj.

Dějiny tohoto slavného houslařského rodu začínají rokem 1866, kdy se ve Starých Benátkách narodil zakladatel houslařské školy František Herclík. Ten se při svých cestách s vojenskou hudbou dostal až do Itálie, kde se v dílnách italských mistrů ve svém volném čase přiučil řadě věcí o stavbě a výrobě smyčcových nástrojů. Přestože nebyl vyučený houslař, dokázal v houslařském řemesle za poměrně krátkou dobu to, čemu se jiní houslaři učili u velkých mistrů několik let. V roce 1907 mu bylo konečně po mnohaletém úsilí uděleno povolení k provozování houslařské živnosti. Otevřel si dílnu nejprve ve Starých Benátkách, z důvodu lepší dostupnosti pro zákazníky se pak přestěhoval do domu čp. 130 v dnešní Ptácké ulici v Mladé Boleslavi.

Asi nejslavnějším členem této rodiny je Františkův syn Josef Bohumil Herclík. Po vyučení se houslařem u svého otce absolvoval mistrovskou houslařskou školu v Lubech u Chebu. Vedle „houslařiny“ se také zdokonaloval ve hře na housle a violu d´amour. Josef Bohumil Herclík je znám nejen jako pokračovatel rodové tradice ve výrobě a opravování nástrojů, ale též jako člověk, který významně přispěl do kulturního života v Mladé Boleslavi. Byl jedním ze zakládajících členů Mladoboleslavské filharmonie, kde hrál druhé housle a violu. Po celou dobu trvání orchestru byl rovněž jeho správcem.

Krátkou kapitolu o mistrech houslařích uzavřu vzpomínkou paní magistry Heleny Červené, z jejíž brožurky o rodině Herclíků jsem čerpala, na dům s dílnou J. B. Herclíka. *Mnohokrát jsem procházela hrbolatou Vodkovou ulicí kolem romantického malého krámku, z nějž na nás dýchly staré časy. V oknech visely části houslí nebo také celé, ve výloze byly fotografie umělců hudebního světa a často se objevila tvář usměvavého pana J. B. Herclíka, který šel hostu vstříc až před obchůdek. A když jste se dostali dovnitř, obklopila Vás vůně dřeva*

a všech těch roztodivných přípravků na výrobu houslí. Ano, byla to houslařská dílna mistrů Herclíků. Byla známa široko daleko za hranicemi města Mladé Boleslavi. Ještě dnes, kdy už krámek neexistuje, vyslovíte – li jméno Herclík, určitě vám někdo odpoví: „Ano, to znám, vždyť máme od nich doma nástroj tam z toho malého krámku pod Komenského náměstím." Je veliká škoda, že naše město herclíkovskou houslařskou tradici ztratilo[35].

4.1.4 Základní umělecká škola

Do velmi bohaté sítě mladoboleslavských škol přibyla v roce 1928 městská hudební škola, kterou Mladá Boleslav do té doby postrádala. Z podnětu Klubu přátel umění a z iniciativy V. B. Aima, státního inspektora hudebních škol, profesora pražské konzervatoře, byl v květnu roku 1928 nejprve zřízen přípravný výbor. Půl roku na to začalo řádné vyučování. Škola se od počátku své existence potýkala s problémy týkajícími se jejího umístění. Ideální by bylo, kdyby měla pouze jednu budovu, v níž by byla soustředěna veškerá výuka. Toho se ale dočkala až po mnoha letech svého fungování. Ve škole bylo nejprve otevřeno pouze intonační oddělení, které navštěvovalo 210 žáků. Výuka probíhala ve středu a v sobotu odpoledne v budově gymnázia v Mladé Boleslavi. V dalších letech bylo možné nalézt školu až na sedmi různých místech. Část výuky probíhala v Krajířově ulici čp. 137, kde dala škole mladoboleslavská izraelská obec zdarma k dispozici tři místnosti. Zde sídlilo také vedení Městské hudební školy. V kronice se dočteme: *Žáci z tříd učitelek G. Jarské a B. Šimůnkové a ostatní žáci z třídy učitele J. Hofmana byli vyučováni v bytech svých učitelů*[36]. Několikrát škole v její složité situaci přislíbila pomoc městská rada, například nabídkou místností v budově krajského soudu či ve vodárenské věži, ale nikdy svého slibu nedostála.

S postupným rozšiřováním školy o oddělení klavírní, houslové, oddělení sólového zpěvu a posléze i orchestrální hry narůstaly vedle problémů s umístěním též starosti finanční. Správu školy, personální a hospodářskou

[35] ČERVENÁ, H. *Herclíkové – mladoboleslavští houslaři*. Mladá Boleslav, 2007, s. 2.
[36] Kronika Městské hudební školy v Mladé Boleslavi, 1928 – 2007, s. 5.

stránku mělo na starost kuratorium ze zástupců státní správy, města a kulturních korporací. Ve funkci předsedy kuratoria se vystřídali O. Lederer, K. Sellner a K. Janský, za jehož vedení se podařilo školu zajistit finančně a umístit ji pod jednu střechu – do budovy Konviktu. Zde začala výuka ve školním roce 1936/37. Ředitelem byl jmenován Oskar Batěk, dosavadní ředitel hudební školy v Nymburce a dirigent Mladoboleslavské filharmonie[37]. Za jeho vedení škola dosáhla vysoké organizační i pedagogické úrovně, dostala se mezi čtveřici nejlepších mimopražských hudebních škol v Čechách. V roce 1950 se umístila na krajské soutěži hudebních škol v Kladně na prvním místě. Z dalších osobností, které se významně zapsaly do historie školy i hudebního života ve městě, jmenujme Josefa Hofmana, který vyučoval hru na housle, violu, komorní hru a řídil úspěšný žákovský orchestr. Mimo školu působil jako primárius v Mladoboleslavském kvartetu a jako koncertní mistr Mladoboleslavské filharmonie. Jeho kolegou v těchto souborech byl Jan Kvapil, jenž také vychoval řadu dobrých houslistů a violistů a řídil školní orchestr. Jeho syn byl členem Talichova kvarteta.

V kronice se můžeme dočíst, že už od počátku se vždy v průběhu školního roku, ale především v jeho závěru, konaly veřejné koncerty žáků. Jelikož škola neměla dlouho svoji budovu se sálem, který by byl k těmto produkcím vhodný, konaly se pololetní i závěrečné večírky v městském divadle, Pavilonu umění na Výstavišti, v sokolovně či v aule státní reálky. Tradice veřejných koncertů žáků na konci školního roku pokračuje i v současné době. Dále je kronika velkým dokladem neustálého růstu školy, rozšiřování učitelského sboru i přes nevalné finanční ohodnocení a najdeme zde i podrobné záznamy o velmi čilé mimoškolní aktivitě zdejších učitelů, kteří se tak významnou měrou podíleli na kulturním životě města.

Když už se konečně škola dostala z největších finančních potíží a měla nejlepší předpoklady k dalšímu úspěšnému kvalitativnímu i kvantitativnímu růstu (veškerá výuka byla soustředěna na jednom místě), přišla okupace a druhá světová válka. Ta s sebou přinesla opětovné otevření problému s umístěním školy poté, co byla celá budova Konviktu zabrána německým vojskem. Část

[37] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

učeben se přestěhovala do budovy reálky, část výuky probíhala v sokolovně nebo v soukromých bytech učitelů. Z této doby pochází také následující zápis v kronice, který dokládá, jak měla škola v této době ztíženou situaci, jak válka velmi nepříznivě zasáhla do jejího rozvoje. *Pro mimořádné poměry (nedostatek topiva a zákaz školní mládeži zdržovati se po 18. hodině na ulicích) bylo nutno zkrátiti vyučovací hodiny ze 60 na 50 minut, aby mohl býti každodenní rozvrh hodin do této doby absolvován*[38].

Ve školním roce 1940/41 následovalo další stěhování, tentokrát do šaten městského divadla, opět z důvodů vojenského obsazení objektů školy. Naštěstí toto „vyhoštění" netrvalo dlouho a již 8. září následujícího školního roku byla obnovena pravidelná výuka v budově Konviktu. Je zajímavé, že zrovna v době války, kdy lidé měli často úplně jiné starosti, byla k dokonalosti dovedena myšlenka na vybudování koncertní místnosti v prostorách školy. *Dne 12. května 1942, v den úmrtí B. Smetany, byla slavnostně otevřena koncertní síň našeho ústavu, která byla vzhledem k úzkému vztahu B. Smetany k našemu městu nazvána „Smetanova síň*[39]. Takto zdokumentoval tuto významnou událost Oskar Batěk.

Městská hudební škola se však neradovala dlouho. V posledním roce války musela opět opustit prostory Konviktu a tedy i koncertní sál a „nouzově" se vyučovalo v bytech učitelů a žáků. V letech 1938-1942 došlo k rozšíření školy, když přibyla další dvě oddělení - pedagogické a dramatické. Téměř všichni jejich absolventi se po osvobození uplatnili jako učitelé na hudebních školách a herci v nově vzniklých divadelních souborech. Na konci války čítal pedagogický sbor 21 členů. Po osvobození se škola přestěhovala opět do svých původních učeben v Konviktu. Smetanova síň byla bohužel zničena a pro další koncertní účely nepoužitelná. Jako náhradu slíbil MNV adaptaci bývalého Konviktského refektáře.

V lednu 1949 skončila činnost kuratoria, školu převzalo do své správy město a později stát. Na počátku 50. let došlo ke dvěma podstatným změnám. Jednak se hudební škola přestěhovala do nové budovy na Českobratrské náměstí,

[38] Kronika Městské hudební školy v Mladé Boleslavi, 1928 – 2007, s. 47.
[39] Tamtéž, s. 52.

jednak se vyměnilo její vedení. Po odchodu O. Baťka byl jmenován ředitelem školy dosavadní správce Josef Feřt. Ten připravil dobrou půdu svému nástupci Josefu Novákovi, který nastoupil na jeho místo v prosinci 1968. Bude o něm podrobněji pojednáno v kapitole Mladoboleslavský komorní orchestr. V Konviktu byl poté zřízen internát.

Jsem si vědoma toho, že některá období v historii hudebního ústavu jsem zpracovala velmi podrobně. To mi umožnily zejména pečlivé záznamy O. Baťka v Kronice Městské hudební školy. Snažila jsem se detailněji popsat počátky školy a další vývoj v souvislosti s jejím neustálým stěhováním. O určitých obdobích toho naopak víme jen velmi málo, protože prameny mlčí. Kupříkladu od 20. školního roku (1947/48) jsou zápisy v kronice velmi kusé, často se omezují pouze na výčet akcí, seznam učitelů a čísla s počty žáků. Od roku 1962 až do roku 1989 chybí zápisy úplně. Při zmapování těchto „hluchých" míst jsem se opírala o stať K. Janského[40] a o brožuru vydanou k 50. výročí hudební školy[41].

Škola patřila mezi přední hudební ústavy v kraji, byla odrazovým můstkem pro řadu talentovaných žáků, kteří poté pokračovali ve studiu hudby na konzervatoři a posléze se stali předními umělci ve svém oboru v naší zemi. Velmi dobrou úroveň měly též komorní soubory a žákovský orchestr, sklízející úspěchy na různých soutěžích. Počet žáků se neustále zvyšoval. Aby všichni žáci z okolí nemuseli dojíždět do Mladé Boleslavi, byly zřízeny pobočky hudební školy v Benátkách nad Jizerou, Dobrovici a Bělé pod Bezdězem. Ve školním roce 1960/61 se k ní také připojila jako pobočka stávající hudební škola v Mnichově Hradišti. V témže roce byla reorganizace hudebního školství dovršena přeměnou hudebních škol na Lidové školy umění, kde měly být všechny umělecké obory spojeny v organický celek.

Šedesátá léta byla opět ve znamení rozšiřování uměleckého záběru školy, tentokráte přibyly obor výtvarný, kde za zmínku stojí určitě jeho dlouholetý vedoucí, akademický malíř Stanislav Kovář, obor literárně-dramatický, v němž výuku zajišťovali hlavně herci z mladoboleslavského divadla (tehdy už neslo název Divadlo Jaroslava Průchy) a do třetice obor taneční, vedený Věrou

[40] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974, s. 109-110.
[41] Kolektiv autorů. *50 let Lidové školy umění Mladá Boleslav*. Mladá Boleslav, 1979.

Pernicovou. Pilířem školy však byl nadále hudební obor. Po nástupu Josefa Nováka do funkce ředitele školy toto platí zejména o smyčcovém oddělení. Vedle sólových hráčů vysoké úrovně dosáhly velkých úspěchů oba orchestry - žákovský a komorní a žákovské smyčcové kvarteto. Toto kvarteto ve složení J. Křováček, I. Heřmanská, D. Černá, V. Gergelits získalo titul absolutního vítěze v celostátní soutěži LŠU v roce 1977. Odměnou za tento vynikající úspěch jim pak byla účast na mezinárodním kursu JAMU v Brně a na Evropském hudebním festivalu mládeže v belgickém Neerpeltu.

Revoluční školní rok 1989/90 odstartoval několik zásadních změn. První byla změna vedení a poté následovalo přidělení budovy bývalého Domu politické výchovy OV KSČ v Železné ulici. Tam byla soustředěna veškerá výuka tanečního, výtvarného, literárně-dramatického oboru a některé třídy oboru hudebního. Střediskem hudebního oddělení zůstala nadále budova na Českobratrském náměstí. Nebylo to samozřejmě ideální řešení, vzpomeneme-li však na počáteční peripetie s výukou rozházenou třeba na sedmi místech, myslím si, že s touto situací mohlo být vedení školy i její učitelé spokojeni. Další, spíše kosmetickou změnou bylo přejmenování školy z LŠU na Základní uměleckou školu, jež toto označení užívá dodnes. Žáci hudebního oboru se každoročně zúčastňovali pravidelných akcí jako vánoční koncert, vítání občánků, vyřazování maturantů, výchovné koncerty, vernisáže, závěrečná vystoupení žáků či soutěže ZUŠ, kde dosahovali pěkných výsledků. Opět se několikrát prokázalo, že smyčcové oddělení patří k jedněm z nejlepších v naší zemi.

Zatím poslední velkou změnu prodělala hudební škola v polovině 90. let. V Kronice je popsána takto: *Školní rok 1994/95 byl celý ve znamení příprav a nakonec i stěhování celé školy do nové budovy na Radouči. (...) Opustili jsme tedy historické centrum města a ocitli se mezi paneláky sídliště z jedné strany a poli ze strany druhé. Výhodou naopak se zdá soustředění všech oborů do jedné budovy a pochopitelně nové moderní prostory, odpovídajícím způsobem vybavené. (...) Díky nesmírné obětavosti všech zaměstnanců školy jsme tak v září 1995 mohli bez větších obtíží zahájit výuku*[42]. Škola se tedy po dlouhých letech opět dočkala jedné společné budovy. Nejinak je tomu i dnes. Výuka zde probíhá

[42] Kronika Městské hudební školy v Mladé Boleslavi, 1928 – 2007, s. 125.

ve čtyřech oborech. Tradičně největší počet žáků navštěvuje hudební obor, dále pak výtvarný, taneční a nejméně pak obor literárně-dramatický. Bohužel je nutné přiznat si, že v posledních deseti letech pomalu klesá zájem dětí o umění. Dávají přednost v lepším případě sportovním kroužkům a aktivitám, v horším pak tráví několik hodin denně u počítače nebo televize. Učitelé ZUŠ i rodiče dětí mají před sebou v budoucnu nelehký úkol. Musí spojit své síly, zvyšovat atraktivitu výuky, nadchnout děti pro hudbu, zpěv, tanec i výtvarné umění tak, aby o ně neztratily zájem úplně.

4.1.5 Mladoboleslavská filharmonie

Od počátku 20. století Mladá Boleslav usilovala o sestavení orchestrálního tělesa. Pokusů o založení takového tělesa bylo mnoho, ale všechny nakonec z různých důvodů ztroskotaly. Nezdařila se snaha Sokola o vybudování vlastního orchestru, ani ustavení Orchestrálního sdružení při hudebním odboru Klubu přátel umění. V roce 1931 se Mladá Boleslav konečně dočkala a vzniklo orchestrální těleso s názvem Mladoboleslavská filharmonie. Ta po dlouhá léta přispívala k hudebnímu rozvoji a prestiži kraje a nasazovala vždy vysokou laťku v provozování hudby. Teprve nedávno byla nalezena při prozkoumávání dosud neuspořádané pozůstalosti Ing. K. Janského kronika Mladoboleslavské filharmonie. Janský byl nadšeným organizátorem mladoboleslavského kulturního života. Celou svou pozůstalost, zabývající se hlavně hudební oblastí, věnoval archivu města[43].

Prvním dirigentem se stal Oskar Batěk, ředitel hudební školy v Nymburce, dirigent tamního Orchestrálního sdružení. Dirigování studoval na Pražské konzervatoři u V. Talicha a O. Ostrčila. Zkoušky se konaly dvakrát týdně v hotelu „U Černého orla". V listopadu 1931 se asi sedmdesátičlenné symfonické těleso poprvé představilo veřejnosti na koncertu v městském divadle. Výkon filharmonie byl jak obecenstvem, tak kritikou hodnocen kladně. Velmi problematické bylo získávání hráčů na dechové nástroje. Zpočátku dechovou

[43] HYPŠOVÁ, Z. *Hudební život v Mladé Boleslavi v letech 1900 – 2000* (bakalářská práce). Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, 2007.

sekci tvořili vojenští hudebníci z povolání, těm byla však již v roce 1933 rozkazem MNV činnost v ochotnickém souboru zakázána. V následujícím roce si celá země připomínala 110. výročí narození a 50. výročí úmrtí Bedřicha Smetany. Pod záštitou městské rady v Mladé Boleslavi se konalo od března do května několik slavnostních koncertů k této příležitosti. V rámci těchto oslav došlo také k první spolupráci orchestru s pěveckým sborem Boleslav.

Mladoboleslavská filharmonie se rozvíjela, sklízela ovace a uznání na pravidelných i příležitostných koncertech, spolupracovala s mnohými umělci, například s vynikajícím mladoboleslavským klavíristou S. Pfeifrem či slavným houslistou A. Plockem a skladateli, kteří pro ni komponovali skladby. Za všechny jmenujme alespoň R. Karla, V. Kálika nebo lužickosrbského skladatele B. Krawce. Přestože v době německé okupace nebyly zrovna nejvhodnější podmínky pro jakoukoliv činnost, překvapivě došlo k velkému rozmachu hudebního dění v našem městě. Na programy koncertů byla zařazována díla posilující českého člověka a upevňující jeho víru v češství v těchto těžkých dobách. Mladoboleslavská filharmonie si dala nelehký úkol nastudovat celou Smetanovu Mou vlast. Její první provedení v Nymburce na oslavách spolků Hlahol a Hálek bylo velmi úspěšné. V roce „Českého hudebního máje“ pak následovaly zájezdy orchestru s Mou vlastí do Dobrovice, Turnova, Bělé pod Bezdězem a Sobotky. Během druhé světové války se dále rozvíjela spolupráce s dalšími hudebními spolky v Mladé Boleslavi. Na přípravě jedenácti koncertů v rámci oslav 100. výročí narození A. Dvořáka v roce 1941 se kromě filharmonie podíleli KPU, pěvecký sbor Boleslav, pěvecký odbor Sokola, Městský osvětový sbor, Vyšší lidová škola, chrámový sbor, Městská hudební škola ad. Mladoboleslavská filharmonie předvedla na zahajovacím koncertě obě řady Slovanských tanců. V té době už patřila mezi nejlepší ochotnické symfonické orchestry v českých zemích. Její součástí bylo i vynikající kvarteto lesních rohů. V roce 1943 byl orchestr přejmenován. Z brožury, která vyšla k 25. výročí trvání Mladoboleslavské filharmonie, se dovídáme: *Nařízením okresního úřadu zrušen název „Mladoboleslavská filharmonie“, jehož titul „filharmonie“ náležel od té doby jen státním hudebním tělesům. Nový název byl „Mladoboleslavské orchestrální sdružení“*[44]. Po osvobození se však vrátili k původnímu názvu.

[44] VOZÁB, M. *Orchestrální sdružení ZK automobilových závodů n.p. v M. Boleslavi.* Mladá Boleslav, 1956.

Smetanova Má vlast provedená v Českém Dubu v roce 1944 byla posledním koncertem v době války. V následujících letech pak filharmonie nevystupovala vůbec nebo jen velmi sporadicky. Tento útlum hudební činnosti se však týkal také dalších spolků. Téměř po dvaceti letech ztrácí Mladoboleslavská filharmonie svého dirigenta a uměleckého tvůrce orchestru. Oskar Batěk byl jmenován krajským inspektorem hudebních škol a ředitelem hudební školy v Liberci. Po jeho odchodu se za dirigentským pultem vystřídali Jaroslav Dumek a Josef Feřt, o nichž byla zmínka v kapitole o hudební škole. Spolky, které chtěly dále vykonávat svou činnost, se musely v 50. letech připojit k některé odborové nebo masové organizaci. Mladoboleslavská filharmonie se uchýlila pod křídla závodního klubu boleslavské automobilky a získala nový název „Orchestrální sdružení ZK ROH AZNP Mladá Boleslav“[45]. J. Feřt spolupracoval hudebně se Středočeským divadlem, orchestr si tedy vyzkoušel trochu odlišnou práci. Hrála se scénická hudba k pohádce Radúz a Mahulena, Strakonickému dudákovi, Tylově Fidlovačce či Jiráskově Lucerně. V listopadu 1956 se v městském divadle uskutečnil jubilejní koncert k výročí pětadvacetiletého trvání orchestru. Vedle stávajících dirigentů se taktovky chopil i bývalý dirigent O. Batěk, který řídil Dvořákovu „Novosvětskou“ jako před pětadvaceti lety, když orchestr začínal. V brožuře, která k této příležitosti vyšla, o něm najdeme poslední souvislejší zprávy. Orchestrální sdružení zaniklo úmrtím jeho dirigenta J. Feřta. Někteří hráči na smyčcové nástroje se stali členy Komorního orchestru LŠU, „dechaři“ měli možnost uplatnění v Podnikovém dechovém orchestru Škoda. Tyto soubory jsou vlastně pokračovateli tradice instrumentální hudby v Mladé Boleslavi až do současnosti.

4.1.6 Mladoboleslavské kvarteto

Komorní hudba byla v Mladé Boleslavi poměrně oblíbeným oborem. Vzniku Mladoboleslavského kvarteta předchází existence několika komorních souborů, jež ale většinou neměli dlouhého trvání. Například kvartetní soubory zpestřující koncerty sboru Boleslav nebo Komorní sdružení mladoboleslavské při hudebním odboru Klubu přátel umění. Mladoboleslavské kvarteto vzniklo v roce 1936 ve

[45] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

složení primárius J. Hofman, dále K. Janský, J. Kvapil a J. Hönigsfeld. Cellisty Hönigsfelda a později Hutha vystřídal vynikající cellista E. Šístek a v této sestavě koncertovalo kvarteto až do smrti primária v roce 1951. Během okupace si dalo za úkol přiblížit komorní hudbu i venkovským lidem. Koncerty s průvodním slovem boleslavského hudebního skladatele B. Trefila[46] měly velký úspěch v Mladé Boleslavi i v širokém okolí.

Po osvobození kvarteto spolupracovalo s Novým divadlem, kde hrálo díla ruských skladatelů při „Večerech ruské poezie a hudby". Po smrti J. Hofmana se zcela změnilo jeho složení – J. Novák, J. Sirotek, R. Plachý a V. Dlask. Z žákovského kvarteta mladoboleslavské hudební školy vzniklo nové Mladoboleslavské kvarteto. Činnost tohoto tělesa byla velmi bohatá a úspěšná. Jmenujme například koncert v Ledeburských zahradách při příležitosti celostátního festivalu lidové umělecké tvořivosti nebo oslavný večer ke 200. výročí narození W. A. Mozarta. Velkým přínosem byla spolupráce se slavným Smetanovým kvartetem, které se stalo patronem souboru. Svou slibnou uměleckou dráhu ukončilo Mladoboleslavské kvarteto v roce 1965 v důsledku odchodu cellisty V. Dlaska do Prahy, kde byl jmenován ředitelem LŠU[47].

4.1.7 Mladoboleslavský komorní orchestr

Původní název tohoto tělesa byl Komorní orchestr LŠU, neboť se zrodil v roce 1964 na půdě této mladoboleslavské hudební školy. Jeho členy byli a stále jsou vyspělejší žáci smyčcového oddělení a absolventi školy. Zakladatelem, dirigentem a uměleckým vedoucím byl ředitel Lidové školy umění Josef Novák. Považuji za nezbytné věnovat alespoň malou zmínku této pro hudební život Mladé Boleslavi tak důležité osobnosti. Josef Novák pochází z Němčic nedaleko Mladé Boleslavi. Hru na housle studoval u J. Hofmana a A. Plocka, profesora

[46] Hudební skladatel (autor Boleslavské polky), malíř (ilustroval Mladoboleslavskou kroniku), spisovatel, divadelní herec a režisér, loutkař a organizátor kulturního života ve městě. V Mladé Boleslavi působil od roku 1930 až do své smrti v roce 1974. Velmi záslužná byla jeho činnost s mládežnickými pěveckými sbory Lidové umělecké tvořivosti, které zakládal, dirigoval, skládal a upravoval pro ně písně. Nejlépe si vedl svazácký sbor Mladá píseň, který pod jeho vedením zpíval od roku 1957 a sklízel úspěchy na zájezdech a soutěžích. (pozn. autora)

[47] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

AMU v Praze. Často vystupoval jako sólista a od roku 1951 byl primáriem obnoveného Mladoboleslavského kvarteta. V té době byl již velmi dobrým, uznávaným houslovým pedagogem. Vychoval několik generací vynikajících houslistů. V tradici hudebnické rodiny pokračují dnes jeho děti a již i vnoučata. Jeho dcera Jitka v deseti letech získala první cenu v celostátní soutěži lidových škol umění a v současné době vedle sólistické činnosti vyučuje na pražské konzervatoři. Syn Jiří převzal po otci v roce 2004 vedení orchestru a vede jej dodnes. Od roku 1989 používá těleso název Mladoboleslavský komorní orchestr.

Orchestr byl vytvořen s cílem pěstovat a podporovat komorní hudbu klasickou i soudobou, dále pak dát příležitost k sólovému vystoupení vynikajícím žákům, učitelům hudby i dalším umělcům. Díky nadšení, mravenčí práci, preciznosti, náročnosti požadavků na hráče se orchestr brzy zařadil mezi přední česká neprofesionální tělesa a sklízel úspěchy a obdiv doma i v zahraničí. Pětkrát zvítězil v Ústředním kole celostátní soutěže LŠU, získal také první cenu a mimořádné uznání poroty včetně zlaté medaile belgického ministerstva kultury na Mezinárodním soutěžním festivalu v Belgii. Do výčtu vynikajících úspěchů nesporně patří vysílání orchestru ministerstvem kultury na hudební festivaly do Svatého Mořice, Aberdeenu, Londýna, Neerpeltu a na šestnáctidenní koncertní turné po Řecku, Krétě a do Friedrichshafenu. Nezapomenutelné pro některé členy bylo jistě společné hraní v orchestru s nejlepšími mladými hudebníky z celého světa pod taktovkou takových dirigentů jako Leopold Stokowski, Walter Süskind či Zdeněk Košler. Těleso též přijalo pozvání k natáčení několika samostatných pořadů v Československé televizi a rozhlasu. Velkou poctou bylo pozvání od Svazu československých skladatelů k vystoupení ve Dvořákově síni v Praze v roce 1950. Krátce potom přinesla opětovná slova chvály a uznání v Mladém světě tato kritika: *Málokdy se stane, aby orchestr přimrazil posluchače do sedadel kvalitou svého zvuku tak, jak se to bezděky podařilo Komornímu smyčcovému orchestru z Lidové školy umění z Mladé Boleslavi, který nedávno vystupoval ve Dvořákově síni. Stává se to jen občas po prázdninách, když po dlouhé době opět hraje Česká filharmonie. Dvacet čtyři chlapců a děvčat, vedených dirigentem a ředitelem LŠU v jedné osobě, Josefem Novákem, podalo v náročných skladbách českých autorů tak sevřený, detailně propracovaný, kultivovaný a přitom sugestivní výkon, jaký slýcháme od renomovaných těles jen*

když jsou v nejlepší kondici. Jistě, právě tento orchestr získal loni 1. cenu v celostátní soutěži, právě tento orchestr nás také reprezentoval ve Velké Británii... Ale to jsou jen suchá fakta. Abyste sdíleli mé nadšení, museli byste mít stejné štěstí jako já: slyšet a užasnout[48].

V současné době má orchestr 21 členů. Mezi jeho členy bychom vedle „Boleslaváků" našli i nadšence, kteří každý týden dojíždějí na zkoušky z Prahy, Liberce, Jablonce a dalších míst. Za dobu své existence uskutečnil Mladoboleslavský komorní orchestr téměř 300 koncertů, na nichž zaznělo přes 90 děl barokních, klasických, romantických i současných skladatelů. V roce 2007 byl pověřen „Asociací neprofesionálních komorních a symfonických těles" pořádáním „Národního festivalu neprofesionálních orchestrů" přímo v Mladé Boleslavi. Opakovaně se orchestr účastní koncertů v rámci festivalu Smetanovy Jabkenice nebo dobročinných vystoupení pro občanské sdružení Kostel Sýčina[49].

Orchestr spolupracoval a dále spolupracuje s pěveckým sborem Boleslav, s řadou začínajících i renomovaných umělců, například Miroslav Sekera, Stanislav Pfeifer - klavír, Josef Suk, Václav Snítil, Jitka Nováková - housle, Jan Páleníček - violoncello, Günther Rathuber - cemballo. Letošní oslavy 45 let Mladoboleslavského komorního orchestru vyvrcholí pravidelným červnovým koncertem ve Sboru českých bratří, na kterém zazní Dvořákova Serenáda či Mozartův Klavírní koncert A dur. Jako sólista se představí Miroslav Sekera. Bude o něm pojednáno v samostatné kapitole. Ještě předtím některé členy orchestru čeká zájezd do Holandska.

4.1.8 Podnikový dechový orchestr Škoda

Získávání informací o tomto tělese, které od 30. let 20. století významně reprezentuje Mladou Boleslav na mnoha koncertech doma i v zahraničí, ztěžuje fakt, že neexistuje kronika, kde bychom našli souvislejší zprávy o činnosti orchestru. Při zpracování této kapitoly jsem se opírala o publikace vydané k 50.

[48] Kolektiv autorů. *40 let Mladoboleslavského komorního orchestru*. Mladá Boleslav: Kulturní středisko Svět, 2004.
[49] KUCHAŘÍKOVÁ, D. *45 let Mladoboleslavského komorního orchestru.* Mladá Boleslav, 2009.

a 60. výročí jeho existence. Na zpracování podkladů k té druhé z nich se podílel učitel ZUŠ, klarinetista a současný předseda orchestru Miroslav Bango[50].

Neoficiální začátek spadá do roku 1935, kdy orchestr hrál v menším obsazení pod vedením F. Stloukala. Oficiálně byl založen na přelomu let 1939/40 a jeho členy byli převážně zaměstnanci automobilky. S tou je orchestr také od počátků spojen. Automobilka měla vždy zájem na jeho existenci, a tak jej podporovala po všech stránkách. Starala se například i o to, kde bude orchestr zkoušet. Zkušebna se nacházela buď přímo v továrně, nebo podnik zajistil jiný vhodný prostor. Na místě v závodě, kde dnes najdeme prodejnu automobilů, měl dokonce své stálé místo koník tahající vozík s bubnem. Po válce dostal orchestr s novými tmavě modrými uniformami i vlastní zkušebnu v restauraci Slovanka. V roce 1972 přesídlil do nově postaveného Domu kultury. Ten sice nyní již není majetkem Škodovky, nýbrž města Mladá Boleslav, ale to nijak nebrání tomu, aby zde orchestr zkoušel dál.

Vraťme se ale zpět k začátkům. Když uvážíme, že orchestr své působení zahájil v době pro uměleckou činnost ne zrovna příznivé, je počáteční počet 25 členů poměrně slušný. Jak dokládají historické záznamy, má na tom svůj velký podíl i tehdejší vedení automobilky, které se všemožnými způsoby snažilo zabránit odchodu mnoha svých zaměstnanců, potažmo i hráčů v orchestru, do války. Dirigentem byl první dva roky Josef Hrouda, ale kvůli vážné nemoci předal taktovku svému nástupci Františku Holubovi. Ten setrval ve funkci dirigenta až do roku 1980. V první polovině 50. let působil v orchestru nepravidelně jako poradce i dirigent Jan Fadrhons (bude o něm ještě řeč v kapitole 4.6 Dobrovice). Díky němu byla navázána spolupráce s Ústřední hudbou Československé lidové armády. Mnoho jejích dirigentů jezdilo do Mladé Boleslavi, pomáhalo svými zkušenostmi a odborností při nácviku skladeb, podílelo se na celkovém uměleckém růstu dechového orchestru. Jmenujme Hynka Sluku, Jindřicha Brejška či Eduarda Kudeláska. V letech 1969-2004 působil jako zástupce šéfdirigenta Ladislav Hanuš. Jako učitel dechového oddělení ZUŠ zajišťoval přísun mladých „dechařů“ do orchestru.

---

[50] Kolektiv autorů. *50 let Velký dechový orchestr DK ROH AZNP Mladá Boleslav*. Mladá Boleslav, 1989. BANGO, M., POUČ, K. *60 let Podnikový dechový orchestr Škoda Auto*. Praha, 1999.

Dnes orchestr patří se svými 69 členy mezi přední amatérská tělesa v oblasti dechové hudby. Za dobu své dosavadní existence se zúčastnil nespočetného množství koncertů při různých příležitostech doma i v zahraničí. Odměnou za poctivou a mnohdy náročnou práci byla jak dirigentům, tak hráčům řada významných ocenění. V roce 1972 získal Stříbrný řetěz za první místo na soutěži ve francouzském Dijonu. Další první místo a titul absolutního vítěze si odvezl z Evropských dnů hudby v německém Bösselu. Velké úspěchy orchestr sklízel také v belgickém Mechelenu. Vrcholným zahraničním úspěchem bylo první místo v náročné mezinárodní soutěži ve švýcarském Interlakenu v roce 1993. Vavříny sklízela dechovka ale i na domácí scéně. K jedněm z posledních patří mezinárodní soutěž velkých dechových orchestrů v Ostravě v roce 1999. Zde získala nejen titul absolutního vítěze, ale zároveň obdržela ceny i za nejlépe provedenou povinnou skladbu a za nejlepší dirigentský výkon, kterou si tenkrát odvezl stávající šéfdirigent orchestru Mgr. Stanislav Horák. O hudbu se začal zajímat velmi brzy. Učil se hře na klavír, v patnácti letech byl přijat do Vojenské hudební školy. Zde studoval hru na tenor, housle a krátce i na klavír. Po absolvování byl přidělen k hudbě Hradní stráže do Prahy. V letech 1960-1968 zde při zaměstnání vystudoval pražskou konzervatoř a u profesora Miloslava Hejdy na Akademii múzických umění obor pozoun. V roce 1965 byl pověřen funkcí náčelníka Ústřední hudby ministerstva vnitra, později přejmenované na Hudbu Hradní stráže a Policie ČR. Čtyři roky studoval dirigování u Jindřicha Pravečka. S Hudbou Hradní stráže uskutečnil mnoho koncertů, nahrávek v rozhlase a televizi. U tohoto hudebního tělesa působil obdivuhodných 27 let jako šéfdirigent a ředitel. Svou aktivní službu ukončil v roce 1992, kdy odešel do důchodu v hodnosti plukovníka. Hudbě se věnuje i nadále. Je členem různých soutěžních porot dechových orchestrů a od roku 1995 působí v roli šéfdirigenta Podnikového dechového orchestru ŠKODA AUTO Mladá Boleslav[51].

Orchestr má na svém kontě také několik nahrávek pro Českou televizi nebo rozhlas. V roce 1984 natočil vlastní LP desku a k příležitosti 60. výročí činnosti první CD. Ze zápisu schůze valné hromady, jež se konala na konci dubna tohoto roku a jíž jsem byla osobně přítomna, je patrné, že Podnikový dechový orchestr

[51] http:// www.pdoskoda-auto.cz/

Škoda má před sebou několik naléhavých úkolů i problémů k řešení - odchod dirigenta a hledání nového, natáčení CD k 70. výročí činnosti orchestru, nedostatek nových, mladých hráčů.

4.2 Kosmonosy

4.2.1 Piaristická kolej

Důležitým hudebním centrem v 18. století na Mladoboleslavsku byla piaristická kolej v Kosmonosích. K bližšímu poznání problematiky nám pomůže stať profesora Zdeňka Kampera, otištěná v almanachu 250 let gymnasia v Mladé Boleslavi[52] z roku 1938, který měl to štěstí a čerpal ještě z dnes již nezvěstného hlavního pramene „Historiae Domus Cosmonossensis Liber I — III".

Piaristé přišli do Kosmonos v roce 1688 na pozvání tehdejšího majitele panství, barokního šlechtice Heřmana Jakuba Černína z Chudenic. Ještě téhož roku se začalo vyučovat, nejprve s malým počtem žáků a v určitých provizorních podmínkách. To trvalo až do roku 1694, kdy byl vysvěcen nový klášter s kostelem. Kosmonoská kolej byla odrazovým můstkem pro několik známých českých hudebníků a skladatelů, kteří zde získali základy hudebního vzdělání. Jako jeden z prvních muzikantů zde studoval Bohuslav Matěj Černohorský, který potom odešel do italské Padovy. Vystřídalo se zde několik členů rodu Brixiů. Nejprve Petr Brixi (1707-1713), dále poděbradský regentschori Viktorín Brixi (1731 – 1736) a naposledy nejznámější z nich, svatovítský kapelník František Xaver Brixi (1744 – 1748). Vedle Brixiů kolej navštěvoval člen neméně významného hudebnického rodu z Benátek nad Jizerou, proslulý autor melodramů, Jiří Antonín Benda. V letech 1735 – 1737 se zde učil hudbě pozdější bakovský kantor a skladatel Jiří Ignác Linek. Z téhož gymnázia v Kosmonosích odešel v druhé polovině 18. století do Německa Antonín Felix Bečvárovský.

Žáci měli možnost seznamovat se s hudebním uměním teoreticky v místní knihovně, kde se nacházela řada operních libret a teoretických spisů o hudbě, nebo prakticky ve „školských hrách", provozovaných většinou s hudbou. Podíleli se na nich studenti i pedagogové. Hry byly velmi oblíbené, hrálo se několikrát ročně. Častým námětem byl boj dobra se zlem. Několik her se dochovalo v univerzitní knihovně na Strahově, jednu bychom našli v okresním archivu v Mladé Boleslavi. Hudební produkce se též konaly při příležitosti významnější

[52] KAMPER, Z. Z minulosti koleje i gymnasia piaristů v Kosmonosích a v Mladé Boleslavi. In: *Sborník 250 let gymnasia v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav, 1938.

návštěvy. Velmi často kolej navštěvovali hudbymilovní Valdštejnové z Mnichova Hradiště.

Z inventáře koleje z roku 1708 se mimo jiné dozvídáme, jaké byly na kosmonoském kůru hudební nástroje. Ve srovnání s boleslavským kůrem jich bylo pomálu – varhany s deseti rejstříky, positiv, jeden kontrabas, troje housle, dvě violy. V pozdějších letech byly ještě pořízeny dvoje housle a opraveno violoncello[53]. I přes nejrůznější obtíže piaristická kolej a gymnázium v Kosmonosech fungovala téměř sto let. Roku 1784 byla přestěhována do Mladé Boleslavi, kde však piaristé již neměli dostatek možností obnovit tak kvalitní provozování a vyučování hudby.

[53] MIKANOVÁ, E. Hudební život na Mladoboleslavsku v 16. až 18. století. In: *Boleslavica '68, sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska.* Mladá Boleslav, 1969.

4.3 Bakov nad Jizerou

4.3.1 Literátské bratrstvo a osobnost J. I. Linka

Velký podíl na vzniku hudebního života v Bakově nad Jizerou má rod Valdštejnů, kteří byli velkými milovníky a obdivovateli hudby. Dokladem toho je i počin hraběte Arnošta z Valdštejna, který roku 1689 v Bakově založil literátské bratrstvo[54]. Jeho členy byli převážně řemeslníci. V polovině 18. století povolil hrabě František Arnošt z Valdštejna spojení literátského bratrstva s bakovskými muzikanty, aby nemuseli chodit až do Mnichova Hradiště do muzikantské akademie, k níž správně náleželi. Literátský kůr se tak přeměnil na literátsko-muzikantský. Přestože byla nařízením Josefa II. bratrstva roku 1786 zrušena, bakovské bratrstvo rozkazu neuposlechlo a pokračovalo v činnosti dál. Dokladem toho jsou další záznamy v zápisové knize kůru.

Úkoly bakovských literátů byly podobné jako u ostatních bratrstev. Při mších zpívali ze Šteyerova kancionálu, pravděpodobně ale znali i Holanův kancionál Capella regia musicalis. Tato domněnka vychází jednak z toho, že Jiří Ignác Linek použil ve svých dílech texty z tohoto kancionálu, jednak Rovensko, rodiště Karla Holana Rovenského, není od Bakova nijak daleko. Z bakovské školní kroniky se pak také dovídáme, že Holanův učitel Václav Peregrinus Turnovský, byl několik let učitelem na zdejší škole. Dalším důkazem hudebního styku obou míst je četnost opisů Linkových skladeb pocházejících z Rovenska.

Nejvýraznější osobností bakovského kůru je bezesporu J. I. Linek. Ten patří ke generaci kantorů – skladatelů, kteří v 18. století vytvořili na českém venkově, v těsném styku s hudbou lidovou, osobitou hudební mluvu. Ve skromných venkovských podmínkách dokázali vytvořit neobyčejně působivé dílo, které je pochopitelně nesrovnatelné s díly hudebních velikánů 18. století, ale přesto má své důležité místo v hudebních dějinách.

Jiří Ignác Linek se narodil v Bakově 21. 1. 1725. Jeho otec, který byl radním, písařem a kantorem, jej nechal učit se hudbě u věhlasného boleslavského varhaníka Václava Červenky. Později byl žákem Josefa Segera v Praze a Josefa Svobody v Sobotce. V letech 1735 – 1736 byl spolužákem J. A. Bendy na

[54] Tamtéž.

piaristickém gymnáziu v Kosmonosech. Z roku 1747 se nám dochovala jeho žádost o místo kantora v Bakově, kterou podal v důsledku otcova stáří a nemoci. S přidělením kantorského místa se stal zároveň ředitelem kůru. Byl samozřejmě členem literátského bratrstva, od roku 1759 dokonce jeho prvním starším. S touto funkcí bylo též spojeno vedení zápisové knihy, účtů a vyřizování správních a hospodářských záležitostí. Linek byl kantorem v Bakově úctyhodných 44 let. V závěru života žil ve velké bídě a 30. 12. 1791 zemřel na souchotiny.

Z tvorby J. I. Linka je známo kolem 300 skladeb, z nichž většina patří do oboru chrámové hudby. Jsou uloženy především ve sbírce hudebnin bakovského kůru v Muzeu české hudby a též v Okresním archivu v Mladé Boleslavi, část z nich bychom našli v Hudebním oddělení Národního muzea v Praze. Většina jeho skladeb je komponována na český text. Jde pravděpodobně o největší procento českých skladeb, které se u tehdejších skladatelů vyskytlo. Patří mezi ně četné pastorely, sepolkra a skladby k svatému Janu Nepomuckému.

Během Linkova působení bakovský kůr výrazně vzrostl a získal na kvalitě. Po jeho smrti bratrstvo postupně upadalo. Na místo kantora a staršího literátského kůru tehdy nastoupil J. A. Fibiger. Ten už nebyl tak významnou skladatelskou osobností. Věnoval se hlavně opisování skladeb, ale svých vlastních napsal jen velmi málo. Je autorem prvního životopisu J. I. Linka. Během 19. století se pak charakter bratrstva měnil, postupně bylo nahrazeno chrámovým sborem.

4.3.2 Pěvecký sbor Slavoj a dětský sbor Bakovští zpěváčci

Podstatnou měrou ke vzkříšení téměř zapomenutého Linkova díla přispěl svými koncerty ve 40. letech 20. století pěvecký sbor Slavoj. Toto těleso spatřilo světlo světa v roce 1867, čítalo 22 členů a jako první se „sbormistrování“ ujal Josef Tondr, který vedl sbor dlouhých devatenáct let. Sbor pracoval s přestávkami, o činnosti se mnohdy dovídáme jen z kusých záznamů starých členů sboru či pamětníků oněch dob. Asi od roku 1897 jej řídil učitel Vojtěch Horčička, který současně řídil i sbor chrámový, jehož někteří členové zpívali též

ve Slavoji. Za jeho působení sbor spoluúčinkoval při různých oslavách místních organizací a spolků, zúčastnil se například sjezdu Pojizerské župy Hruškovy v Dobrovici roku 1908 nebo sjezdu u příležitosti Severočeské výstavy v Mladé Boleslavi v roce 1912. Po smrti V. Horčičky Slavoj stagnoval, jeho činnost byla nepravidelná a neměla valných výsledků. Ve vedení se vystřídalo několik dirigentů, upadal i zájem samotných členů.

Na obnovení činnosti měl velkou zásluhu Josef Černý. Slavoj pod jeho vedením dosáhl velmi dobré reprodukční úrovně, byl schopen interpretovat náročná hudební díla, dostalo se mu i mnoha čestných uznání. První vystoupení obnoveného sboru se konalo v květnu 1940 v rámci Českého hudebního máje. Černý pracoval ve větší míře i s malými zpěváčky. V Bakově založil 120členný dětský sbor Bakovští zpěváčci, který se umístil v mnoha soutěžích na předních místech. Sbor Slavoj se svým dirigentem sehrál významnou roli při Linkových oslavách. Ty se konaly o tradičním bakovském posvícení ve dnech 23. - 25. srpna 1941. Druhý den oslav byla Linkovi na chrámovém kůru odhalena pamětní deska. Dalším počinem sbormistra Josefa Černého bylo nastudování a na konci roku 1942 úspěšné provedení první opery v Bakově. Stala se jí opera Viléma Blodka V studni. Po jejím uvedení k tomu řekl sbormistr: *Mnohý z vás jistě v duchu zapochyboval o uskutečnění tohoto odvážného podniku a někteří dobří hudebníci mi přímo otevřeně řekli, že je to snad nad naše síly, že se nám to asi nepodaří provést. Je pravda, dalo to hodně práce, bylo mnoho starostí. Sbory, sólisté, orchestr, ale naše nadšení, vytrvalost a píle byly větší než všechny potíže, které se nám stavěly v cestu. Sám jsem také již někdy zakolísal, zejména když jsme to poprvé lepili dohromady celé s orchestrem. Však víte dobře sami, jak to šlo ztuha, ale řekli jsme si, že to provést musíme a „Studně" byla*[55].

Po válce se Slavoj potýkal s nedostatkem členů. Od roku 1957 proto při větších akcích spolupracoval s Pěveckým sdružením učitelů z Mnichova Hradiště, jehož sbormistrem byl rovněž Josef Černý. Sbor svou činnost ukončil na konci 80. let. Odchodem dirigentky v téže době zanikli i výše zmiňovaní Bakovští zpěváčci. V roce 2007 se uskutečnilo již druhé setkání bývalých členů tohoto dětského

[55] Kolektiv členů Slavoje. *Slavoj, pěvecký sbor Osvětové besedy v Bakově nad Jizerou* (brožura k 100. výročí založení sboru). 1967.

sboru. Sešli se, aby zavzpomínali na staré časy a zazpívali si něco z původního repertoáru[56].

[56] Informace z rozhovoru s Dr. Vladimírem Bednářem. Bakov nad Jizerou, 2009.

4.4 Benátky nad Jizerou

4.4.1 Hudební rod Bendů

Dalším důležitým hudebním střediskem na Mladoboleslavsku byly Staré Benátky (součást dnešních Benátek nad Jizerou). Odtud vzešel významný muzikantský rod Bendů. Ti byli typickými představiteli, zástupci „české hudební emigrace“ jako jednoho z nejpozoruhodnějších fenoménů evropské hudební kultury doby baroka a klasicizmu. V závěru 17. století je známo několik Bendů kantorů – hudebníků, kteří působili v okolí Starých Benátek a Brandýsa nad Labem[57].

Z nedalekých Mstětic pocházel Jan Jiří Benda, tkadlec, lidový muzikant, posléze i předák pláteníků, který se roku 1706 oženil s členkou dalšího významného hudebnického rodu Dorotou Brixi ze Skalska. Usadili se ve Starých Benátkách, kde se jim postupně narodilo 10 dětí, z nichž řada zdědila hudební nadání. Téměř všichni se více či méně prosadili v cizině, jediný Felix Benda zůstal věrný své rodné zemi a mladoboleslavskému kraji. Působil až do své smrti jako varhaník ve Skalsku. Otec živil početnou rodinu tkalcovským řemeslem, ale také muzikantstvím. Hrával při různých lidových slavnostech, po hospodách na hoboj, šalmaj a citeru.

První z Bendů, který se prosadil v zahraničí, nejstarší syn František Benda[58], se narodil 22. 11. 1709. Od dětství krásně zpíval. Na doporučení svého strýce Šimona Brixiho se dostal do Prahy, kde působil jako choralista na kůrech u sv. Mikuláše a sv. Václava a kde také studoval na jezuitském gymnáziu. Zkoušel své pěvecké štěstí i v Drážďanech. Zde se mu však příliš nelíbilo a při jednom z dramatických útěků prý dokonce málem přišel o hlas. Od té doby se těžiště jeho zájmu přesunulo k instrumentální hudbě – konkrétně k houslím.

Ty ho proslavily jako vynikajícího virtuóza, skladatele, též hudebního teoretika a zůstal jim věrný až do konce svého života. Mladý houslista vzbudil zájem benátecké vrchnosti Ignáce z Klenové. Díky jeho podpoře mohl studovat

---

[57] Měsíčník Život Budovcovy župy, č. 2, roč. X, únor 1974.
[58] Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. VI, 1970.
Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. X, 1974.

housle nejprve v Praze, později ve Vídni. Jako člen různých orchestrů působil několik let například ve Vídni, Wroclavi, Varšavě, po boku geniálního barokního skladatele Jana Dismase Zelenky si zahrál v kurfiřtské kapele v Drážďanech. Největšího uznání však F. Benda dosáhl poté, kdy se stal koncertním mistrem dvorní kapely pruského krále Bedřicha II. V jeho službách setrval 53 let. Brzy se zařadil mezi nejoblíbenější královy hudebníky, roku 1742 král vyhověl Františkově žádosti o přestěhování jeho rodičů a sourozenců do Neudorfu blízko Berlína. V závěru života, když už mu sólová hra dělala potíže, se věnoval hudebně-pedagogické činnosti. Vychoval na třicet houslistů a stal se tím jakýmsi zakladatelem severoněmecké houslové školy.

Dochovalo se poměrně rozsáhlé dílo Františka Bendy, řada nástrojových koncertů, smyčcových kvartet, triových sonát, capriccií a dalších komorních skladeb. Jeho dílo je osobitým spojením německé hudby s tehdy vševládnoucí italskou melodikou s prvky české lidové hudby. Na sklonku života napsal svůj životopis, který je cenným dokladem o hudebním dění v 18. století. Stal se zakladatelem berlínské větve rodu, která splynula s německým hudebním životem. Jeho potomci žijí dodnes a jsou aktivními hudebníky.

Dalším významným synem Jana a Doroty byl Jiří Antonín Benda[59]. Rodiče, patrně povzbuzeni úspěchy nejstaršího Františka, ho dali studovat nejprve na piaristické gymnázium v Kosmonosech, později na jezuitské gymnázium do Jičína. Po přestěhování do Pruska získal na přímluvu bratra místo v královské kapele, později byl dvorním kapelníkem v Gotě. Odtud odešel v roce 1778. Poté působil krátce v Hamburku a ve Vídni. Jeho život vyhasl 6. 11. 1795 v saské Kostřici. Význam Jiřího Antonína Bendy spočívá především v jeho činnosti skladatelské. Svou tvorbou se nepochybně řadí mezi nejosobitější představitele evropského hudebního klasicizmu. Je obecně známo, že je tvůrcem nového hudebního útvaru – melodramu – v němž hudba doplňuje a podbarvuje recitovaný text. Tento nový hudebně – divadelní žánr se stal velkým inspiračním zdrojem jak W. A. Mozartovi a L. van Beethovenovi, tak i romantickému dovršiteli této formy Zdeňku Fibichovi. Vedle melodramů komponoval J. A. Benda různá díla komorní, houslové či cembalové koncerty, opery a symfonie.

[59] Tamtéž.

Nejmladším synem Jana Jiřího a Doroty Bendových byl Josef. Ten odešel v roce 1742 spolu s rodiči za bratrem Františkem do Berlína, kde se po jeho smrti stal koncertním mistrem v královské kapele. Z jeho tvorby se toho dochovalo málo. Jde hlavně o skladby pro housle a klavír.

4.4.2 Spolky

Do kulturního života Benátek nad Jizerou významně přispěla ve 20. století činnost několika hudebních spolků. O. Jahnl, dirigent prvního Dělnického pěveckého sboru, vzpomíná na počátky své dvacetileté účasti na zdejším hudebním životě takto: *Tehdy jsem byl učitelem v Jiřicích zároveň s kolegou V. Maixnerem, dobrým tenoristou a cellistou. Krátívali jsme si smutné podzimní večery hudbou a zpěvem a litovali jsme, že nás osud zanesl tak daleko od všeho kulturního života. Dověděli jsme se, že v Nových Benátkách řídí pěvecký sbor Dr. Sychra, a tu byla pro nás pětikilometrová vzdálenost krátkou procházkou. Putovali jsme večer i dvakrát týdně, mnohdy blátivou silnicí, do Benátek na zkoušky, abychom se tělesně unaveni, ale duševně osvěženi vraceli po půlnoci zpět do tiché, jakoby v lesích zapomenuté vesničky*[60].

Po první světové válce byla obnovena sborová činnost zásluhou velkého nadšence, vynikajícího hudebníka a učitele Eduarda Kuby. Ten kolem sebe shromáždil bývalé členy, podařilo se mu získat i nové zpěváky a navíc ještě z místních a okolních hudebníků zřídil orchestr. Tělocvičná jednota Sokol v Nových Benátkách, k níž obě tělesa náležela, se tedy rozvíjela bohatým hudebním životem. Dělnická tělocvičná jednota ve Starých Benátkách nechtěla zůstat pozadu a měla též zájem o zpestření své činnosti hudbou a zpěvem. V roce 1925 zde započal svou činnost první dělnický pěvecký sbor, jehož členy byli většinou pracující z továren. Bohužel, nadšení prvních členů už nesdíleli ti noví. Sbor tak postupně upadal, až zanikl úplně. O. Jahnl převzal roku 1932 řízení již vyspělého pěveckého sboru v Nových Benátkách. Jeho činnost pak byla

[60] VIK, J. *Obrázky z kulturního života města Benátek nad Jizerou*. Benátky nad Jizerou: Městské muzeum, 1964, s. 78.

přerušena druhou světovou válkou. K obnovení sborové tradice začalo docházet v roce 1944, kdy se sbor ustavil jako pěvecký odbor Spolku divadelních ochotníků Benátky. Opět probíhalo oslovování starých i nových členů. Do konce roku 1945 sbor vedl tehdejší okresní školní inspektor Miloslav Brunclík. Ten si dal za úkol nacvičit co nejdříve program, se kterým by se sbor mohl představit veřejnosti a kterým by přispěl k posílení národního vědomí ve městě i okolí. Poprvé sbor veřejně vystoupil u příležitosti slavnostního koncertu k poctě Bedřicha Smetany.

Po osvobození došlo k osamostatnění sboru a zemský národní výbor v Praze schválil stanovy spolku s názvem Brunclíkův pěvecký sbor. Novým sbormistrem byl po odchodu Brunclíka zvolen Josef Havlíček. V roce 1947 několikrát navštívil Benátky již stařičký Josef Bohuslav Foerster. Získal titul čestného člena souboru a zpěváci mu zazpívali jeho sbor Oráč. Mistr jim potom s uznáním řekl, že jeho skladbu zazpívali téměř přesně dle jeho představ a uvedl, že mnoho pražských sborů by to tak dobře nezazpívalo.

O dva roky později sbor získal konečně samostatnou zkušebnu na benáteckém zámku. Zde se pečlivě připravoval na dva koncerty, kterými přispěl v témže roce k oslavám 600 let od založení města Benátek. Po vydání zákona pojednávajícího o reorganizaci spolkového života došlo v roce 1951 k přejmenování sboru na Pěvecké sdružení Foerster při závodním klubu ROH Karborundum Benátky nad Jizerou. V roce desátého výročí existence čítal sbor 42 členů, z toho 12 jich chodilo od samého začátku. Sbor byl dva roky za sebou (1959, 1960) organizátorem pěveckých festivalů v Benátkách nad Jizerou. Na druhém z nich se sešlo kolem 700 zpěváků a 100 hudebníků. Rozvíjela se spolupráce s dalšími sbory mladoboleslavského regionu. V roce 1965 například popřál zpěvem spolu se sbory z Bakova nad Jizerou, Nymburka a Mladé Boleslavi na slavnostním koncertu pěveckému sboru Dobrovan k jeho 100. narozeninám. Posledním sbormistrem tohoto pěveckého sdružení byl Radek Rejšek. Vystudoval kompozici na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Soustavně se věnoval stavbě, historii i současnosti českých varhan a zvonů, což jej přivedlo i ke hře na zvonkohru. Do roku 2007 též pracoval v hudební redakci Českého rozhlasu. S pěveckým sdružením Foerster pracoval v letech 1980 –

1995. Pod jeho vedením sbor opět získal na kvalitě a pořádal četné koncerty. S jeho odchodem však činnost sboru ustala[61].

Poměrně zajímavým počinem bylo v roce 1921 vytvoření tamburašského souboru, který zajišťoval hudební složku při divadelních představeních. Do jeho čela se postavil Stanislav Plocek, soustružník v Karbu, který dobře ovládal hru na všechny tamburašské nástroje[62]. Byly nakoupeny nástroje, nacvičovalo se takřka každý den. Za pouhé tři měsíce byl soubor schopen veřejně vystoupit v divadle k vyplnění přestávek. Po tomto zdařilém začátku získala skupina oficiální název Tamburašský soubor FDTJ Nové Benátky. Sehraná skupinka ochotníků nalezla mnoho příznivců, množily se nabídky na představení. Po divadle se zpravidla hrávalo ještě k tanci. Velký úspěch přineslo provedení pro tyto nástroje poměrně těžké skladby s názvem České perly. Šlo o směs operních árií a písní, kterou zahajovaly fanfáry z opery Libuše a která končila Slovanským tancem. I přes všechny úspěchy se členové souboru na začátku roku 1925 rozešli a ukončili tak jeho čtyřletou existenci. Důvodem byla hlavně únava, finanční potíže a v neposlední řadě také rozmach radiopřijímačů.

V meziválečné době se na hudebním životě v Benátkách nad Jizerou podílel jak organizačně, tak svou interpretační činností Kamil Kisch-Trojan. Byl absolventem mistrovské školy Otakara Ševčíka na vídeňské Státní hudební akademii. Později se stal koncertním mistrem v orchestru Národního divadla, vystupoval též jako sólista České filharmonie. Vytvořil postupně s třemi umělci (Jan Peřina, Josef Pikart, Jan Figar) České akademické duo, které úspěšně koncertovalo v mnoha českých městech. V roce 1926 se vzdal profesionální dráhy a v domě svého tchána v Nových Benátkách zřídil tiskárnu not. Ta si brzo získala značné renomé, přežila svého zakladatele a noty se v ní tiskly ještě po znárodnění v roce 1948[63].

O současný kulturní život v Benátkách nad Jizerou se starají především členové Kruhu přátel umění a učitelé a žáci Základní umělecké školy J. A. Bendy. KPU pořádá každý měsíc v prostorách benáteckého zámku, na jeho

[61] Informace z rozhovoru s ředitelkou ZUŠ v Benátkách nad Jizerou Janou Czikraiovou. Benátky nad Jizerou, 2009.
[62] tambura = balkánský lidový trsací hudební nástroj
[63] BENEŠ, L. Kamil Kisch Trojan, významný nototiskař. *Zpravodaj Benátecka*, roč. 32, č. 8, 2008.

nádvoří či v sále Záložny jeden koncert. Nejde však pouze o koncerty vážné hudby, na své si přijdou i milovníci jazzu a moderní hudby[64].

4.4.3 Miroslav Sekera

Významné místo na současné klavírní scéně doma i v zahraničí bezesporu zaujímá mladý klavírní virtuos Miroslav Sekera[65]. Narodil se v roce 1975 v Praze, v současné době bydlí v Mladé Boleslavi. Podobně jako Mozart byl odmala nazýván „zázračným dítětem", ve třech letech již hrál na klavír a na housle. Brzy také přišly první úspěchy na různých koncertních vystoupeních či dětských hudebních soutěžích klavírních, houslových i komorních. Osobnost Mozarta ho provázela i dál. Jeho mimořádného talentu si všiml filmový režisér Miloš Forman a obsadil jej do jedné z hlavních rolí ve svém velkofilmu Amadeus. Tehdy šestiletý chlapec bravurně zvládl nejen herecky, ale hlavně muzikantsky roli malého Mozarta.

Přestože byl velmi dobrý ve hře na oba nástroje, bylo jasné, že bude dříve nebo později nezbytné vybrat si a věnovat se plně jen jednomu z nich. M. Sekera se rozhodl dále pokračovat ve studiu klavíru. Po absolvování Základní umělecké školy ve Voršilské ulici v Praze vystudoval konzervatoř tamtéž. Svá studentská léta uzavřel v roce 1999 jako nejúspěšnější student hry na klavír na hudební fakultě Akademie múzických umění v Praze.

Miroslav Sekera je nejen vynikajícím sólistou, ale též komorním hráčem. Koncertuje v různých koutech naší republiky, je však častým hostem i na koncertech v zahraničí. Za svou dosavadní uměleckou činnost získal mnoho ocenění v prestižních interpretačních soutěžích. V devadesátých letech to byla první místa ze Soutěže F. Chopina v Mariánských Lázních, ze Soutěžní přehlídky konzervatoří v Pardubicích nebo ze soutěže pořádané HAMU, kde získal stipendium firmy Yamaha. V roce 2002 získal první cenu na mezinárodní soutěži J. Brahmse v rakouském Portschachu. O tři roky později mu v USA vyšlo CD, na němž spolupracoval s předními americkými zpěváky. Vloni v říjnu vydal

[64] Informace z rozhovoru s ředitelkou ZUŠ v Benátkách nad Jizerou paní Janou Czikraiovou. Benátky nad Jizerou, 2009.
[65] Informace z rozhovoru s klavíristou Miroslavem Sekerou. Mladá Boleslav, 2009.

v Multisonicu své první sólové CD. Velkým přínosem pro hudební školství v tomto kraji bylo bezesporu jeho působení na Základní umělecké škole v Mladé Boleslavi v letech 1999 – 2007, kde byl nejen učitelem, ale i vynikajícím korepetitorem[66]. V současné době působí jako pedagog na AMU v Praze.

Tento mladý muzikant má již nyní právoplatné místo v této diplomové práci, neboť stejně jako například skladatel J. A. Benda nebo vynikající houslista, pedagog J. Novák a další a další se významně zapíše do dějin hudebního života na Mladoboleslavsku.

[66] Kronika Městské hudební školy v Mladé Boleslavi, 1928 – 2007.

4.5 Bedřich Smetana a Mladoboleslavsko

Málokterý region se může pyšnit styky s takovou hudební osobností, jakou byl Bedřich Smetana. Ten měl k Mladoboleslavsku velmi úzký vztah, několikrát jej navštívil z důvodů koncertních i čistě soukromých. Poprvé sem zavítal coby devatenáctiletý mladík, absolvent plzeňského gymnázia, v srpnu 1843. Přijel do Mladé Boleslavi a strávil zde několik dnů v rodině inspektora kamerálního (později důchodového) úřadu K. Koláře, do jehož šestnáctileté dcery Kateřiny se zamiloval již v době studií v Plzni. Jak je patrné ze Smetanova deníku, patří toto krátké období k těm šťastnějším v jeho životě, neboť Kolářovi přáli lásce obou mladých lidí a velmi si vážili Smetanova hudebního nadání. Tuto první mistrovu návštěvu nám dodnes připomíná tzv. oříšková cesta, vedoucí po pravém břehu řeky Jizery z Mladé Boleslavi do nedaleké vesnice Krnsko (směr Mělník), jež tehdy byla lemována keři lísek. Tudy se vydali oba mladí na procházku a cestou nasbírali spoustu oříšků[67]. Paní magistra Červená, bývalá učitelka, neúnavná organizátorka mnoha mladoboleslavských kulturních akcí v posledních letech, byla jednou z iniciátorek oživení oříškových procházek na připomenutí Smetanova pobytu v Mladé Boleslavi vždy poslední srpnovou neděli. Pochodu se pravidelně účastní i členové sboru Boleslav, kteří cestu zpříjemní a zakončí zpěvem.

Smetana se snažil zlepšit alespoň trochu svou špatnou finanční situaci. Přijal tedy v roce 1844 místo domácího učitele hudby v rodině Leopolda Thun – Hohensteina, tehdejšího majitele panství a zámku v Benátkách nad Jizerou. Na zámku bydlel v pokojích ve druhém patře nad vchodem, jež v dobách císaře Rudolfa II. obýval světoznámý hvězdář Tycho de Brahe. Velmi inspirativní pro mladého vnímavého skladatele byly pobyty s hraběcí rodinou na jejich venkovském sídle – v loveckém zámečku Bon Repos. Okolní příroda, les, romantická zákoutí a vzpomínky na jeho milovanou Kateřinu ho inspirovaly k napsání klavírního cyklu Bagately a impromptus.

Díky odměně 300 zlatých ročně, které od hraběte za svou práci dostával, mohl Smetana dokončit započatá studia na Prokschově hudební škole, v roce

[67] KLEANDR, V. *Bedřich Smetana na Mladoboleslavsku.* Mladá Boleslav, 2004.

1847 odejít od Thunů a pustit se na vlastní hudební dráhu. Rodina hraběte se s ním jen nerada loučila. Byl nejen vynikajícím hudebníkem a učitelem dětí, ale byl i příjemným společníkem hraběcí rodiny při vyjížďkách, různých společenských akcích, zábavách a honech, kde se ukázal jako zvláště dobrý střelec. Hrabě ho ze služby propustil pod podmínkou, že za sebe najde náhradu. Tou byla Katynka Kolářová, se kterou se konečně o dva roky později oženil. Byla mu velkou oporou nejen doma, ale i v hudebním světě. Sama byla hudebnice, výborná klavíristka, proto Smetanovi rozuměla. Vedla hodiny klavíru v jeho hudební škole na Staroměstském náměstí v Praze, po jeho odjezdu do Švédska pak sama školu řídila. Není tedy divu, že Smetanu její smrt tak zasáhla. Shodou okolností se po této tragické události vrátil opět na Mladoboleslavsko. Se svou šestiletou dcerkou Žofií strávil léto roku 1859 v myslivně na Chloumku u svého bratra Karla. Zde se také setkal s Bettinou Ferdinandovou, která se o rok později stala jeho druhou manželkou[68].

Smetana, v té době již známý a uznávaný dirigent a skladatel plně se zapojující do pražského uměleckého života, však na Mladoboleslavsko nezanevřel. V roce 1862 byl hostem hraběte Rudolfa Thurn-Taxise na zámku v Niměřicích a v témže roce koncertoval v sále U Zlatého věnce v Mladé Boleslavi na podporu stavby Národního divadla. Na Mladoboleslavsko přiváděli Smetanu i rodinné návštěvy. Kromě bratra na Chloumku měl v Železné ulici v Mladé Boleslavi také sestru. U té zpravidla při zdejším pobytu bydlel. V tomto domě zemřela též jeho matka. Její hrob nám dodnes připomíná pamětní deska na kostele sv. Havla v Mladé Boleslavi.

Několikrát přijal Smetana pozvání pěveckého sboru Boleslav a stal se dokonce jeho čestným členem. V roce 1865 se zúčastnil slavnosti rozvinutí nového spolkového praporu[69]. V té době se mu velmi dařilo. Dokončil první operu a začal pracovat na další, byl sbormistrem pražského Hlaholu. Opět měl důvod zajíždět na Mladoboleslavsko, neboť se sem provdala jeho dcera Žofie. Se svým manželem Josefem Schwarzem bydlila nejprve na Ovčárnách, později v jabkenické myslivně. Zde strávil Smetana posledních devět let svého života

[68] ČELEDA, J. – Smetana a Boleslavsko. In: *Zvláštní otisk vlastivědného sborníku Boleslavan*, roč. 1928-9.
[69] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

v naprosté hluchotě. Venkovské prostředí, nádherná příroda, jabkenická obora, rybníky – to vše mělo blahodárný vliv na zdraví i tvorbu skladatelovu.

Smetana vyrážel, většinou sám, dvakrát, třikrát za den na procházky do okolí myslivny. Denně chodíval k rybníkům, jeho oblíbeným místem bylo také návrší nad myslivnou zvané Na doubku. Často po návratu domů zamířil rovnou k pianu, aby si co nejrychleji zahrál a zapsal do not motivy, které mu zněly hlavou během procházky. Skladatel měl v patře myslivny k dispozici rohový pokojík s pěknou vyhlídkou, zařízený jako pracovnu a ložnici zároveň. Ve vedlejším pokoji s klavírem se mimo jiné odbývaly návštěvy a setkání s hudebními přáteli a místními divadelními ochotníky.

Běla Čapková, vnučka B. Smetany, ve své knize vzpomíná na dědečkův pokoj, do kterého vstupovala, jen když ho šla zavolat k obědu. Často musela čekat, až dědeček dokončí rozdělanou práci, a tak měla dost času si pokojík prohlédnout. *Což vlevo, tam byly jen běžné a potřebné věci, skříň, kamna, lůžko, noční stolek a zavřené umyvadlo.(...) U okna do dvora stál starodávný stolek se zrcadlem s otáčivými svícny.*[70] Pamatuje si též Mozartovu sádrovou bustu, portrét mladého Liszta nad pohovkou. Dále vzpomíná na skládací židli, jejíž polštáře s motivy českého lva a moravské orlice sama vyšívala a skladateli věnovala hraběnka Thunová. Nad psacím stolem visela velká fotografie jeho druhé manželky Bettiny. Byla na něm spousta not, poznámek, skic, dopisů a také brka s kalamářem, jimiž psal Smetana svá díla. Našli bychom zde i hromádku kamínků, které si vozil na památku z různých výletů. Nejvíce se jí však *líbily dva svícny přivezené ze Švédska, na nichž byly připevněny skleněné broušené hranoly. Svítilo-li slunce, tvořily hranoly na stropě i na stěnách pokoje duhové skvrny a tuklo-li se do svícnu, roztančily se barvy po celé místnosti.*[71] Smetana vždy malou vnučku odměnil za čekání nějakou sladkostí, obrázkem nebo kamínkem a odešli společně dolů na oběd.

Přestože byl Smetana v závěru života naprosto hluchý, vytvořil v prostředí jabkenické myslivny taková monumentální díla jako kvartet Z mého života, poslední tři opery (Hubička, Tajemství, Čertova stěna), cyklus symfonických

[70] ČAPKOVÁ, B. *Z jabkenické myslivny*. Praha: Státní hudební vydavatelství, 1967, s. 25-26.
[71] Tamtéž, s. 26.

básní Má vlast, Večerní písně a mnoho dalších. Smetana si veškeré noty ukládal do velké bedny na půdu. Po jeho smrti s ní však bylo nepěkně naloženo. Její obsah si na trakaři odvezl jabkenický hostinský a kupec Jan Tichý do svého krámu a balil svým zákazníkům do Smetanových not zboží[72].

V roce 1879 Smetana navštívil opět Mladou Boleslav u příležitosti provedení své opery Prodaná nevěsta. Traduje se, že při této návštěvě unikl opravdu jen o vlásek vážnému zranění či dokonce smrti. Při přecházení cesty vedoucí kolem arciděkanského kostela totiž tehdy již zcela hluchý skladatel neslyšel jedoucí povoz a na poslední chvíli byl před uhánějícími koňmi zachráněn svým zetěm J. Schwarzem[73]. Na paměť této nebezpečné události s dobrým koncem stojí od roku 1953 v parčíku před kostelem pomník s bustou skladatele, jejímž autorem je sochař J. Bílek.

B. Smetana na jedné straně neustále ve skrytu duše doufal, že se vrátí do Prahy a bude pokračovat ve své úspěšné dirigentské a skladatelské kariéře, na druhou stranu si však uvědomoval vážnost své choroby a též velice malou naději na zlepšení. V roce 1882 se svému deníku svěřil: *V hlavě nejen že to hučí, ale mluví to v mnoha hlasech, hovoří, píská, ano zpívá celá ta směs neviditelných hlasů okolo mne, smějou se a nadávají mně hlupáků atd.*[74] Smetanovi ubývaly síly fyzické i psychické, cítil, že bude brzy konec. *Myslím, že jsem na konci všeho originálního tvoření a že vbrzku nastoupí chudoba myšlenek a jako následek pausa dlouhá, dlouhá – kde umlkne můj talent nadobro.*[75] Postupující duševní choroba nedovolila, aby se skladatel zúčastnil pražského koncertu na počest svých 60. narozenin. V dubnu roku 1884 byl převezen do ústavu choromyslných v Praze, kde 12. května téhož roku zemřel.

Pobyt zakladatele české národní hudby na Mladoboleslavsku připomínají různé pomníky, pamětní desky, zápisy ve spolkových kronikách, skladatelův deník, korespondence a fotografie v archivech a muzeích. V roce 1888 byla slavnostně odhalena pamětní deska umístěná na jabkenické myslivně, kterou

[72] KLEANDR, V. *Bedřich Smetana na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav, 2004.
[73] VILÍM, J. *Paměti o Bedřichu Smetanovi a jeho pobytu v Jablkynicích*. Mladá Boleslav, 1925.
[74] KLEANDR, V. *Bedřich Smetana na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav, 2004, s. 26.
[75] Tamtéž, s. 26.

věnoval zpěvácký spolek Dobrovan z nedaleké Dobrovice[76]. Byla to zároveň první smetanovská slavnost, jíž se zúčastnili hosté z Prahy i lidé z širokého okolí, hudební produkci obstaral pražský zpěvácký spolek Hlahol, spolky z Nymburka, Dobrovice či Loučeně. V těsné blízkosti myslivny stojí pískovcový pomník tvořený sochou Bedřicha Smetany v životní velikosti a pětidílným reliéfem s postavami a alegoriemi ze skladatelových stěžejních děl. Je dílem českého sochaře F. Bílka, který jej vytvořil k 100. výročí narození Bedřicha Smetany. V jabkenické myslivně je umístěn Památník Bedřicha Smetany, jež je součástí Muzea české hudby. Nejprve byla zpřístupněna Smetanova pracovna, po devíti letech (v roce 1937) pak bylo v celé myslivně zřízeno muzeum. Současnou podobu dostala expozice v roce 2003.

Každoročně v červnu bývá vzdán hold tomuto velikánovi české hudby na Smetanovských oslavách v Jabkenicích. Iniciátorem prvních oslav byl F. Hruška, sbormistr zpěváckého spolku Boleslav. Jak jsem již výše uvedla, mezi Smetanou a sborem se vytvořil velmi úzký, přátelský vztah. Sbor na repertoár často zařazoval jeho díla, několika koncertů se Mistr sám zúčastnil, stal se čestným členem spolku a nechyběl ani na slavnosti rozvíjení spolkového praporu. Není tedy divu, že právě tento sbor chtěl skladateli za všechno poděkovat. V roce 1889 zrealizoval F. Hruška myšlenku pěveckých sjezdů v Jabkenicích k poctě B. Smetany. Zpočátku nešlo o žádné pravidelné akce. Teprve od druhé světové války se konají slavnosti pravidelně. Zvláště koncerty v letech jubilejních jsou velkolepé. Za zmínku určitě stojí Smetanovy oslavy v Jabkenicích v roce 1948[77]. Tehdy provedla v přírodním divadle jabkenické obory opera Národního divadla Smetanovu operu Dvě vdovy. Sólových partů se ujali přední členové opery jako M. Podvalová, B. Blachut, E. Haken aj. Odhaduje se, že sobotní generální zkouška, která byla zároveň představením pro mládež, přilákala kolem 8000 mladých. V neděli dopoledne zazněla na koncertu u pomníku v podání asi 700 zpěváků skladatelova Píseň svobody z opery Braniboři v Čechách, za doprovodu orchestru ND pak jeho kantáta Česká píseň. Vše vyvrcholilo slavnostním představením opery v prostředí, jež Smetana tak rád navštěvoval. Ministr

[76] Pamětní kniha pěveckého spolku Dobrovan v Dobrovici.
[77] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974, s. 121.

školství Z. Nejedlý, který byl jako zástupce vlády na oslavách přítomen, tenkrát řekl: *Já už jsem těch Dvou vdov viděl ani nevím kolik, ale že tak úchvatně bude opera působit v jabkenické přírodě, to jsem nečekal.*[78]

Původně byl festival Smetanovy Jabkenice připomínkou umělcovy smrti, konal se tedy v květnu. V současné době probíhají pravidelné oslavy vždy první neděli v červnu. Kromě zkrácení jejich délky pouze na jedno odpoledne se změnil i prostor, kde se produkce odehrává. Zpěváci a muzikanti se ještě více přiblížili velkému skladateli a vzdávají mu hold přímo na nádvoří jabkenické myslivny (předtím se hudební produkce konaly v oboře a u Smetanova pomníku). Přestože bylo pravděpodobně kvůli vlídnějšímu počasí konání festivalu posunuto z května na červen, ne vždy to však pomohlo. Zúčastnila jsem se již mnohokrát těchto oslav a nutno říci, že většinou s prvními tóny přišly vítr, déšť a bouřka. Jak jsem se ale dočetla, počasí nepřálo muzikantům ani v dobách minulých. Například v roce 1944 muselo být kvůli dešti odloženo představení Prodané nevěsty. To však velmi nedobře nesli přítomní Němci. Trvali na tom, aby byl proveden alespoň začátek opery. Nakonec se je podařilo přesvědčit a náhradní představení se konalo už za příznivého počasí o týden později[79].

Kapitolu věnovanou tomuto velkému skladateli a jeho kontaktům s Mladoboleslavskem uzavřu citací telegramu, který zaslal v den Smetanova úmrtí do Prahy tehdejší kronikář Jabkenic, řídící učitel a přítel Smetanův Josef Vilím. *Prostá víska Jabkenice lká, že chlouba národa, Bedřich Smetana, jenž tu stánek měl oblíbený, opustil ji a volá toužebně – Duch Smetanův, žij stále s námi!*[80]

[78] JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974, s. 121.
[79] Tamtéž.
[80] KLEANDR, V. *Bedřich Smetana na Mladoboleslavsku.* Mladá Boleslav, 2004, s. 33.

4.6 Dobrovice

4.6.1 Kulturní život ve městě

Původní název tohoto středočeského města je Dobroviceves. Osadu měl údajně založit bájný Dobrovít na jedné straně zalesněného hřbetu kopce Chlum. V historických pramenech však tato postava doložena není. Zato četná historická bádání a archeologické výzkumy dokládají, že vznik městečka je spjat se šlechtickým rodem pánů z Chlumu a došlo k němu někdy na počátku 13. století. Zásluhou Jindřicha z Valdštejna byla Dobroviceves v roce 1558 povýšena na město a přejmenována na Dobrovici[81]. V té době již byla významným hospodářským centrem kraje. V roce 1831 se pak založením cukrovaru zařadila k hlavním průmyslovým střediskům Mladoboleslavska. Přestože od té doby město žilo výrobou cukru, nezapomínalo se na kulturní a společenský život, ani na zábavu.

Nejstarší kulturní institucí ve městě je ochotnický divadelní spolek, založený v roce 1833 Hynkem Kapičkou a Josefem Seemanem. Ti dali městečku *divadlo či jeviště všecko z papíru slepené a primitivně malované.*[82] Nejprve se hrálo německy, ale již rok po založení spolek odehrál první představení v češtině. Patrně šlo o překlad první uvedené hry. V roce 1880 spolek převzal jméno bájného zakladatele města - Dobrovít. Postupně přibývalo členů, rozšiřoval se i repertoár. Vedle populárních divadelních her jako například Tylův Strakonický dudák se soubor pustil ve spolupráci se zpěváckým spolkem Dobrovan (bude o něm níže pojednáno) a pod vedením A. Brože do nastudování Blodkovy opery V studni či Smetanovy Prodané nevěsty. Představení se většinou odehrávala v sále Radnice nebo v hospodě na Dolní Vinici. Ve válečných letech byl spolkový život v zemi, tedy i činnost Dobrovítu, značně omezen. Ochotníci se však hned v roce 1949 významně zasloužili o vznik Pojizerských her. Tato přehlídka divadelních ochotnických souborů se v Dobrovici koná s železnou

[81] Dobrovice je, na rozdíl od jmen okolních vesnic, ženského rodu. (pozn. autora)
[82] SLÁDEČEK, A. *Paměti města Dobrovice a jeho okolí.* Litomyšl, 1992, s. 360.

pravidelností již 60 let. Divadelní spolek Dobrovít se i v současnosti stále podílí na kulturním dění ve městě[83].

4.6.2 Pěvecký sbor Dobrovan

V roce 1865 vznikl z iniciativy místního učitele J. Roba zpěvácký spolek. Ten po deseti letech přijal jméno Dobrovan, jež užívá dodnes. *Členem se mohl státi každý občan mravů bezúhonných, rázu poctivého, když zaplatil do spolkové pokladnice 50 kr. r. č. Svůj patriotism zdůraznil Dobrovan dodatkem, že podílnost na spolku omezuje se pouze na obyvatele města Dobrovice.*[84] Na začátku se takových členů sešlo 23. Sbor nechyběl na žádné slavnosti ve městě, těšil lidi svým zpěvem i za hranicemi regionu. Zúčastnil se položení základního kamene k Národnímu divadlu, pravidelně se podílel na Husových oslavách, zajížděl na Smetanovské slavnosti do Jabkenic a v roce 1907 zorganizoval sjezd Pojizerské pěvecké župy v Dobrovici. Sbor se natolik vypracoval, že si troufl nastudovat i rozsáhlejší díla. Za zmínku určitě stojí provedení Blodkovy opery V studni v roce 1895, o rok později pak poprvé zazněla Prodaná nevěsta. Údajně zeť Smetany, lesní F. Schwarz, svým vlivem způsobil, že Dobrovan získal provozovací práva k této opeře zdarma. Václav Dědina ve své knize V ovzduší Prodané nevěsty[85] dokonce vyslovil domněnku, že námět opery pochází z Dobrovicka. Vedl ho k tomu fakt, že libretista opery K. Sabina v 60. letech často zajížděl do Dobrovice a nechyběl na žádné pouti v Jabkenicích, Rejšicích nebo dalších vesnicích v okolí. Měl tedy možnost dobře poznat místní venkovský život i lid, který mu mohl být inspirací pro napsání libreta.

Po první světové válce činnost sboru obnovil MUDr. Ludvík Novotný. Po něm převzal sbormistrovskou štafetu mladý a nadšený hudebník Josef Škubal. Během jeho osmatřicetiletého působení prožíval sbor jeden ze svých uměleckých vrcholů. Dokázal pro zpívání nadchnout mladé lidi a získat i finanční podporovatele spolku. V 50. letech byl pěvecký sbor přičleněn k Osvětové besedě. V roce 1958 se konal slavnostní koncert při oslavách 400 let města

[83] HERČÍK, K. *Dobrovice 450 let městem, 1558 – 2008*. Dobrovice, 2008.
[84] Pamětní kniha pěveckého spolku Dobrovan v Dobrovici.
[85] DĚDINA, V. Z *ovzduší Prodané nevěsty*. 1934.

Dobrovice, na němž spoluúčinkoval nymburský Hlahol, Boleslav z Mladé Boleslavi a Mladoboleslavská filharmonie. Významným hostem byl Eduard Haken, který se později představil i na koncertu ke 100. výročí činnosti Dobrovanu. Po smrti sbormistra Škubala se vedení sboru ujal Jan Dunovský. S ním sbor také poprvé vyjel za hranice – na Mírové slavnosti do německé Žitavy v roce 1967. Po delší přestávce znovu zpíval na setkání sborů ve Zwickau v letech 1996 a 1998, se ženským pěveckým sborem z Vlašimi pak v roce 2000 koncertoval v italském Bibione. Pod taktovkou současné sbormistryně, o níž bude ještě níže pojednáno, sbor koncertoval na Mezinárodních novoročních zpěvech v Paříži, letos úspěšně reprezentoval české zpěváky na mezinárodním pěveckém festivalu v chorvatské Pule. Od roku 1965 až do své smrti v roce 2004 spolupracoval se sborem dobrovický rodák, hudební skladatel a profesor AMU Jan Dumek. Pomáhal svými radami a zkušenostmi začínajícímu sbormistrovi J. Dunovskému, rozšířil sborový repertoár svými sbory a úpravami lidových písní. Téměř celý život se lidovou hudbou zabýval, byl uznávaným znalcem, interpretem českého, moravského, slovenského, slováckého, maďarského či rumunského folkloru. V roce 1994 vyšel zpěvník Písně z Dobrovice a okolí[86], které od mladých let sbíral a zapisoval. Navázal na slavnou muzikantskou tradici rodiny Fadrhonsů (viz. níže). Po sametové revoluci se sbor potýkal s finančními problémy, neměl zřizovatele, proto se v roce 1993 stal samostatným sdružením, podporovaným příspěvky od města a hlavního sponzora Cukrovary a lihovary TTD, a. s. Dobrovice.

V roce 2006 došlo k zatím poslední výměně vedení sboru. Na post sbormistryně nastoupila učitelka zdejší základní školy Blanka Boháčková. Ta opět sbor pozvedla na vysokou úroveň, zlepšila kulturu hlasového projevu, rozšířila tradiční repertoár sboru o další klasická díla našich i cizích skladatelů, zpestřila paletu žánrů o spirituály a lidové písně cizích národů. Sbor se schází k pravidelným zkouškám každé úterý v budově městského úřadu. Za dobu své existence se mu zatím nepodařilo získat vlastní prostory, kde by mohla být nejen zkušebna, ale též archiv s notami a dalšími artefakty souvisejícími s činností sboru. V letošním roce bylo úspěšně ukončeno jednání s vedením dobrovického

[86] DUMEK, J. *Písně z Dobrovice a okolí*. Editio Kneifl, 1994.

cukrovaru. Jeho výsledkem je příslib, že po dokončení přestavby bude v areálu podniku sboru poskytnuta místnost vhodná ke zkoušení. Sbor pořádá pravidelně dva koncerty ročně v Dobrovici – jarní a vánoční. Je pravidelným účastníkem hudebního festivalu Smetanovy Jabkenice, zpívá na adventních koncertech na Staroměstském náměstí v Praze. Velkou oporou při nácviku i koncertech je sbormistryni Miloš Formáček, absolvent pražské konzervatoře v oborech klavír, skladba a dirigování. Mimo to Dobrovan občas spolupracuje s dechovou hudbou Dobrovanka a se spojenými pěveckými sbory Stojmír–Bendl[87] z Dolního Bousova a Sobotky. Již nyní se sbor pilně připravuje na příští koncertní sezónu, kdy oslaví významné jubileum – 145 let své činnosti.

4.6.3 Dechová hudba Dobrovanka

Dalším kulturním oborem, kterému se v Dobrovici odedávna dařilo, byla dechová hudba. Asi nejvýznamnější z nich je dosud fungující dechová hudba Dobrovanka[88]. Počátky tohoto orchestru spadají do roku 1912 a jejím prvním dirigentem byl Josef Fadrhons. Po válce obnovil činnost dechovky kapelník Vratislav Urban. V roce 1951 soubor přešel pod Osvětovou besedu v Dobrovici. Hráli v něm převážně mladí, nadšení muzikanté. Není tedy divu, že se umísťoval v různých soutěžích na předních místech. V roce 1971 byl dokonce vyhodnocen jako nejlepší dechový soubor v okrese Mladá Boleslav. Ke zvýšení umělecké úrovně kapely významně přispěly časté návštěvy, rady a odborná pomoc skladatele a vojenského dirigenta Jana Fadrhonse.

U tohoto hudebníka bych se ráda trochu zastavila. Tato osobnost byla již zmiňována v souvislosti s Podnikovým dechovým orchestrem Škoda. Jan Fadrhons se narodil roku 1910 v Úhercích nedaleko Dobrovice. Od šesti let se učil hře na housle, později na violu, trubku, kontrabas, violoncello a klavír. Na konzervatoři pak vystudoval lesní roh, dirigování, skladbu a instrumentaci. Jako hráč a dirigent působil v řadě orchestrů, například v lázeňském orchestru

[87]Pěvecký sbor Stojmír funguje v Dolním Bousově od roku 1862. Prvním sbormistrem byl pan řídící Jan Karban. V roce 1866 se Dobrovan zúčastnil slavnosti svěcení spolkového praporu tohoto sboru. Z existenčních důvodů došlo v roce 2001 ke spojení se soboteckým sborem Bendl. Spojené sbory řídí Mgr. Jan Jiterský. (http://www.stojmir-bendl.blog.cz/)

[88] HERČÍK, K. *Dobrovice 450 let městem, 1558 – 2008*. Dobrovice, 2008.

v Luhačovicích, Posádkové hudbě v Praze či u hudby Hradní stráže. J. Fadrhons má velkou zásluhu na vysoké úrovni českých vojenských hudeb a významně přispěl i k rozvoji instrumentace pro dechové orchestry. Jako skladatel vytvořil asi 40 skladeb. Jsou to hlavně pochody s vojenskou tématikou, polky, valčíky, tanga, mazurky, směsi písní a znělky[89]. Na jeho počest se každoročně na přelomu srpna a září koná festival dechových hudeb Fadrhonsova Dobrovice. Nedělnímu festivalovému koncertu předchází večerní Nocturno na dobrovickém náměstí, těšící se velkému zájmu lidí z širokého okolí. U zrodu této tradice stál v roce 1970 Jan Chromec, další významný dirigent Dobrovanky. V devadesátých letech taktovku převzal po bratrovi zakladatele orchestru trumpetista Zdeněk Haša. V současné době se Dobrovanka, stejně jako Podnikový dechový orchestr Škoda, potýká se stárnutím členů souboru a s nedostatečným přílivem nových, mladých hráčů.

[89] http:// www.pdoskoda-auto.cz/

4.7 Osenice a rod Foersterů

Na východní hranici mladoboleslavského regionu leží obec Osenice, která vešla ve známost díky rozvětvenému kantorskému a hudebnickému rodu Foersterů. Kořeny této rodiny sahají až na počátek 19. století. Prvním významným členem je Josef Foerster, který nastoupil na místo řídícího učitele do školy v Osenicích krátce po jejím vybudování a otevření. Učitelské povolání zde pak vykonával celých padesát let. Vedle toho se věnoval hudbě, poezii, psaní úvah na tehdejší společnost. Hudební nadání zdědil i jeho syn, nesoucí stejné jméno. Ten se stal významnou osobností pražského hudebního života. Proslavil se především jako profesor na konzervatoři a jako varhaník u sv. Vojtěcha a sv. Víta.

V muzikantské tradici pak pokračuje asi nejvýznamnější osobnost tohoto rodu - Josef Bohuslav Foerster. Přestože jeho otec byl sám hudebník, nepřál si, aby se jeho syn věnoval hudbě jako profesi. Z tohoto důvodu po gymnáziu nastoupil studium chemie, ale láska k hudbě u něj přece jen zvítězila. Foerster po roce odešel a začal studovat na varhanické škole u profesora Skuherského. Záhy po úspěšném dokončení studií se stal varhaníkem v kostele sv. Vojtěcha v Praze a současně vyučoval zpěv na městském reálném gymnáziu. V letech 1889 – 1892 působil jako ředitel kůru v chrámu Panny Marie Sněžné. O jeho dalším osudu pak rozhodl sňatek s velmi talentovanou sopranistkou Národního divadla Bertou Lautererovou. Ta získala angažmá nejprve v Hamburku, pak ve Vídni. Foerster ji následoval a věnoval se zde především pedagogické, skladatelské a novinářské činnosti. V roce 1918 se s manželkou vrátili do Prahy, kde J. B. Foerster pokračoval v učení a skládání. Kromě konzervatoře přednášel také na FF UK v Praze. Foersterovi se také za jeho práci dostalo řady poct a ocenění, například čestný doktorát UK, prezidentské křeslo v České akademii věd a umění či titul národního umělce. V roce 1949 se stal čestným občanem obce Osenice. Na konci téhož roku byl uspořádán slavnostní koncert na počest jeho devadesátých narozenin, jehož iniciátorem byl nymburský pěvecký spolek Hlahol. Ten pak také převzal patronát nad školou v Osenicích.

Poznal jsem vlast i cizinu, daleké slavné kraje i města, alpské velehory, ledový chlad Pyrenejí i nesmírnou velebnost moře. Leč od těch krás jsem se

vrátil s dojatým srdcem do Českého ráje, a co kdysi okouzlilo dítě, naplnilo blaženým mírem duši muže.[90] J. B. Foerster, i když prožil značnou část života v cizině, nikdy nepřestal mít rád svou rodnou zem a zvláště Český ráj, město Jičín a působiště jeho předků - vesnici Osenice. Poprvé do Osenic přijel za svým dědečkem na prázdniny v sedmi letech a zajížděl sem i poté, co se dědeček odstěhoval. V roce 1926 se s manželkou zúčastnil oslav u příležitosti stého výročí vybudování osenické školy. Zdejší kraj mu byl i velkým inspiračním zdrojem pro jeho tvorbu. Své osobní zážitky, vzpomínky, lásku k této oblasti vložil do Osenické a Jičínské suity.

Skladatel oslovil širokou veřejnost zejména svými skladbami sborovými. Často si pro zhudebnění vybíral básně J. V. Sládka. Napsal 6 oper, 5 symfonií, mnoho skladeb komorních, písňových, klavírních atd. Vedle hudby vynikl jako pedagog, malíř a hudební kritik. Uplatnil též své literární nadání a napsal několik svazků pamětí (*Poutník*, 1929, *Poutníkovy cesty*, 1932, *Poutník v Hamburku*, 1938, *Poutník v cizině*, 1947). Jak už to tak bývá, měl své „fanoušky", kteří jej podporovali a propagovali jeho díla (O. Jeremiáš, O. Ostrčil), ale i odpůrce, kteří například zpochybňovali národní charakter jeho hudby. Toto nejednoznačné skladatelovo přijetí je pravděpodobně jednou z příčin postupného pozapomínání na tohoto představitele české hudby a na jeho tvorbu. Jak jsem již uvedla, ostatní díla stojí i v současné době stále ve stínu skladeb pro pěvecké sbory a teprve čekají na své „objevení" a docenění. Za účelem propagace skladatelova díla vznikla v roce 1919 Foersterova společnost.

Na památku tohoto slavného rodu byl v prvním patře osenické školy v roce 2003 otevřen Památník hudebnické rodiny Foersterů. Expozice se zaměřuje vedle J. B. Foerstera také na v Čechách téměř neznámého Antona Foerstera (strýc J. B. Foerstera), který je považován za autora první slovinské opery Krajinský slavíček. Ve Slovinsku se stal uznávaným národním skladatelem, jehož postavení je srovnatelné s rolí Smetany a Dvořáka u nás v Čechách. Tři výše zmíněné hlavní zástupce rodu připomínají pamětní desky na budově školy. Od roku 2001 pořádá obec vždy první červnovou sobotu (den před Smetanovými oslavami

[90] Kolektiv autorů. *Josef Bohuslav Foerster a Osenice* (brožura vydaná u příležitosti 7. ročníku festivalu Foersterovy Osenice). Dětenice, 2007, s. 3.

v Jabkenicích) ve spolupráci s Unií českých pěveckých sborů nesoutěžní festival sborového zpěvu Foersterovy Osenice. Záštitu nad přehlídkou převzalo slovinské velvyslanectví a tradičně se festivalu zúčastňují i slovinské sbory. Cílem festivalu je především oživení děl Foersterů, setkávání nadšených muzikantů, zpěváků, výměna zkušeností apod. Koncerty se obvykle konají v místním kostele a v amfiteátru v zahradě školy, večer sbory vždy potěší svými vystoupeními obyvatele okolních obcí. Letošní festival byl zvláště slavnostní, neboť si připomínáme jubilejní 150. výročí narození J. B. Foerstera. K této příležitosti se konají i další koncerty po celé republice. Na důkaz toho, že jsou obyvatelé Osenic hrdí na působení slavného muzikantského rodu v jejich vesnici, uspořádali sbírku na záchranu a obnovu polorozpadlých varhan v osenickém kostele. Od roku 2003 tyto vzácné varhany opět slouží svému účelu[91].

[91] Kolektiv autorů. *Josef Bohuslav Foerster a Osenice* (brožura vydaná u příležitosti 7. ročníku festivalu Foersterovy Osenice). Dětenice, 2007.

4.8 Mnichovo Hradiště

4.8.1 Muzikantský kůr

Chceme-li psáti o hradišťských hudebnících a hradišťské hudbě vůbec a jejím řízení, nesmíme rozlišovati hudbu chrámovou od koncertů, vyhrávání na plesech, pohřbech a jiných příležitostech. Určitě ještě dlouho do konce minulého století byli to téměř vždy a všude jedni a ti samí lidé.[92] Tato vzpomínka místního rodáka se ovšem netýká jen hudebníků v Mnichově Hradišti, byla a je to pravda obecně platná i v mnoha dalších městech a obcích.

První zmínky o hudbě v Mnichově Hradišti pocházejí z počátku 18. století, kdy byly v inventáři kostela sv. Jakuba zaznamenány hudební nástroje (1 pozitiv, 2 velké tympány, 4 polní trouby, 3 pozouny, 4 housle), Wenceliho mše a dva kancionály. V roce 1747 byl zřízen muzikantský kůr. Dokladem jeho existence jsou mimo jiné tři knihy, pocházející z let 1760 – 1830. Ve dvou z nich najdeme jména hudebníků valdštejnského panství, třetí pak je velmi stručná účetní kniha. Počet členů místního bratrstva kolísal mezi 30 a 40 členy. Zatímco bakovští literáti měli svou sbírku písní a skladeb, v Mnichově Hradišti se žádná ucelená sbírka nedochovala. Na mnichovohradišťském zámku pravděpodobně nebyla stálá kapela. Hrabě Vincenc z Valdštejna, sám dobrý violoncellista, si půjčoval muzikanty z města a okolních obcí, čímž ušetřil značnou část peněz, které by jinak vydal za vlastní zámeckou kapelu. Ve 20. století byla na mnichovohradišťský zámek převezena knihovna, patřící duchcovské větvi Valdštejnů. Obsahuje hudebně teoretické knihy a okolo dvou stovek libret. Vzácností je například libreto Caldarovy opery, prováděné na zámku v Jaroměřicích u hraběte Questenberka v roce 1728[93].

Velmi vysokou úroveň měla v 19. století chrámová hudba. Za řídícího učitele Jana Klímy, který zároveň vedl i kůr, se nacvičovala hudba a zpěv pro mše svaté. Pan profesor Hoffmann, který byl tehdy na takové mši přítomen, o ní do časopisu Volksfreund roku 1811 napsal: *Moje očekávání bylo překvapením. Hudba a zpěv byly v takové harmonii, že jsem v prvním okamžiku myslel, že*

[92] MENDÍK, F. *Vzpomínky*. Sešit XVI. Mnichovo Hradiště, 1944.
[93] MIKANOVÁ, E. Hudba na valdštejnských panstvích v 17. a 18. století. In: Od Ještěda k Troskám, 2/2009, roč. XVI, s. 150 – 157.

nejsem v kostele malého venkovského městečka, ale v dvorním kostele nějakého vévody nebo krále. Bylo mi vysvětleno, že to jsou vesměs hradišťští občané.[94] V době předvánoční a vánoční se často v kostele zpívaly dvě písně – Píseň betlemská a Píseň k Panně Marii. Druhá zmiňovaná byla zpívána po celý advent každé ráno před mší svatou, Píseň betlemská vždy zazněla po skončení ranní mše svaté na Boží hod. Po J. Klímovi se ředitelem kůru stal pan Červa. Za jeho vedení bohužel pomalu upadal zájem hudebníků o chrámovou hudbu. S pomocí své ženy, dobré zpěvačky Marie Červové, zřídil sbor. Ten však jako celek už při mších a dalších obřadech nezpíval.

4.8.2 Spolky

F. Mendík se ve svých rukopisných vzpomínkách též zmiňuje o dalších souborech, které více či méně ovlivnily kulturu ve městě. V revolučním roce 1848 byla pro národní gardu zřízena z hradišťských hudebníků uniformovaná kapela. Další kapelu sestavil z malých chlapců v roce 1864 Karel Mašek. Zajímavostí je, že tento majitel hostince „U Černého orla" vyráběl flašinety. Nakoupil chlapcům nástroje, sokolský stejnokroj a kapela úspěšně koncertovala v Mnichově Hradišti i okolí. Šlo o jednu z prvních dětských sokolských kapel v Čechách. Vedle dětí měli svou dechovou kapelu i dospělí. Na velmi vysokou úroveň se dostala za vedení majitele hostince a obchodu s pivem Františka Smutného. Ten zařídil jednotné oblečení, usilovně sháněl nové noty a staral se také o hmotné zajištění kapely. Po jeho odchodu do funkce starosty se pak v čele kapely vystřídali například Bohuslav Slavík nebo Rudolf Viesner. V zápisu městské kroniky[95] z roku 1928 najdeme také zmínku o Viesnerově kapele. Spoluúčinkovala tehdy na koncertě se zpěváckým spolkem Smetana. Ke kulturnímu dění ve městě kromě dechových kapel přispívalo také několik smyčcových souborů, které pořádaly večerní koncerty po hradišťských hostincích, hrály též k tanci.

Od 70. let ke kulturnímu životu města významnou měrou přispívá Kruh přátel hudby. Stejně jako KPH v Mladé Boleslavi či v Benátkách nad Jizerou

[94] MENDÍK, F. *Vzpomínky*. Sešit VII. Mnichovo Hradiště, 1940.
[95] Kronika města Mnichovo Hradiště.

pořádá pravidelný cyklus abonentních koncertů. Na jednom z koncertů v první sezóně (1972/1973) si zahrála vynikající japonská houslistka Shizuka Yshikawa. Jak mi prozradil pan Vlastimil Kouřil, předseda KPH v Mnichově Hradišti a člen rady KPH při Nadaci Český hudební fond, chystají se japonskou houslistku opětovně pozvat na první koncert v sezoně 2010/2011, který bude jubilejní 300. v pořadí. Koncerty jsou vždy velkým uměleckým zážitkem, účinkují na nich nejen renomovaní čeští i zahraniční umělci, ale příležitost dostávají i začínající hudebníci. KPH také organizoval zájezdy na nejrůznější koncerty do Prahy. V 70. letech tehdejší předseda městského úřadu zakázal varhanní koncerty, a proto milovníci hudby uvítali možnost zajet na ně do Prahy.

Kromě abonentních koncertů KPH pořádal ve spolupráci se Státním památkovým ústavem v letech 1983 - 1992 v Mnichově Hradišti hudební festivaly. Festivalové koncerty probíhaly v lapidáriu mnichovohradišťského zámku a zahráli a zazpívali si zde například Komorní orchestr Dvořákova kraje, Čeští madrigalisté, Pražské dechové kvinteto nebo Mladoboleslavský komorní orchestr. Nedostatek financí již bohužel nedovolil uspořádat 11. ročník tohoto festivalu.

Manželé Kouřilovi rádi vzpomínají na hudebně-vzdělávací pořady Ladislava Šípa[96]. L. Šíp byl vynikající vypravěč, dokázal zaujmout, pobavit i poučit. Proto byly jeho pořady hned od začátku oblíbené a hojně navštěvované. V letech 1980 – 1992 proběhla celá řada pořadů, věnovaných jak osobnostem a dílům staré hudby, tak problematice hudby soudobé. Konaly se většinou v pátek večer a po skončení Šíp odjel na svou chalupu do nedalekých Hoškovic. Po jeho smrti se však již nenašel nikdo, kdo by v této tradici pokračoval[97].

Město Mnichovo Hradiště se může pochlubit řadou rodáků, kteří se uplatnili jako vynikající interpreti ve vyšších hudebních kruzích. Jmenujme například houslistku Marii Voldanovou, dnes již 83letou klavíristku Evu Glancovou-Krupičkovou nebo houslistu Jana Adama, který je členem Pražské komorní filharmonie. Pravidelně na koncertech KPH vystupuje mladý basista, člen Státní opery Praha Miloš Horák.

---

[96] Šéf opery Národního divadla, později ředitel Symfonického orchestru Hlavního města Prahy FOK. (pozn. autora)

[97] Informace z rozhovoru s manželi Kouřilovými. Mnichovo Hradiště, 2009.

Pokračovatelem tradice sborového zpívání v Mnichově Hradišti je mladý amatérský sbor Charmone[98]. Vznikl teprve vloni a jeho vedení se ujal sbormistr divadla F. X. Šaldy v Liberci Martin Veselý. V repertoáru najdeme vedle skladeb duchovních také lidové písně a swingové melodie. Letos sbor již podruhé vystoupil na Regionálním festivalu pěveckých sborů v Mladé Boleslavi, pořádaném v květnu Smíšeným pěveckým sborem Boleslav.

4.8.3 Barokní slavnosti

Od roku 2000 téměř pravidelně pořádá od července do září Státní zámek Mnichovo Hradiště ve spolupráci se Společností přátel barokní kultury „Baroccoco", Českou Händelovou společností a městem Mnichovo Hradiště na zámku Barokní slavnosti. Cílem tohoto projektu je přiblížit lidem atmosféru, kulturu a zvyky doby baroka a rokoka. Zámek ožije barokní hudbou, tancem, operou v dobových kostýmech a za doprovodu dobových nástrojů. Některé produkce se odehrávají v zámeckém empírovém divadle. Jeho historie sahá asi do poloviny 18. století. Mnichovohradišťský zámek prošel posledními stavebními úpravami v letech 1697 – 1703. Provedl je valdštejnský dvorní stavitel Canevalla. V zámku byl vybudován prostorný taneční sál, který nechal Vincenc z Valdštejna v 80. letech 18. století upravit pro pořádání občasných divadelních představení. Z původního zámeckého divadla se nedochovalo téměř nic. Ve 30. letech 19. století prošlo rozsáhlou rekonstrukcí. Jejím důvodem bylo v roce 1833 setkání tří nejvýznamnějších evropských panovníků - představitelů Svaté aliance. Divadelní sál byl přestavěn, scéna zvětšena a dostala pozdně klasicistní podobu. V 2. polovině 19. století zájem o divadlo ze strany šlechty značně poklesl, sál byl využíván pro skladování nepotřebného nábytku. Zámecké divadlo je v současnosti pro svou slohovou čistotu a zachovalost jevištní techniky unikátem nejen u nás, ale v celé Evropě[99]. Od roku 1999 je zpřístupněno veřejnosti. I letos znovu ožije dobovou hudbou. Devatenáctého září zde bude uvedena barokní pastorální opera La Danza od Ch. W. Glucka. Ještě předtím,

[98] http://www.charmone.estranky.cz/
[99] PEŠKOVÁ, P. Zámecká divadla rodu Valdštejnů v Čechách a na Moravě. *Divadelní revue*, č. 3, 2005.

v červenci, proběhne v Sale terreně pětidenní seminář staré hudby s dobovou interpretací „Barok bez Paruk, aneb muzika za hranicí všedna“.

4.8.4 Základní umělecká škola

V současné době se na kultuře města významnou měrou podílí základní umělecká škola[100]. Ta svou činnost zahájila v roce 1958 jako pobočka tehdy Lidové školy umění v Mladé Boleslavi. Na počátku měla škola pouze hudební obor, vyučovalo se jen hře na housle a klavír. V roce 1977 se škola osamostatnila, přibylo žáků, učitelů, výuka se postupně rozšiřovala na další hudební nástroje. Až do roku 1989 ji vedla Ludmila Bedrnová. Po jejím odchodu do důchodu se ředitelování ujal učitel hry na housle Josef Seibt. Se změnou oficiálního názvu z LŠU na ZUŠ přišlo i stěhování do Palackého ulice čp. 38, kde škola sídlí dodnes. Přineslo zlepšení podmínek pro výuku oborů hudebního, výtvarného (existuje od roku 1988), o rok později byly otevřeny další dva - literárně dramatický a taneční. V současné době probíhá rekonstrukce hospodářského objektu čp. 38, jejímž cílem je zachránit bývalou konírnu, která je zapsána na seznamu kulturních památek, a vytvořit dostačující a moderní prostory pro výuku ZUŠ.

Nyní v čele školy stojí PhDr. Eva Ševců. V rámci školy pracuje několik souborů, z nichž si nejlépe vedou zpěváci. Ti nejmenší zpívají v přípravném sboru Koťata a pravidelně vystupují na koncertech ZUŠ. Na tento sboreček navazuje přípravný dětský sbor Zvonečky, kam chodí děti od druhé do páté třídy. Pod vedením sbormistrů Aleny a Ladislava Hejlových již několikrát získaly zlaté pásmo v celostátní soutěži dětských pěveckých sborů Zahrada písní v Praze. Ti nejvyspělejší zpěváčci postoupí do dětského pěveckého sboru Zvonky[101], který stejně jako Zvonečky vedou manželé Hejlovi. Na jejich koncertech můžeme slyšet vícehlasé úpravy lidových písní, skladby starých mistrů i skladatelů současných. Sbor sklízí úspěchy nejen doma, ale též v zahraničí. V roce 2007 se mladí zpěváci zúčastnili mezinárodní soutěže sborového zpěvu Festa choralis

[100] http://www.zusmh.cz/
[101] http://www.zvonky.eu/

v Bratislavě, odkud si odvezli stříbrnou medaili. V témže roce sbor uskutečnil koncertní turné ve Švýcarsku. Zvonky již několik let spolupracují s německým sborem Frohsinn 03 z Ober-Ramstadtu a jezdí pravidelně na výměnné zájezdy. V letech 1993-2007 sbor pořádal festival sborového zpěvu „Mnichovohradišťská jarní písnička". Ladislav Hejl vedl deset let i smíšený sbor „dospěláků" – Musica Gaudens. V jeho repertoáru bychom našli nejen lidové písně a starou hudbu, ale také jazz, spirituály a moderní písně. Sbor svou činnost ukončil v roce 2008, někteří jeho členové přešli do výše zmíněného sboru Charmone.

4.9 Bělá pod Bezdězem

4.9.1 Literátský kůr

Hudební život v Bělé pod Bezdězem není ve srovnání například s Mladou Boleslaví nebo Benátkami nad Jizerou tak bohatý. Vybrala jsem tedy některé osobnosti a spolky, které významněji přispěly k hudební minulosti i přítomnosti Mladoboleslavska.

Počátky hudebního dění v Bělé pod Bezdězem sahají do poloviny 17. století. V té době, podobně jako v dalších městech po celých Čechách, zde vznikl literátský kůr[102]. Na začátku roku 1657 tehdejší pražský arcibiskup Arnošt z Harrachu schválil stanovy kůru, nesoucího název Bratrstvo neposkvrněného početí blahoslavené Panny Marie, *z kterého jisté osoby do chrámu Páně k zpívání písní výročních ve dny nedělní a sváteční se scházeti od starodávna obyčej měly*[103]. Všichni členové se zavázali dodržovati všech šest stanovených regulí. Hudby se týká hlavně druhé pravidlo. Povinností těch, kteří k tomu byli farářem nebo rektorem určeni, je *ve dny nedělní a sváteční, jak ráno tak i na nešpor, v kostele se dáti najíti časně a písně vejroční aneb poobědní náboženské zpívati*[104]. V roce 1747 pak povolil činnost muzikantům z Bělé pod Bezdězem a Kuřivod hrabě František Arnošt z Valdštejna. Hlavním úkolem muzikantského bratrstva bylo zajišťovat kvalitní hudbu při různých náboženských obřadech v děkanském kostele Povýšení sv. Kříže. Spolek se řídil přísnými pravidly. Je zajímavé, že za každý prohřešek proti nim, například pozdní příchod, nadávání si, byla obvykle stanovena finanční pokuta. Kdyby něco podobného fungovalo dnes, myslím, že by se lidé nedoplatili, ale na druhou stranu spolky by na tom byly finančně daleko lépe. Z pravidel je také patrné, jak si bratrstvo bránilo své „monopolní" postavení. Na kuřivodském i bělském panství směli hrát na svatbách, po hospodách a při dalších příležitostech jen členové bratrstva. Pokud chtěl hrát někdo cizí, musel zaplatit do pokladnice bratrstva. Opět se mezi pravidly objevuje omezení, že řemeslu se může jít vyučit jen ten, kdo umí dobře číst, psát a je muzikant.

---

[102] Okresní archiv Mladá Boleslav, fond Muzikantské bratrstvo 1656 – 1914, kniha druhá 1747 – 1891.
[103] NOVÁČEK, V. J. K dějinám církevní hudby v městě Bělé pod Bezdězem. *Cyrill. Časopis pro katolickou hudbu posvátnou v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, zároveň organ obecné jednoty cyrillské.* Roč. XXVII, č. 3,4, 1900, s. 19.
[104] Tamtéž, s. 18.

Pravidelně se členové scházeli na ročním conviviu. Zde byli přijímáni noví členové, řešila se finanční otázka, schvalovaly účty z předchozích let apod. Večer byl zpravidla zakončen společnou večeří, při níž se konal koncert. Hrabě F. A. z Valdštejna vždy k této příležitosti věnoval sud piva. Vedle pěstování chrámové hudby bratrstvo významně přispívalo ke zlepšení sociálních podmínek ve městě. Finančně se staralo o chudé, vdovy a sirotky, pomáhalo lidem, které postihlo nějaké neštěstí[105].

Od roku 1840 existovala funkce ředitele kůru. Tu po dlouhá léta zastával významný bělský rodák Kryšpín Josef Taške (1776 – 1848). Byl nejen vynikajícím učitelem, varhaníkem, ale i skladatelem duchovní hudby. V muzeu v Bělé je uložena jeho rukopisná pozůstalost z konce 18. a počátku 19. století, obsahující 33 skladeb, z čehož je 24 autografů. V roce 1843 se stal čestným členem Spolku pro povznesení chrámové hudby. Po něm kůr vedl Antonín Popper, který se hodně zajímal také o historii města. Několik let byl ředitelem kůru skladatel melodramů, sborů a církevních skladeb Václav Šnor. Činnost muzikantského bratrstva je možné sledovat do roku 1891. Z Bělé pod Bezdězem pochází několik instrumentalistů, kteří se prosadili nejen doma, ale i v zahraničí. Za všechny jmenujme například fagotistu Josefa Fügera (1877 – 1968) nebo violoncellistu Václava Efflera (1921 – 1986).

4.9.2 Spolky

Důležitou roli při vzniku řady bělských spolků sehrála Řemeslnická beseda. V rámci ní vznikl v roce 1901 tamburašský odbor[106]. Zkoušky probíhaly po hodině v úterý a pátek ve spolkové místnosti. Ta se poměrně často měnila. Střídal místnosti v hostinci U Hollasů, U Věnce, U Českého lva či v Panském domě. Odbor vlastnil 17 nástrojů, které byly rozděleny mezi jednotlivé členy na první výroční schůzi. Soubor obsahoval tyto nástroje: bizarnice, kontrašice, brač I, II, III, bugarie I, II, berde a tamburína[107]. Tamburaši se hned od počátku řídili

[105] VILDOVÁ, L. *Český spolkový život v Bělé pod Bezdězem v 2.pol. 19. stol. a na poč. 20. stol.* (diplomová práce). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně – pedagogická fakulta, 2005.
[106] Okresní archiv Mladá Boleslav, fond Okresní úřad v Mnichově Hradišti, inv. č. 524.
[107] **Brač I** (tenorová tambura) – první melodický nástroj tamburašského souboru, v orchestru plní funkci prvních houslí. Má čtyři struny laděné na jeden tón.

vlastním organizačním řádem, ustanoveným na schůzi 13. června 1901. Členem odboru se mohl stát pouze člen Řemeslnické besedy. Sbormistr určoval zkoušky a přiděloval nástroje. Noví členové pak museli na začátku složit zálohu za nástroj pro případ, že by ho poškodili nebo úplně zničili. Samozřejmostí byla pravidelná návštěva všech zkoušek a řízení se pokyny sbormistra. Z členství plynuly i jisté výhody. *Člen odboru má volný vstup pro svoji osobu do zábav pořádaných odborem tamburašů, jakož i při zábavách pořádaných mimo město nárok na bezplatnou jízdu a výlohy s vystoupením způsobené*[108]. První koncert se konal 1. září 1901, další následovaly v Bělé pod Bezdězem a okolních obcích. Vedle samostatných koncertů tamburašský odbor také velmi často spoluúčinkoval s místními spolky při různých večírcích, zábavách a divadlech. Spolupracoval například s Tělocvičnou jednotou Sokol v Bělé pod Bezdězem, se zpěváckým spolkem Bezděz nebo se Čtenářskou besedou. Činnost spolku byla přerušena první světovou válkou. Po válce tamburaši usilovali o spojení s Dělnickým vzdělávacím spolkem Sbratření. Pro různost názorů se nedohodli, ale spolupráce pokračovala i nadále.

Řemeslnická beseda zřídila zpěvácký odbor. Po jeho pozdějším osamostatnění z něho v roce 1882 vznikl zpěvácký spolek Bezděz, v jehož rámci působil jak mužský, tak ženský sbor. Podíváme-li se do repertoáru, najdeme v něm především české lidové písně a vlastenecké skladby. K oblíbeným skladbám sboru patřila díla Smetany, Dvořáka, Bendla a Maláta[109].

V současné době se na kulturním dění ve městě podílí drobná hudební tělesa a žáci a učitelé základní umělecké školy. Ta je pobočkou Základní umělecké školy v Mladé Boleslavi (od roku 1959) a jejím vedoucím je Alexandr Visič. Žáci se mohou v hudebním oboru učit hře na kytaru a klavír nebo navštěvovat

---

Brač II, III (barytonová tambura) – je větší a má hlubší tón než brač I, plní funkci druhých houslí. Má čtyři struny, vždy dvě laděné na jeden tón.
Brač IV (basová tambura) – zní o oktávu níž než brač II, III, plní funkci violoncella. Má čtyři struny, vždy dvě laděné na jeden tón.
Bizarnice a kontrašice (sopránová tambura) – nejmenší tamburašský nástroj, v orchestru plní funkci flétny, pikoly a hoboje. Má čtyři struny laděné na jeden tón.
Bugarie – nástroj podobný kytaře, hrají se na něj akordy. V orchestru plní funkci doprovodu.
Berde – největší, nejhlouběji znějící tamburašský nástroj. Má čtyři struny, vždy dvě laděné v oktávě. (http://www. tamburasi.ic.cz/)
[108] Zápisník odboru tamburašů – zápis z 13. 6. 1901. Muzeum Bělá pod Bezdězem.
[109] VILDOVÁ, L. *Český spolkový život v Bělé pod Bezdězem v 2.pol. 19. stol. a na poč. 20. stol.* (diplomová práce). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně – pedagogická fakulta, 2005.

výtvarný obor. Učitel A. Visič vede od roku 2000 vokálně-instrumentální soubor Pramínek[110], jehož repertoár je spíše zaměřen na oblast nonartificiální hudby (písně J. Nohavici, J. Uhlíře a Z. Svěráka, vlastní písně aj.). Pravidelně vystupuje na koncertech v Bělé a okolí. Vedoucí souboru je také jedním z organizátorů každoročně pořádané pěvecké soutěže Bělský skřivánek. Tradičně se jí účastní žáci místní základní školy a zpěváci ze souboru Pramínek. Jejich výkony hodnotí odborná porota a zde zpívané písně jsou opět převážně z nonartificiální oblasti. Při Základní škole v Bělé pod Bezdězem vede paní Marcela Nigrínová dětský sbor Zvonky, který často vystupuje na koncertech se sborem „dospěláků" Carillon. Z instrumentálních souborů je velmi oblíbený Bělský dechový orchestr Václava Hašlara.

4.9.3 Smetanovo Tajemství

Podbezdězský kraj a stará místní pověst inspirovaly Elišku Krásnohorskou k napsání libreta ke Smetanově předposlední opeře Tajemství. O novém námětu v dopisu Smetanovi napsala: *... za dějiště nového libreta vybrala jsem okolí Vašeho sídla a hrad, na který snad z nedalekých návrší i viděti můžete. Uhodnete zajisté, že je to starožitný starý Bezděz. Všechno ostatní zůstane prozatím pro vás tajemstvím*[111]. Bělská pověst vypravuje o tajné chodbě, vedoucí z domu na náměstí čp. 27 na hrad Bezděz a o zazděném pokladu v ní. Chodba prý zachránila hrad před dobytím Zikmundem, zmiňuje se o ní ve svém spise Růže stolistá také poslední převor bezdězského kláštera P. Cechnar. Historikové připouštějí, že mohla existovat chodba z domu na náměstí do údolí bělského potoka, aby město v případě obležení mělo dostatek vody. Krásnohorská pověst pravděpodobně slyšela od Elišky Lauermanové z Bělé, účetní Ženského výrobního spolku v Praze, u níž tam bydlela a stala se její dobrou přítelkyní.

Děj libreta se odehrává kolem roku 1780. Základním motivem je tajemný záhrobní vzkaz mnicha Barnabáše o pokladu. Kalina se na označeném místě prokope do podzemní chodby, kterou se dostane do domu na bělském náměstí.

[110] http://www.belsky-praminek.wz.cz/
[111] Kolektiv autorů. Bělá pod Bezdězem – město Smetanova Tajemství, vstupní brána do Máchova kraje. Bělá pod Bezdězem, 1997. s. 54.

Tam místo zlata najde svůj poklad – pannu Rózu, s níž se v mládí pohněval. Nyní se s ní konečně po dlouhé době usmíří.

Smetana měl vzhledem ke své špatné finanční situaci obavy z toho, kolik bude muset Krásnohorské za libreto zaplatit. Jak je patrné z korespondence, obavy se však ukázaly jako zbytečné. *Hanbila bych se věčně a nikdy bych ani nedovedla od Vás, slovutný pane, honoráře nejmenšího přijmout a považuji to jen za prostinkou věc kolegiálnosti mezi vlasteneckými umělci býti Vám z celého srdce ráda svým perem k službám při vznešených Vašich výtvorech*[112]. Smetana operu dokončil na konci května roku 1878 a její premiéra se pak konala 18. září v Novém českém divadle v Praze. Město Bělá pod Bezdězem je hrdé na to, že se stalo dějištěm slavné Smetanovy opery. Dokladem toho je umístění pamětní desky připomínající tuto událost na domě čp. 27.

[112] Tamtéž, s. 56.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zmapovat hudební život na Mladoboleslavsku. Jak se ukázalo, tento region má pevnou hudební základnu, ze které díky nadšení a píli lidí v průběhu čtyř století vyrostlo obrovské množství spolků, hudebních těles a institucí. Udělalo tak z Mladoboleslavska jeden z kulturně nejvyspělejších krajů v zemi. Vzhledem k omezenému rozsahu práce nebylo možné se detailně věnovat činnosti všech spolků. Vybrala jsem jen ty, které měly pro hudební kulturu v regionu zásadnější význam. Řada z nich je nedílnou součástí kultury měst a náplní dnes tak vzácného volného času místních obyvatel i v současnosti. Ve své dlouholeté činnosti pokračují například pěvecké sbory Boleslav a Dobrovan, Mladoboleslavský komorní orchestr, Podnikový dechový orchestr Škoda, potenciální umělce vychovávají základní umělecké školy v Benátkách nad Jizerou, Mnichově Hradišti, Bělé pod Bezdězem a Mladé Boleslavi.

Lidé mají v současné době daleko více možnosti jak trávit volný čas, ale přesto se stále najdou ti, u nichž je kultura, ať už je to hudba, divadlo nebo výtvarné umění, v popředí zájmu. Pravdou je, že v posledních letech má zelenou hlavně hudba nonartificiální. Důkazem toho jsou například hojně navštěvované koncerty našich populárních zpěváků v Mladé Boleslavi (Karel Gott, Michal David, Lucie Bílá aj.), pokles zájmu o klasické nástroje a nutnost přizpůsobit se novým požadavkům při výuce v základní umělecké škole. Jak už jsem se výše zmínila, dnešní doba nabízí mladým lidem spoustu lákadel. Pokud už se dítě dobrovolně či na přání rodičů rozhodne navštěvovat ZUŠ, většinou dává přednost nástrojům, na které se snadno a rychle naučí hrát (flétna, kytara). Učitel má nelehký úkol dítě zaujmout. Musí pečlivě volit skladby, které bude hrát, aby neztratilo zájem. Tento problém se samozřejmě netýká pouze výuky instrumentální, ale též zpěvu i nehudebních oborů. S mnohými, vesměs obdobnými potížemi, se potýká řada spolků. Jde především o nedostatek mladých členů, hledání nového vedení nebo špatnou finanční situaci. Je třeba vážně se zamyslet nad tím, jaká jsou možná východiska a řešení, neboť by byla velká škoda, kdyby tyto spolky, z nichž některé se pyšní i více než stoletou tradicí, zanikly.

Při psaní této práce jsem se přesvědčila, že už stovky let je hudba nedílnou součástí života lidí. Český lid hudbu miluje, provozuje ji s láskou, pěstuje si ji jako květinku za oknem, kterou zalévá časem při hudbě stráveným. Ona se mu za to měrou vrchovatou odměňuje nádhernými tóny, pocitem souznění a svou melodičností. Je to nejen pevné pouto, ale též kamarádství z nejvěrnějších. Hudba nás totiž nikdy nezradí. Je na nás, na lidech, abychom nezradili my ji.

Seznam použité literatury a pramenů

1. Almanach k 145. výročí smíšeného pěveckého sboru Boleslav. Mladá Boleslav, 2002.

2. BANGO, M., POUČ, K. *60 let Podnikový dechový orchestr Škoda Auto.* Praha, 1999.

3. BAREŠ, F. *Paměti města Mladé Boleslavě I., II.* Mladá Boleslav, 1920, 1921.

4. BENEŠ, L. a kol. *Mladoboleslavsko v proměnách času.* Praha: Libri, 1997.

5. BÖHMOVÁ - ZAHRADNÍČKOVÁ, Z. Hudební poměry v Čechách v 18. a začátkem 19. století. In: *Slavní čeští klavíristé a klavírní pedagogové z 18. a 19. století.* Praha: Supraphon, 1986.

6. Boleslavan. Vlastivědný sborník školního okresu mladoboleslavského. Roč. IV, 1865.

7. Boleslavan. Vlastivědný sborník školního okresu mladoboleslavského. Roč. V, 1866.

8. Boleslavan. Vlastivědný sborník školního okresu mladoboleslavského. Roč. XV, 1940-41.

9. ČAPKOVÁ, B. *Z jabkenické myslivny.* Praha: Státní hudební vydavatelství, 1967.

10. ČELEDA, J. – Smetana a Boleslavsko. In: *Zvláštní otisk vlastivědného sborníku Boleslavan*, roč. 1928-9.

11. ČERVENÁ, H. *Bohumil Trefil, skladatel, malíř a literát.* Mladá Boleslav, 2004.

12. ČERVENÁ, H. *Herclíkové – mladoboleslavští houslaři.* Mladá Boleslav, 2007.

13. DĚDINA, V. *Z ovzduší Prodané nevěsty.* 1934.

14. DUMEK, J. *Písně z Dobrovice a okolí*. Editio Kneifl, 1994.

15. HERČÍK, K. *Čtení o Mladé Boleslavi*. Poděbrady: Kompakt, 2004.

16. HERČÍK, K. *Dobrovice 450 let městem, 1558 – 2008*. Dobrovice, 2008.

17. http://www.stojmir-bendl.blog.cz/

18. http://www.pdoskoda-auto.cz/

19. http://www.belsky-praminek.wz.cz/

20. http://www.detenice.wz.cz/

21. http://www.charmone.estranky.cz/

22. http://www.mko.xf.cz/

23. http://www.tamburasi.ic.cz/

24. http://www.zusmh.cz/

25. http://www.zvonky.eu/

26. HYPŠOVÁ, Z. *Hudební život v Mladé Boleslavi v letech 1900 – 2000* (bakalářská práce). Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, 2007.

27. JANSKÝ, K. Boleslavsko – kraj Smetanův. In: *Boleslavsko, Čtení z kraje středního a dolního Pojizeří*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor, 1959.

28. JANSKÝ, K. Hudební život v Mladé Boleslavi. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*. Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

29. KAMPER, Z. Z minulosti koleje i gymnasia piaristů v Kosmonosích a v Mladé Boleslavi. In: *Sborník 250 let gymnasia v Mladé Boleslavi*. Mladá Boleslav, 1938.

30. KLEANDR, V. *Bedřich Smetana na Mladoboleslavsku*. Mladá Boleslav, 2004.

31. Kolektiv autorů. *40 let Mladoboleslavského komorního orchestru.* Mladá Boleslav: Kulturní středisko Svět, 2004.

32. Kolektiv autorů. *50 let Lidové školy umění Mladá Boleslav.* Mladá Boleslav, 1979.

33. Kolektiv autorů. *50 let Velký dechový orchestr DK ROH AZNP Mladá Boleslav.* Mladá Boleslav, 1989.

34. Kolektiv autorů. *Bělá pod Bezdězem – město Smetanova Tajemství, vstupní brána do Máchova kraje.* Bělá pod Bezdězem, 1997.

35. Kolektiv autorů. *Boleslavica '68, sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska.* Mladá Boleslav, 1969.

36. Kolektiv autorů. *Čechy, rezervoár hudebnosti. Sborník z hudebně-vědného sympozia v Benátkách nad Jizerou 20.-21. května 1976.* Mladá Boleslav, 1978.

37. Kolektiv autorů. *Josef Bohuslav Foerster a Osenice* (brožura vydaná u příležitosti 7. ročníku festivalu Foersterovy Osenice). Dětenice, 2007.

38. Kolektiv autorů. *Průvodce po pramenech k dějinám hudby.* Praha: Academia, 1969.

39. Kolektiv členů Slavoje. *Slavoj, pěvecký sbor Osvětové besedy v Bakově nad Jizerou* (brožura k 100. výročí založení sboru). 1967.

40. KOZÁK, V. *Pojizeřím k Labi.* Mladá Boleslav, 1940.

41. Kronika města Mnichovo Hradiště.

42. Kronika Městské hudební školy v Mladé Boleslavi, 1928 – 2007.

43. Kroniky pěveckého sboru Boleslav.

44. KUCHAŘÍKOVÁ, D. *45 let Mladoboleslavského komorního orchestru.* Mladá Boleslav, 2009.

45. Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. I, 1965.

46. Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. III, 1967.

47. Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. IX, 1973.

48. Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. V, 1969.

49. Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. VI, 1970.

50. Labores musei in Benátky nad Jizerou. Roč. X, 1974.

51. LOUŽENSKÝ, Z. Kapitoly z mladoboleslavské kulturní historie. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

52. MALÝ, M. *Jabkenická léta Bedřicha Smetany*. Praha: Panton, 1968.

53. MENDÍK, F. *Vzpomínky*. Sešity VII, XVI. Mnichovo Hradiště, 1940 a 1944.

54. Měsíčník Život Budovcovy župy, č.2, roč. X, únor 1974.

55. MIKANOVÁ, E. Hudba na valdštejnských panstvích v 17. a 18. století. In: *Od Ještěda k Troskám*, 2/2009, roč. XVI, s. 150 – 157.

56. MIKANOVÁ, E. Hudební život na Mladoboleslavsku v 16. až 18. století. In: *Boleslavica ´68, sborník příspěvků k dějinám Mladoboleslavska.* Mladá Boleslav, 1969.

57. MIKANOVÁ, E. Mladoboleslavský literátský kůr. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

58. NOVÁČEK, V. J. K dějinám církevní hudby v městě Bělé pod Bezdězem. *Cyrill. Časopis pro katolickou hudbu posvátnou v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, zároveň organ obecné jednoty cyrillské*. Roč. XXVII, č. 3,4, 1900.

59. Okresní archiv Mladá Boleslav, fond Muzikantské bratrstvo 1656 – 1914, kniha druhá 1747 – 1891.

60. Okresní archiv Mladá Boleslav, fond Okresní úřad v Mnich. Hradišti, inv. č. 524.

61. Okresní archiv Mladá Boleslav, fond Okresní úřad v Mnich. Hradišti, inv. č. 496 a 556.

62. Pamětní kniha pěveckého spolku Dobrovan v Dobrovici.

63. Protokol valných hromad a schůzí výborových 1885 – 1907. Archiv pěveckého sboru Boleslav.

64. Protokol valných hromad a schůzí výborových 1935 – 1940. Archiv pěveckého sboru Boleslav.

65. SLÁDEČEK, A. *Paměti města Dobrovice a jeho okolí.* Litomyšl, 1992.

66. SVEJKOVSKÁ, M. *Historie a současnost pěveckého sboru Boleslav* (diplomová práce). Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2007.

67. Účetní kniha literátská I., II. Okresní archiv Mladá Boleslav.

68. VIK, J. *Obrázky z kulturního života města Benátek nad Jizerou.* Benátky nad Jizerou: Městské muzeum, 1964.

69. VILDOVÁ, L. *Český spolkový život v Bělé pod Bezdězem v 2.pol. 19. stol. a na poč. 20. stol.* (diplomová práce). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně – pedagogická fakulta, 2005.

70. VILÍM, J. *Paměti o Bedřichu Smetanovi a jeho pobytu v Jablkynicích.* Mladá Boleslav, 1925.

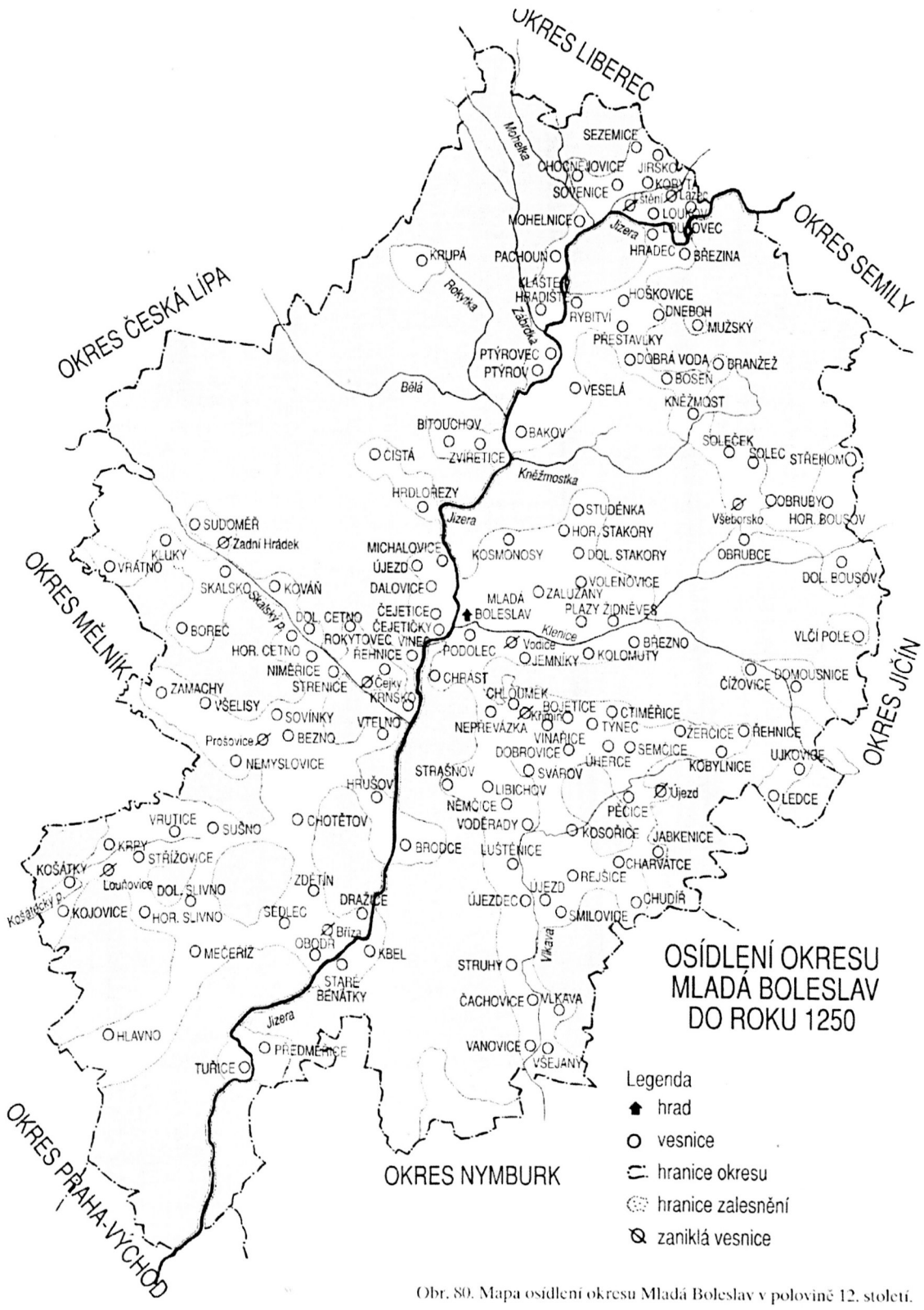
71. VOZÁB, M. *Orchestrální sdružení ZK automobilových závodů n.p. v M. Boleslavi.* Mladá Boleslav, 1956.

72. Zápisník odboru tamburašů – zápis z 13. 6. 1901. Muzeum Bělá pod Bezdězem.

73. ZIMA, V. Posledním půlstoletím mladoboleslavské kultury. In: *Sborník Mladá Boleslav od minulosti k dnešku.* Mladá Boleslav: Městský národní výbor v Mladé Boleslavi, 1974.

Přílohy

Příloha č. 1 – Mapa Mladoboleslavska

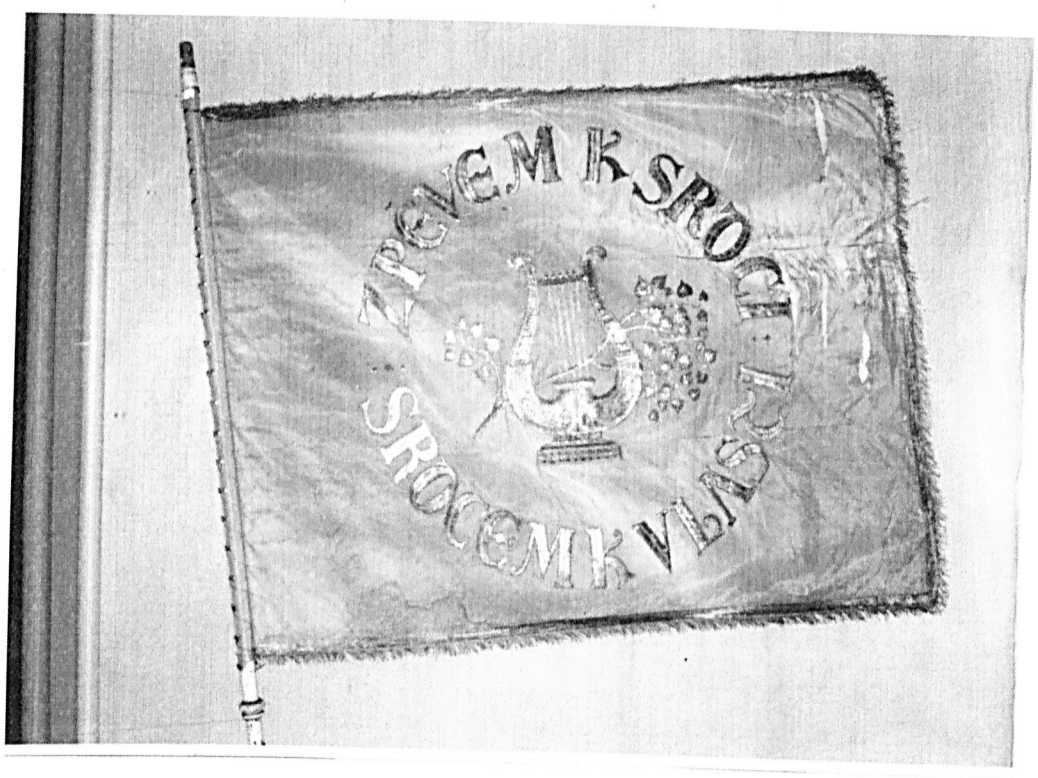

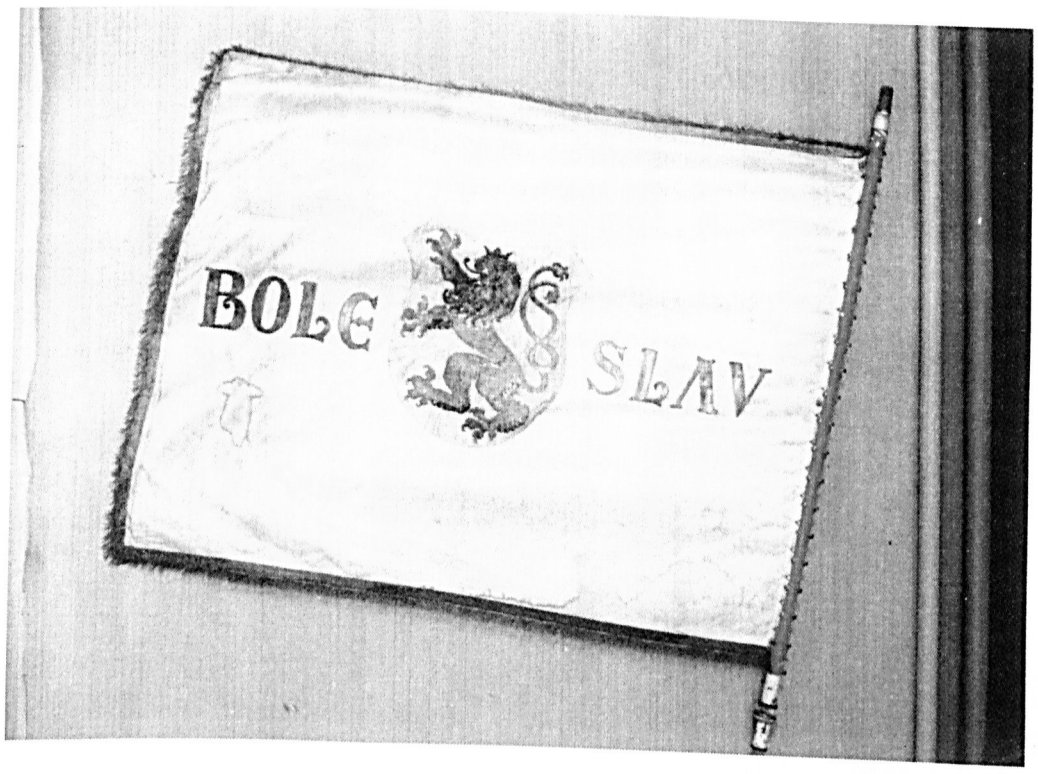
Obr. 80. Mapa osídlení okresu Mladá Boleslav v polovině 12. století.

Příloha č. 2 – Strana z mladoboleslavského kancionálu

Příloha č. 3 – Spolkový prapor Smíšeného pěveckého sboru Boleslav

Příloha č. 4 – Pamětní list ke 150. výročí Smíšeného pěveckého sboru Boleslav

Příloha č. 5 – Smíšený pěvecký sbor Boleslav v roce 2009

Příloha č. 6 – Plakát premiéry opery Prodaná nevěsta v podání sboru Boleslav

Městské divadlo v Mladé Boleslavi.

Zpěvácký spolek „BOLESLAV“.

V sobotu dne 29. listopadu 1879
ve prospěch vánočního stromku
a v neděli dne 7. prosince 1879
pro přispívající členy „BOLESLAVA“ dává se:

Prodaná nevěsta.

Komická opera ve 3 jednáních od B. Smetany. Zpěvohru řídí p. Fr. Hruška, ředitel spolku, režii mají pp. Zralý a Vašek.

OSOBY:

Krušina, sedlák	—	p. Vlk.
Ludmila, jeho žena	—	pí. Hruškova.
Mařenka, jeho dcera	—	sl. Fr. Bernardova.
Micha, statkář	—	p. Vašek.
Háta, jeho žena	—	sl. Fr. Vagnerova.
Vašek, její kresný syn	—	p. J. Hruška.
Jeník, její nevlastní syn	—	p. Dr. Tonder.
Kecal, dohazovač	—	p. Dr. Slavík.
Komediant principal	—	p. Rudolf.
Esmeralda, jeho dcera	—	sl. Vodičkova.
Indian, komediant druhý	—	p. Pechr.

Selský lid. Kluci. Komedianti. Děj na venkově o pouti.

„Ve sboru účinkuje 60 zpěváků. Orchester sestává z členů kapel pp. Kočího, Pospíšila a několika ochotníků.

Ceny míst pro obě představení: Parterní lože 5 zl., galerní lože 3 zl., parterní sedadlo 1 zl., galerní sedadlo 60 kr., vstup do parteru 40 kr., studentský a garnisonní lístek 20 kr., vstup na galerii 15 kr.

Lístky lze dostati v závodě p. Ant. Zralého a v den představení u kasy.

Upozorňuje se, že svobodné lístky ku druhému představení **pro pány členy přispívající** vydávati se budou u p. Ant. Zralého **až do středy dne 8. prosince** do 12 hodiny polední.

Začátek v 7 hod. Otevření kasy o půl sedmé hod.

Příloha č. 7 – Mladoboleslavská filharmonie

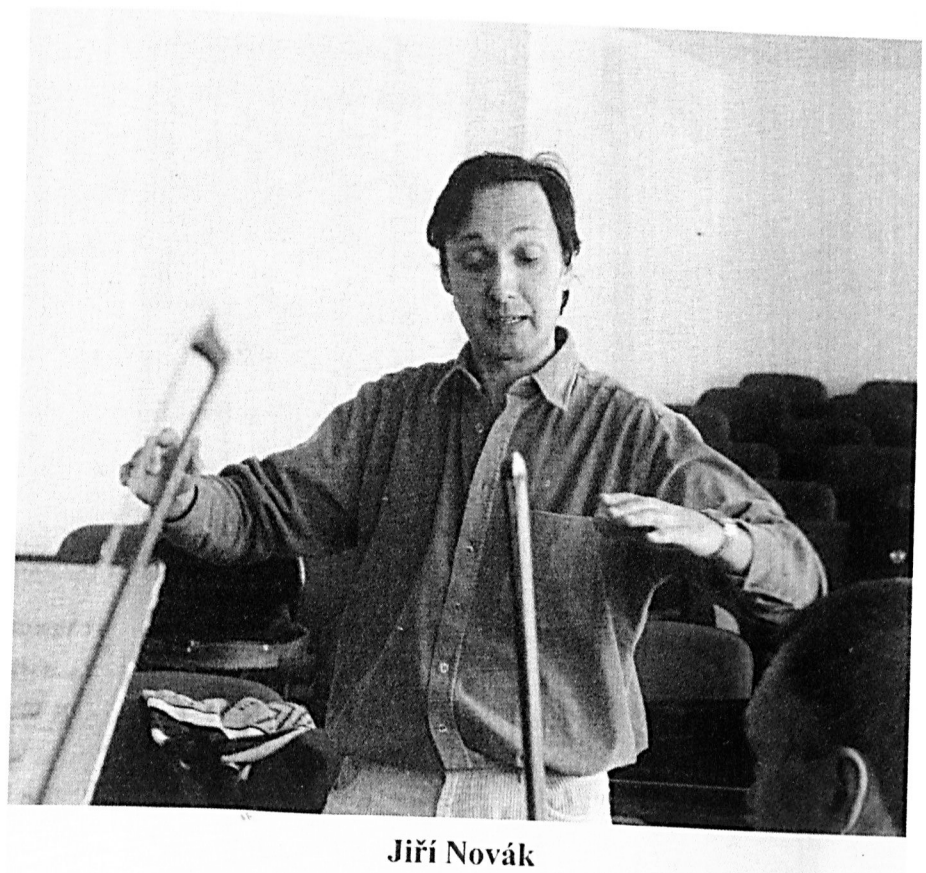
Příloha č. 8 – Mladoboleslavský komorní orchestr v roce 2009

Příloha č. 9 – Josef a Jiří Novákové, dirigenti Mladoboleslavského komorního orchestru

Josef Novák

Jiří Novák

Příloha č. 10 – Podnikový dechový orchestr Škoda

Příloha č. 11 – Jabkenická myslivna

Příloha č. 12 – Pěvecký sbor Dobrovan z Dobrovice

Příloha č. 13 – Dechová hudba Dobrovanka z Dobrovice

Příloha č. 14 – Rodný dům J. B. Foerstera v Osenicích

Příloha č. 15 – Dětský pěvecký sbor Zvonky z Mnichova Hradiště

